

Mándy Gábor

Ötletelés A-tól Z-ig

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

Mándy Gábor

Ötletelés A-tól Z-ig

Készült a 4SIDE Copy nyomdában

ISBN 978-615-81744-4-2

Spirál füzetek 21

Tartalom

ELŐSZÓ.....	7
ADAKOZÁS.....	9
ADÓZÁS.....	11
AJÁNDÉKOZÁS.....	12
ALKOTMÁNY.....	13
ALTERNATÍV MAGYARORSZÁG.....	16
ANGOL NYELVREFORM.....	17
APÁK.....	21
ARCMASZK.....	22
ÁRVÁK.....	23
ATOMFEGYVER.....	23
BÉREK.....	25
BREXIT.....	26
BUDAPEST.....	27
CIGÁNYKÉRDÉS.....	29
CIVIL SZERVEZETEK.....	33
CSALÁD.....	34
DIVAT.....	37
E-DEMOKRÁCIA.....	37
ELEKTROMOS AUTÓ.....	38
ELLENZÉKI TAKTIKA.....	40
EMLÉKMŰVEK.....	42
ETNIKAI JOGOK.....	43
EURÓPAI EGYESÜLT ÁLLAMOK.....	43
FOGYÓKÚRA.....	46
FÖLDKÉRDÉS.....	48
GLOBALIZÁCIÓ.....	50
HÁBORÚZÁS.....	53
HAJLÉKTALANOK.....	54
HÁLAPÉNZ.....	58
HATÁRREVÍZIÓ.....	58
HATÁRZÁR.....	60
HÁZASSÁG HELYETT.....	61
HIMNUSZ.....	62
HÍRSZOLGÁLTATÁS.....	64

HOMOSZEXUALITÁS	65
IDEÁLIS TÁRSADALOM.....	66
IDŐZÓNÁK.....	68
INFLÁCIÓ.....	70
IRÁN	71
JÁRVÁNY	72
KALANDPARK	74
KÁRTÉRÍTÉSI PEREK.....	78
KERÉKPÁROZÁS.....	79
KERESKEDELEM.....	79
KIEGYEZÉS	80
KISEBBSÉGEK	82
KITÜNTETÉSEK	83
KIVÁNDORLÁSI HIVATAL.....	84
KOMMUNIKÁCIÓ IDEGENEKKEL.....	85
KOMMUNIZMUS	92
KOREAI VÁLSÁG.....	98
KÖRNYEZETSZENNYEZÉS.....	99
LÁTVÁNYSPORT.....	100
LOMTALANÍTÁS	102
MAGYAR IGAZOLVÁNY.....	103
MÉDIASZABADSÁG	105
MENEKÜLT HULLÁM	107
MUNKAJOG	109
MÚZEUMOK	110
NATO	111
NEMZETÁLLAM	112
NÉPSZAVAZÁS.....	114
NER.....	120
NŐKÉRDÉS	120
NYUGDÍJ	123
OLIMPIA	125
ORVOSHIÁNY	128
ÖNGYILKOS TERRORISTÁK	129
ÖREGEK.....	130
PACIFIZMUS.....	133
PÁRTALAPÍTÁS	134
PÁRTFINANSZÍROZÁS	137

PÁRTSZIMPÁTIA.....	139
PÉNZÜGYEK.....	140
REZSICSÖKKENTÉS	143
SAJTÓTERJESZTÉS.....	146
SALÁTATÖRVÉNYEK.....	146
SPORT	147
SZAKÉRTŐI KORMÁNY	150
SZELLEMI TULAJDON	152
SZEXIPAR.....	155
SZEXUÁLIS ÖSZTÖN.....	157
SZOBORPARK.....	160
TECHNIKATÖRTÉNET	161
TENGERSZINT	165
TÉVÉ	166
TÜNTETÉSEK	167
UKRAJNA	169
UTCANEVEK.....	171
ÜNNEPEK	172
ÚRFEGYVEREK	174
ÚRLIFT	174
VÁROSLIGET	176
VÁRRENDEZÉS	179
VILÁGBÉKE	180
ZSIDÓKÉRDÉS	181

ELŐSZÓ

Világéletemben ötletgyáros voltam. Mindig megoldható problémaként közelítettem a bajokhoz. Meg is oldottam ezeket a problémákat. Csak hát a világ nem ismerte el a megoldási javaslataimat. „Ez nem így működik” – mondták legtöbbször. De az általuk kigondolt megoldások sem működtek, így hát minden maradt a régiben. Az egész világ maradt a régiben, az emberek pedig tovább sopánkodtak. Még az a szerencse, hogy engem kárpótolt az a tudat, hogy tudok valamit, amit mások nem. Amiatt pedig nem bosszankodtam, hogy szinte egyik ötleteimet sem fogadták el. Az én dolgom nem a kivitelezés, hanem a kigondolás. Én csak ehhez értek.

Ebbe a kötetbe a legfurább, helyenként valóban csak humorként (olyankor akasztófahumorként) értékelhető megoldásaimat vettem be. Elvégre nekem is szabad olykor viccelődni. És még a legbizarrabb ötleteimben is van némi valóságos elem, amin el lehet gondolkodni. Amit leírtam, az lehet, hogy nem működik, vagy lehet, hogy nem *így* működik. De agytornának akkor sem rossz. A matematika tele van olyan problémákkal, amelyeknek nagyon kevés gyakorlati kötődésük van, mégis évszázadok óta törik rajtuk a fejüket a nálam jóval okosabb elmék. Ennyi szórakozás mindenkinek jár.

Először időrendbe akartam szedni az ötleteimet, de aztán rájöttem, hogy a lexikonszerű elrendezés látványosabb lenne. Mert valóban az ábécé minden betűjére találtam szócikknek valót. Így tehát az elsődleges elrendezés a címszavak betűrendje lett, és azon belül sorolom fel a megoldásaimat. Ha sok az anyag, akkor szinte ömlesztve, az eredeti címet és a közreadás helyét csak a szövegek végén adom

meg. (Számos írásomat az illető szerkesztőségek nem tartották közlésre méltónak. De én fontosnak tartottam jelezni, hogy melyiket milyen lapnak szántam. Mert szerintem oda tartozik.)

Sok részletet törölnöm kellett, egyes gondolataimat pedig teljesen átírtam, hogy csak a lényeg maradjon. Így is alig fért bele az elképzelt terjedelembé.

Nem az ötletelés dokumentálása a legfontosabb, hanem a gondolatok szabad áramlása. Az ötleteknek megvan a maguk élete, egyik témakörből hajlamosak átröppenni egy másikba. Így lett a kocsi-kerékből görkorcsolya, a dugóhúzóból fűrőgép. Hogy az általam felvetett ötletekből mi lesz, azt még senki sem tudja. De talán jobb is így.

ADAKOZÁS

William MacAskill szerint akkor segítünk észszerűen, ha nem tárgyakat (élelmet, ruhát, játékot), hanem pénzt adunk, amit aztán egy megbízható segélyszervezet a világ legszegényebb országaiban vált át tárgyakra, olyanokra, amelyek ott és akkor kellenek. Az általa javasolt módszernek azonban van egy nagy hátránya: személytelen. Az egész ügyletet befektetési kérdésként kezeli. Lélektanilag az a jobb, ha adományunkat közvetlenül kézbe tudjuk adni, vagy ha legalább valamilyen visszajelzést kapunk arról, hogy azt ki kapta, és meg volt-e vele elégedve. E nélkül nem igazán érezzük, hogy jót tettünk. Tudnunk kell egymásról.

Ha vannak testvérvárosok a világban, miért ne lehetnének testvérvárosok, testvérkerületek, testvérfalvak Magyarországon belül is? Vagy miért ne segíthetnénk a rászorulókat személyesen is, egy önkéntes (de a megkötése után betartandó) szerződés formájában? Tudom, hogy ez nem olyan egyszerű, bizalom kell hozzá (hogy az adományunkat nem herdálják el), de ha belegondolunk, a magyar lakosság leggazdagabb egyharmada jelentős mértékben tudná csökkenteni a legszegényebb egyharmad nélkülözését, szenvedését. Kevesebben éheznének, betegednének meg, maradnának ki az iskolából, és többen tudnának felkészülni olyan munkára, amelyből meg tudnának élni. Ha az adományt egy meghatározott közösségnek vagy családnak adjuk, közvetlenül a kezükbe, akkor afelől is biztosak lehetünk, hogy nem kallódik el a segélyszervezet labirintusában. Az is fontos, hogy a

kapcsolat ne legyen egyoldalú, lekezelő. Ha összeismerkedünk, és kölcsönösen rokonszenvesnek találjuk egymást, akkor a segítségnyújtás is olyan természetes lesz, mintha a saját családtagjainknak adnánk. Hosszabb időbe telik, míg az adományozók és az adományozottak megtalálják és elfogadják egymást. Kellene egy szervezet, amelyik – a társskereső irodákhoz hasonlóan – összehozná a két felet. Olyan paraméterek alapján, mint a közös értékrend vagy a hasonló érdeklődés.

Sokan vannak lakás nélkül, és ez nem csak azért probléma, mert nehezen lehet lakást szerezni, hanem azért is, mert csökkenti az illetőnek a társadalomba való beágyazottságát. Nem könnyű megbízni abban a lakóban, aki bármelyik pillanatban odébbállhat, ha kárt okozott. Nincs pénze, tehát ha akarná, sem tudná kártalanítani a tulajdonost. Így hát éppen azon a területen a legnehezebb segítséget nyújtani, ahol a legnagyobb a szükség. Nemes kezdeményezés az üres lakások felkutatása, de megfelelő ellenőrzés nélkül ez a rendszer kaotikussá válhat. Sok lakásra alkalmas üres épület van, főleg az önkormányzatok kezén, ezeket rendbe kellene hozni, és legalább arra az időre hajléktalanszállóvá átalakítani (emberhez méltó ellátással és hatékony biztonsági szolgálattal), ameddig nem találnak rájuk tökeerős vevőt. Azokat pedig, akik elmeállapotuk miatt kerültek az utcára (sok ilyen van a hajléktalanok között), vissza kell juttatni a megfelelő intézetekbe, és alanyi jogon megadni nekik a szükséges kezelést.

Minden elesettet fel kell karolni. Nemcsak karácsonykor, hanem egész évben. Afrikában is, Magyarországon is. Legyen ez a mindennapi életünk

szerves része! (*Adakozzunk, de hogyan?* Népszabadság, 2015. október 20., más cím alatt)

ADÓZÁS

Kálmán Olgának volt egy érdekes ötlete: az adóbevallás idején az 1 százalékot fel lehessen ajánlani a saját szüleinknek is (ezzel járulva hozzá a nyugdíjukhoz), ha már a gyerekeknek (Orbán Viktor miniszterelnök úr elgondolása értelmében) mindenképpen támogatniuk kell az idős szülőket. De felmerült bennem, hogy azt az 1 százalékot miért ne lehetne bárki másnak is felajánlani. Mi szükség van erre a komplikált eljárásra?

Kétszer 1 százalék van. Az egyik egy civil szervezetnek, a másik egy egyháznak, illetve egy megadott állami költségvetési irányzatnak mehet. Ehhez a második 1 %-hoz nyugodtan hozzá lehetne csapni a politikai pártok kategóriáját is. Egy csapásra meg lehetne szüntetni a pártok állami támogatását, és csökkennének az állami kiadások.

Persze van egy még egyszerűbb módszer. Legyen kisebb 2 %-kal az adónk, és annak adjuk a pénzt, akinek akarjuk! (*Egy százalék.* Lázálmogyár blog, 2014. november 25.)

*

Május végén derül ki, mennyi jót tesznek a civil szervezetek. A propagandisták azonban már túlzásba vitték az 1 százalékban rejlő nyelvi lehetőségeket. „Legyen 1 %-kal jobb a világ!” „1 % a gyerekek 1 %-áért!” Miért csak 1 százalékkal legyen jobb?

Miért csak a gyerekek 1 százalékáért? Nincs magyarázat. Az érvelésnek semmi köze sincs a világjobbításhoz vagy a gyerekekhez. A felajánlásunkat, a pénzünket akarják. És jó, ha van mögötte valamiféle tényleges jótékonykodás. Azonban... ha ezek a százalékok valóban a jótékonykodásra mennek, akkor nem mindegy, hogy melyik szervezetnek adom? Nekem mindegy. *Nekik* nem mindegy. Mert a jótékonykodás (aminek a nevében kéri a pénzt) csak egy kis területe a működésüknek. A pénz nagyobbik részét a saját fenntartásukra, esetleg olyan egyházi tevékenységekre költik, amelyekhez nekem semmi közöm (például néhány keresztény egyház ezen a pénzen is kormánypárti propagandát folytat). Én szívesen segítek közvetlenül, de az 1 százalékkal megvárom, amíg mindezek a jótékonykodók létrehoznak egy központi elosztó szervezetet, és az kapja az adományt, aki a leginkább rászorul. (*Százalékok*. Facebook-bejegyzés, 2016. június 12.)

AJÁNDÉKOZÁS

Karácsonykor és születésnapra gyakran olyan ajándékot veszünk a szeretteinknek, amiről tudjuk, hogy szeretnék megvenni, de sajnálják rá a pénzt. És mit vesznek ők nekünk ilyenkor? Amiről tudják, hogy szeretnénk megvenni, de sajnáljuk rá a pénzt. Így hát kölcsönösen megvesszük a drágábbat, és ugyanott vagyunk, mintha magunkra költöttük volna azt a pénzt.

Illetve lehet, hogy magunknak nem is azt a fajtát, színt, méretet választottuk volna. Mivel árcédu-

lát nem adunk mellé, a szerencsétlen megajándékozott ki sem tudja cserélni.

Ennél sokkal jobb, ha csak felköszöntjük egymást, és arra költjük a saját pénzünket, amit észszerűnek tartunk. Sokan ajándék helyett pénzt adnak, így legalább a rossz ajándékválasztást el lehet kerülni. De itt is illik „föle célozni”, nehogy smucignak tűnjünk. Így pedig ugyanott vagyunk. Hát nem okosabb a jó kívánság és a puszti? (*Ajándékozzunk magunknak!* Blogspot-bejegyzés, 2022. január 19.)

ALKOTMÁNY

Egy alkotmánynak két fő funkciója van. Egyfelől meg kell határozni az államberendezkedést, a különböző politikai intézmények egymáshoz való viszonyát, másfelől általános alapot kell szolgáltatni a törvényesség megítéléséhez.

De ha átvesszük a mértékadónak tekintett nemzetközi emberi jogi határozatokat, a sajátosan nemzeti változat kidolgozása nem is igazán indokolt. A jogok mellett kötelezettségek is vannak, de ezt is röviden elintézhethetjük. Minden állampolgárnak kötelessége hozzájárulni a közjóhoz, az ország és a demokratikus berendezkedés védelméhez. Az ország védelme, a választásokon való részvétel, az adófizetés, az egészségügyi ellátás vagy a természetvédelem ezekből könnyen levezethető.

Ami az államberendezkedést illeti, a hatalmi ágak amerikai megosztása látszik a legjobbnak: törvényhozói hatalom (ott: a Kongresszus), a végrehajtói hatalom (ott: az elnök és kormánya), vala-

mint a bírói függetlenség (ennek ott a Legfelsőbb Bíróság a legfőbb letéteményese). Minden tisztségre mindenkit választani kell, egy előre meghatározott időre. (Amerikában az elnököt legfeljebb kétszer négy évre, a kongresszusi képviselőket és szenátusi tagokat is négy évenként, de korlátlan alkalommal, a Legfelsőbb Bíróság tagjait pedig egész életükre. Szerintem ebben csak a kongresszusi képviselők hosszú működése kifogásolható, hiszen ez elősegíti a lobbizást és a korrupciót. A bírák állandósága viszont biztosíték a kormányváltások meredek fordulataival szemben.)

Az államelnöki és a miniszterelnöki poszt szétválasztásában nem látok semmiféle előnyt. Az elnök sok országban vagy pusztán végső ellenőrző szerepet tölt be, vagy csak névleges, protokolláris jelentősége van. A magyarországi megoldás semmiképp sem jó, hiszen a köztársasági elnöknek a parlament által való megválasztása a képviselők (hosszú távon pedig a kormány) alá rendelését jelenti, az elnöki hatáskör minimális.

Mivel az alkotmány az általam javasolt rendszerben csak a legfontosabb elveket foglalná magában (hivatkozásaiban is), nem kellene változtatni rajta (sem kétharmados, sem négyötödös parlamenti többség esetén).

Nem tartozik szorosan az alkotmányhoz, de meg kell jegyeznem, hogy a meghozott törvényeken is ritkábban kellene változtatni. Csak hosszú távon is érvényben lévő törvényekkel lehet jogbiztonságot teremteni. Az esetleges hátrányokért kárpótol a törvények állandósága, kiszámíthatósága.

A részvételi és képviseleti demokrácia kérdésében a két rendszer szimbiózisát tartom a legjobbnak. A képviselőinket négy évre választjuk meg, de

az országgyűlési választásoknál lehetetlen előre látni a négy év minden fontos döntési helyzetét (és ezek a választások egyébként is elnagyoltak, inkább a bizalomról, mintsem a konkrét tennivalókról szólnak). Ezekben a kérdésekben véleménynépszavazásokat kellene tartani. Az informatika fejlődése ma már lehetővé teszi, hogy ezt bármilyen gyakorisággal is olcsón megtehessük. Hogy milyen ügyben mennyire indokolt kikérni az egész lakosság véleményét, azt egy a kormánytól független testületnek kellene megállapítania. Ugyancsak egy független testületnek kellene biztosítania, hogy a választási kampányok tárgyszerűek legyenek, és hogy ne a kampányköltségvetés nagyságán múljon a pártok sikere.

Minden olyan kérdésben a lakosság konszenzusára kell törekedni, amelyik hosszú távon befolyásolja a lakosság életét. Ilyenek: az egészségügyi rendszer és az oktatási rendszer működése, a jövőt meghatározó nagyberuházások (az infrastruktúrában, az energiaszektorban, a tudomány és technika fejlesztésében vagy a környezetvédelemben).

Végül a nemzeti alkotmányoknak összhangban kell lenniük a nemzetközi keretekkel, a mi esetünkben az Európai Unió előbb-utóbb megszülető alkotmányával. Ebben az esetben minden saját rendelkezés csak a tagállami keretek között érvényes, és a kisebb egység szabályai nem kerülhetnek szembe a nagyobb egység szabályozásával (Az én alkotmány-vázlatom. Töprengő blog, 2016. augusztus 13.)

ALTERNATÍV MAGYARORSZÁG

Szerintem a mai „hivatalos” állam mellett fokozatosan meggyökereszhet a népi ellenállás szövevényes rendszere. Egy alternatív Magyarországra gondolkodik, amelyik egy másik logika alapján működik, és ellenáll a diktatórikus törekvéseknek.

Bizonyos szempontból az ellenállás már el is kezdődött. A kormány a plakátkampánnyal gyűlöletet akart kelteni a migránsokkal szemben, érzékeltette, hogy nemkívánatosnak tartja a megsegítésüket. Mégis több száz aktivista mondta azt magában: „nem érdekel”. És dolgozott tovább, bensőjéből vezérelve. (Hozzátehetjük, hogy Ferenc pápa is „besegített”). Ilyen autonóm tevékenység az Eleven Emlékmű ma is tartó rendezvénysorozata (a hamis történelmi képet sugalló német megszállási emlékművel szemben), a plakátrongálás és a Kétfarkú Kutya Párt lakosság által finanszírozott ellenplakátkampánya, az úgynevezett „nemzeti konzultációk” kérdőíveinek vissza nem küldése (8 millióból 6 millió esetben) vagy a határon felhúzott szögesdrótkerítés demonstratív átvágása. És amikor a törvénytelenül kiosztott földeket a helyi gazdák felszántották, akkor is ugyanez a logika működött. Ellenálltak. Megbüntették őket. De vállalni kell az állami retorziót, a büntetést, ahogy Nelson Mandela is vállalta. Mandelát egy egész világ támogatta, és végül diadalmaskodott. Bennünket is támogatna Európa jobbik része. És a retorzióknál is nagyobb büntetés, ha nem tudunk a saját szemünkbe, a gyerekeink és unokáink szemébe nézni.

Egy ilyen alternatív Magyarország más célokat fogalmaz meg, és más logikával működik, mint a hivatalos. Nem arra biztat, hogy ne fizessük be az

adót, de – feltételezem – lehetőséget talál arra, hogy a befizetendő adónk egy részét (mondjuk, 1%-át) közvetlenül a közérdeket szolgáló intézményeknek juttathassuk (több tízezer ember renitens adózó magatartását nem olyan könnyű szankcionálni). Nem arra biztat, hogy ne tanítsunk az állami tantervek szerint, hanem hogy adjunk hozzá valami mást is, ami kiegészítheti a diákok világképét, segíti őket eligazodni a közéletben. Nem arra biztat, hogy romboljuk le, amit a hivatalos állam épít, hanem hogy építsünk mellé olyat is, ami nekünk kell. Nem erőszakra van szükség, hanem szelidségre. Szelid kitartásra. Példát mutattak már erre a keresztények Rómában, akik a legkíméletlenebb üldöztetés dacára sem adták fel a hitüket, és az „igazak” 1944-ben, akik a nyilas törvényekkel szemben is bűjtették az üldözötteket. Ez a mi hazánk, ez a mi életünk. Nem adhatjuk fel. (*Alternatív Magyarország*. Népszabadság Online, 2015. szeptember 5.)

ANGOL NYELVREFORM

Valljuk be, mindenkit idegesít, hogy az angol nyelv olyan lehetetlen. Egyrészt ott van a kiszámíthatatlan kiejtés, a sok rendhagyó igei és főnévi alak, és hogy ha ez nem lenne elég, vegyük hozzá az áttekinthetetlen idősík-rendszert. Ha a „lead” igét (vezetni) „líd”-nek kell kiejteni, akkor miért „led” az ugyanúgy írandó ólom kiejtése? És ha valamit már elolvastam, akkor miért bírom én az elolvasását? (To read → I have read. Ráadásul itt is megváltozik a kiejtés, rídből red lesz.)

Ahhoz, hogy az angol valóban világnyelv legyen, napjaink eszperantója, ahhoz meg kell reformálni. Itt van néhány reformjavaslat.

Először is az angol szavakat kiejtés szerint kellene írni. Bár az angol kiejtés dallamossága közelít a kínaihoz, azért lehetne egyszerűsíteni. Az angolok a „go” (menni) szót nagyjából így ejtik ki (magyar átírásban): goöu. Ehelyett elég lenne gou, vagy a még univerzálisabb megértés kedvéért egyszerűen: go.

A hangzáskövetésnek van néhány nehézsége. A „th” betűkombinációnak az angolban két teljesen eltérő hang felel meg. Az egyik a pösze „sz” (faith, truth, both, throne stb.), a másik a „dz” felé közelítő hang (the, those, with stb.). Az én javaslatom: a „th”-t hagyjuk meg a pöszeségre, a másik hangot pedig nyugodtan jelöljük „dz”-vel. Tehát truth és widz.

A „w”-t érdemes megtartani az olyan hangokra, amelyek az „u” felé hajlanak el (cirillbetűs átírásban rendszeresen Uelszet írnak Wells helyett). Ilyen szavak a „well” vagy a „what”. Ezzel szemben a szimpla „v” maradjon meg vé hangnak (velvet, vinegar).

Az „i” és „y” betűket igen gyakran ájnak ejtik az angolok (fine, my stb.), az „e”-t néha iként (be, see stb.), a „j”-t és olykor a „g”-t dzsének (joy, gin stb.). Sokkal egyszerűbb, ha ezeket hangzás szerint írjuk le. (I will go home → Ay wil go hom.)

A hangok hosszának, illetve a szó hangsúlyának jelölése nem feltétlenül fontos, de ezt megoldhatjuk egy aposztróffal, illetve a magánhangzó duplázásával. (To err is human. → Tu oeoe iz hjumen. Computer → compjuutoe, vagy komp’jutoe.) A duplázás, illetve az „ö” hang „oe”-vel való helyettesítése

furának tűnik első látásra, de a hollandok jól megvannak vele. (Goed → good, azaz jó, moet → must, azaz kell stb.) Ez alapján a „the” lehetne dzoe, a „these” pedig dziiz.

A hangzás szerint átírásból adódóan könnyen felismerhetjük a következő mondatot: „Tu bii or not tu bii, dzet iz dzoe kweshtshoen.” Nem állítom, hogy szép, de könnyen követhető.

A mai angol nyelv hangzásának közelítő leírása az első lépés. Ezt még könnyen visszafordíthatja az ingyenc olvasó az eredeti formára. De a rendhagyó alakok leírása megmarad nehézségnek. Ez egy radikálisabb javaslattal küszöbölhető ki. Igeragozásra voltaképp semmi szükség, a rögzített szórend világosan jelzi, hogy ki az alany és mi az állítmány. Hi riid dzoe buk. Ő olvassa a könyvet. (Ez van sok ázsiai nyelvben, például a kinaiban is.)

A „to be” alakjai: I am, you are, he is. Ezek helyett lehetne mindegyik helyen „bii”: ay bii, yu bii, hi bii.

A rendes ragozású igék automatikusan „d” vagy „ed” végződést kapnak múlt időben, ezt kellene kiterjeszteni a rendhagyó alakokra is. Az I was, you were helyett: ay bii-id, yu bii-id.

A főnevek többes számában sincs szükség rendhagyó alakokra. Mouse → egér, mice → egerek, ehelyett maus és mausis. (Érdekes módon a számítógépes egeret hajlamosak mousesnak írni többes számban.) A woman többes számban wumens lenne (a women helyett), a tooth tuths (a teeth helyett), a child chaylds (a children helyett), a deer diirs és a fish fishis (ezeknek eredetileg nincs is többes számú alakjuk), az ox pedig oxs vagy oxis (az oxen helyett), és így tovább.

Az idősikok megkülönböztetése az angol nyelv legidegesítőbb jellegzetessége. Nincs szükség rájuk. A többi nyelv segédszavakkal érzékelteti az eltéréseket. I am reading helyett: Ay riid nou (éppen olvasok). I have been to Italy helyett: Ay bii-id in Iteli.

When you come home I will have read this book. (Mikor hazajössz, addigra elolvasom ezt a könyvet.) Wen yu kom hom, ay wil riid dzis buk olredi.

Should you need help, I would help you. (Ha szükséged lenne segítségre, segítenék.) If yu wud niid help, ay wud help yu.

Csökkenteni lehetne a „shall” és a „will” közötti jelentésbeli árnyalatot. Mivel a „will” első személyben ígéretet is sugall, elé lehetne tenni: „ay promis” (megígérem). Ugyanígy ki lehetne küszöbölni első személyben a „shall” muszáj-jellegét. Shall I open the window? → Mast ay open dzoe windo?

A jövő időt a „going to” szerkezet helyett egységesen a „wil” jelezhetné.

Az általam javasolt nyelvreform persze tönkretenné az angol nyelv szépségét. De a finom és a durva változat úgy élhetne egymás mellett, mint a klasszikus és a vulgáris latin (az előbbi a magas irodalomban, az utóbbi az utcán). És aki nem képes megtanulni, annak eddig sem volt szép.

A prózai műveket könnyen át lehetne fordítani az új írásmódra. Csak a költők járnának rosszul, mivel elvesznének a rímeik. De hát vannak remek szabadversek is.

Az angol nyelv megújításával szűnne meg Bábel tornyának bibliai öröksége: végre mindnyájan egy nyelvet beszelnénk. Az én angolomat. (*Reform-angol*. Tuti ötletek blog, 2016. december 29.)

APÁK

Többféle apaszerep van. A nemzőapa (aki legyen egészséges és életrevaló), a gondoskodóapa (gazdag és jó szívű), valamint a férjapa (gyermekszerető, a felesége mellett minden bajban kitartó). A baj az, hogy a legtöbb nő ezt a hármat egy személyben akarja megkapni, az pedig nagyon ritka. Így aztán a nemzőapa verekszik, iszik és lelép, a gondoskodóapának más szeretői is vannak, a férjapa pedig nem nagyon jó az ágyban. A megoldás a kommunaházasság lenne, ahol minden szerepre akadna megfelelő férfi. De a legtöbb nő ettől is visszariad.

A magam részéről, kiöregedve, talán még pót-nagypapának lennék használható (sok nagypapa az én koromban már a temetőben nyugszik), de az anyák nagy többsége minden olyan megoldást elutasít, amelyet nem szentesített a társadalom. (Például mit szólnának hozzá a barátnők?) És szenved, keresi az elvált férj tökéletes replikáját (aki persze ugyanúgy félrelép, ugyanúgy verekszik), ő maga ezért érdekházasságba menekül (és szenved, hogy olyan ember mellett kell aludnia, aki nem vonzó szexuálisan), agyondolgozza magát (az elutasított segítők hiányában), és nagyon szerencsés a gyerek, ha nem ő issza meg a sok rossz döntés levét. (*Három az egyben?* Töprengő blog, 2019. június 10.)

ARCMASZK

A Facebookon valaki azzal borzolta a kedélyeket, hogy kimutatta: az arcmaszk viselése miatt a saját kilélegzett szén-dioxidunkat belélegezve pár óra alatt elérjük a veszélyes dózist. Bár a poszt azt sugallta, hogy a maszk árt, és ezzel nem értek egyet (már régen kihalt volna a koreai vagy japán lakosság nagy része), azért elgondolkodtam a dolgon. A kilélegzett szén-dioxid problémájával foglalkozni kell.

A legegyszerűbb, ha időnként felemeljük a maszk alsó részét, hogy a csapdába esett elhasznált levegő távozni tudjon. Ennél egy fokkal radikálisabb, ha a maszkot felhúzzuk az orrunkig, és rendszeresen alatta fújjuk ki a levegőt. (A normális légzéssel kijutott részecskék nem nagyon veszélyesek. Köhögés vagy tüsszentés idején természetesen vissza kell húzni a maszkot!)

A legügyesebb megoldást én találtam ki. A maszk alatt egy üreges csövet veszünk a szánkba, a másik végét a táskánkba dugjuk, ahol az elhasznált levegő gyorsan elveszíti ártalmasságát. (Ez körülményesnek tűnik, de gondoljunk a könnyűbűvárookra vagy arra, hogy hányan hallgatják zsinóron a mobiltelefonjukat vagy az mp3-lejátszójukat. Be vagyunk drótozva, és eggyel több vagy kevesebb, már nem számít.)

A pedáns és környezettudatos emberek egy zacskóba is helyezhetik a cső végét, és a zacskót egy parkban is kiüríthetik, visszajuttatva a nekünk káros anyagot a természet örök körforgásába, táplálva a szén-dioxidon élő növényeket. (*Arcmaszk és szén-dioxid*. Tuti ötletek blog, 2020. szeptember 16.)

ÁRVÁK

Én elismerem, hogy a női szerep fontos eleme a magzat kihordására és megszületésére való készítés, de talán túlságosan kevés figyelem jut a más gyerekének felnevelésére. Pedig az egész emberiséget tekintve ez egy jóval nagyobb feladat. Túl sok gyerek születik, és túl sok közülük család nélkül nő fel. Igazából kevesebb gyerek kellene és több anya. Ráadásul az életkor itt nem számít annyit, egy olyan nő is tud gyereket nevelni, akinél már a szülés kockázata túlságosan magas. Azt hiszem, hogy túl nagy jelentőséget tanúsítunk a genetikának. A béranyának azért fizetnek, hogy az *én* genetikai örökségemet kihordja, holott ez az örökség igazából semmit sem jelent. Ma már sok országban az azonos nemű párok is örökbe fogadhatnak gyereket, hogy felneveljék. Szerintem a szülő nélküli gyerekek felnevelését kellene támogatnunk, és ebben a jó szív, az emberségesség többet jelent, mint a képesség a szülésre vagy a gyermeknemzésre. (*Szülni vagy gyereket nevelni?* Facebook-hozzászólás, 2017. november 4.)

ATOMFEGYVER

A magyar atombomba kérdése már régóta foglalkoztatja a hazai közvéleményt. Moldova György szatirájában fordítva tartják a tervrajzokat, és a pusztító fegyver építőipari szabadalommmá válik („Magyar atom”). Egy elavult vicc szerint pedig akkor lesz Magyarországnak atombombája, ha ránk dobják.

De ha a 8 milliós Izraelnek lehet (állítólag több száz), a nálunk fejletlenebb Észak-Koreának pedig már hidrogénbombája és interkontinentális rakétája is van, akkor jogosan merül fel a kérdés: Nekünk miért nincs? Hát azért, mert nagyon sokba kerül, és azt a sok pénzt nemcsak el kell vonni a lakosságtól, hanem egy célra fel is kell használni. Nálunk pedig csak az elvonás működik, a pénz a kormány közeli oligarchák zsebében landol.

És mégis van egy lehetőség: ha a kormány média elhiteti velünk, hogy van atombombánk. Egy ideje már Európa védőbástyájaként tekintünk magunkra. Hát miből állna, hogy ezt a bástyát nukleáris fegyverekkel is megerősítsük? Egy magyar atomprogram jelszavával választást lehet nyerni, a külföld véleménye pedig nem számít, ők még magyarul sem tudnak (és egyébként is Soros György kottájából játszanak).

Visszaállíthatnánk a katonai díszszemléket (persze nem április 4-én, hanem a Nemzeti Együttműködés napján), amikor is középtávú vagy interkontinentális rakétának látszó tárgyakat vonultatnánk fel a hordozó járműveken (bőven elég a külső, rakéta nem is kell bele). Kazahsztánban titkos lőgyakorlatokat tartanánk, és a fejlesztő mérnököket nagy állami kitüntetésekben részesítenénk. Robbantások is lehetnének, mondjuk, egy orosz kísérleti telepen. Miből állna, hogy egy orosz föld alatti robbantást a sajátunknak mondjunk? Ennyit Putyin biztosan megtenne a barátjáért. Ha pedig nem segít nekünk, akkor csak ki kell várni a legközelebbi kelet-európai földrengést, és vállalni kell érte a felelősséget.

Az is fontos, hogy a képzelt apokaliptikus hatalmunkat éreztessük. Írhatná például Lovag Bayer

Zsolt, hogy Norvégiát (Hollandiát, az USA-t, Brüsszelt, ez végső soron mindegy) füstölgő hamuvá változtatjuk, ha tovább kekeckednek velünk. A békemenet mintájára lehetne atommenetet tartani, és elégetni a világ összes liberális országának a zászlaját. A lényeg az, hogy egész népünk átérezze a magyar lét erejét. Mennyivel hatásosabb ez, mint a GDP-t méregetni!

Ha a környező országok is kedvet kapnak a saját nukleáris fejlesztéshez, akkor megosztanánk velük a magyar „atomtitkot” (hogy ugyanis nincs atombombánk). Idővel a Visegrádi Négyek is komoly nukleáris hatalmi centrumot képeznének.

Egyébként van egy lehetőség, amivel ténylegesen is zsarolhatnánk Európát. A paksi atomerőművet bármikor levegőbe repíthetjük. Igaz, hogy akkor mi is vele pusztulunk, de kit érdekel? Az offshore cégekbe és svájci bankszámlákra kimentett vagyon akkor is megmarad. (*Magyar atom*. Egyperces blog, 2017. szeptember 14.)

BÉREK

Marx hívta fel a figyelmet arra, hogy a tőkés a munkást is ugyanúgy kezeli, mint a gépet és a nyersanyagot. Megveszi, és ha már nem tudja jól hasznosítani, akkor kidobja. A munkásmozgalom ez ellen a tárgyként való használat ellen lázadt. De ez a megközelítés egyáltalán nem szükségszerű.

Ha a tőkés a munkással osztozna a nyereségen, az egész megváltozna. (És ténylegesen is osztozik, hiszen a munkabért is a nyereségből fizeti.) Az első idősorokban (amikor még nincs min osztozkodni) a

munkás kapna egy „előleget”, és attól kezdve, hogy a munkája hasznot hajt, már csak nyereségrészesedést. Megszűnne a teljes kiszolgáltatottság, nem lenne értelmese sztrájkolni (hiszen a sztrájk a szétesztható nyereséget csökkentené), legfeljebb azon lenne vita, hogy a megtermelt nyereség mekkora hányadát fordítsák a termelés bővítésére, és mennyit a bérekre. Mindenki a termelés növelésében, a munka javításában lenne érdekelt.

Ez nem lenne munkás-önigazgatás (mint amivel a jugoszláv kommunisták próbálkoztak), hiszen a döntés joga megmaradna a tőkés kezében. De ezeket a döntéseket a munkások bevonásával készítenék elő, mindenki hozzászólhatna, véleményt nyilvánítana. És ha okos a tőkés, akkor az okos javaslatokat meg is fogadja. Hiszen van, amit a gépek mellől jobban lehet látni, mint az íróasztal mellől.

Ha így alakult volna ki a kapitalizmus, tömerek konfliktust, harcot megspórolhattak volna. Akkor nincs munkásmozgalom, nincsenek szocialista pártok, nincs kommunista pártállam. Ezt a lehetőséget a haszonra éhes kapitalisták elmulasztották. De még ki lehetne próbálni. Újragondolni sohasem késő. (*A nyereségrészesedési modell.* Töprengő blog, 2021. december 18.)

BREXIT

A britek hónapok óta tökölödnek az írországi határ nyitottsága miatt. A megoldás pedig egyszerű: legyen a kacskaringós ír határ nyitott és a brit határ (a tenger által természetesen elválasztva)

zárt! Észak-Írország politikailag és jogilag maradhat része az Egyesült Királyságnak, miközben gazdaságilag és a szabad mozgás tekintetében az EU-hoz tartozhat. Volt már ilyen: a kishatármenti átkelési engedélyek vagy a „különleges gazdasági övezetek” Kínában és Észak-Koreában. Nem kell újra feltalálni a langyos vizet. Ezt üzenem Theresa Maynek. (*Backstop*. Tuti ötletek blog, 2019. február 19.)

BUDAPEST

Időről időre felvetődik, hogy a főváros nem képes eltartani önmagát, az állami támogatás pedig jóval kevesebb a szükségesnél. A probléma gyökere, hogy Budapest a közös kasszába befizetett óriási összegből csak nagyon keveset kap vissza. A további huzavona helyett jobb lenne a válás. Budapest – az élelmiszer-ellátását biztosító Pest megyével együtt – kiáltsa ki a függetlenségét, és legyen városállam! Mint az ókori Athén és Spárta, vagy később Hong Kong és a hidegháborús időszak Nyugat-Berlinje. Moldova György már a hatvanas években elgondolta, hogy a Rottenbiller utca 93/A kérje felvételét az ENSZ-be. Az szatíra volt, de minden használható ötletet számításba kell venni egy olyan korban, amikor a politika és a humor között elmosódik a különbség.

Ennek a városállamnak jelenleg mintegy 3 millió lakosa lenne, de nem zárnám ki azt a lehetőséget, hogy a zöldhatáron még sokan átjönnének

Tiszteletbeli államelnöknek a leggazdagabb magyar, a budapesti gyökerű Soros Györgyöt aján-

lom. Ez biztosítaná, hogy Budapestre odafigyeljen az egész világ.

A főváros Európa-szerte nagyobb tiszteletnek örvend, mint a Nemzeti Együttműködés Rendszérének egyik balhéból a másikba sodródó kormánya. És biztonságosabb a terrorcselekmények által fenyegetett Brüsszelnél, tehát akár az Unió székhelye is lehetne. Budapest elismert ipari és felsőoktatási központ (újra ide áramolna a külföldi tőke, számos nemzetközi szervezetnek és kutató intézetnek itt lehetne a regionális központja), valamint közkedvelt turisztikai cél (múzeumok, fürdők, sportesemények városa). A múltja eleve multikulturális, a Svábhegytől a zsidó negyedeken át a Bosnyák térig, kialakulásában az osztrákok, németek játszották a fő szerepet, aztán jöttek a zsidó írók és mecénások, a bolgár kertészek, a kínai vendéglősök, a vietnámi kiskereskedők és az arab pénzváltók. A mostani magyar kormány pressziója nélkül a Városligetben maradhatnának a fák, a Várban pedig a Nemzeti Galéria és a Széchényi Könyvtár.

A kormány már megkezdte a minisztériumok vidékre telepítését. Amelyik marad, az bérleti díjat fizetne (mint ahogy Rogán Antal akarta megfizetni velük az V. kerületi parkolók használatát). Az Országgyűlés az 1848-as és 1944-es hagyományokat követve megint Debrecenbe költözne. Az új főváros előbb-utóbb úgyis is Felcsút lesz, a légi forgalmat a Széles Gábor-féle sármelléki repülőtérre terelik, a kisvasutat pedig meghosszabbítják Bécsig. A Parlament épülete kiürülne, de végre méltó helyre kerülhetne az újjászervezett neurológiai és pszichiátriai intézet. A pszichikai zavaroknak így is

gyakori helyszíne volt, most legalább oda költözne a gyógyítás is.

Aztán, húsz-harminc év múltán, amikorra a Budapest nélküli Magyarország talán kijózanodik, szóba kerülhetne az újraegyesítés. De ezt semmiképp sem lenne jó elsietni. (*Budapest legyen város-állam!* 168 Óra, 2015. december 23.)

CIGÁNYKÉRDÉS

A Népszabadság 2014. szeptember 20-iki számában Czene Gábor és Ladányi János felveti, hogy ha a jelenlegi trend folytatódik, Magyarország északkeleti részein kialakulhat egy romák lakta összefüggő körzet, amely hosszú távon (és különösen egyesülve a határon túli, szomszédos területekkel) kiszakadhat Magyarországból, és így módon létrejöhet egy autonóm entitás, egy külön állam, egy Cigányország (ezt a folyamatot túldramatizálva „második Trianonnak” nevezik).

Ez a perspektíva irreális. A cigányok eleve nem egy nyelvet beszélnek, és ehhez hozzájön az a szókincs, amelyet a befogadó ország nyelvéből vettek át. Egy szlovák-ukrán-magyar-román cigány terület lakosai nem nagyon értenének szót egymással. Még nagyobb akadály a jelenlegi államok lakosságának „honvédő” attitűdje, a „szent” hazai föld mindenáron való védelme.

De ha ez a folyamat már spontán módon megkezdődött, és vannak teljesen vagy szinte teljesen cigány falvak és városi kerületek Magyarországon, akkor meg kellene vizsgálni, hogy mivel lehetne segíteni őket. Határozottan ellene vagyok az erősza-

kos szegregációnak, de az oktatásban erősíteni kellene a felzárkóztató, a kulturális hátrányokat fokozatosan ledolgozó kollégiumokat, minden szinten – akár a felsőoktatásig. Egy csak romákat oktató iskola ugyanúgy nevelhet öntudatra, a saját értékek megbecsülésére és fejlesztésére, mint a női oktatási intézmények (Hillary Clinton történetesen egy ilyen, női főiskolán, a Wellesley College-ban végzett – és meglehetősen sokra vitte.)

A szemléletváltást nem lehet kívülről, valamiféle felsőbbrendű, misszionáriusi attitűddel elérni. A cél a művelt, sok irányban tájékozott és öntudatos cigány értelmiség és szakmunkásréteg megerősödése.

A cigányok évszázadokon át különböző mestersegek folytatásából tartották fenn magukat – a vályogvetéstől és a teknővájástól a kupeckedésen át a muzsikálásig. Sokan helytálltak a munka frontján (a bányákban, az építkezéseken, a gyárakban), hangsúlyozni kellene – bennük is, a nem cigányokban is – ezeket a munkahagyományokat.

Javaslom, hogy az állam fokozott figyelmet fordítson a roma többségű települések fejlesztésére, a beruházások odairányításával, a helyi menedzserképzéssel, a vállalkozásokhoz szükséges ismeretek oktatásával, és ha kell, a bérterhek (pl. a minimálbér) eseti csökkentésével, a helyi beruházások jogszabályi könnyítésével. Ha nálunk is van sok dolgos kéz (és nagyon alacsonyak a bérek), akkor miért szaladna a nyugati tőke egészen Indiáig? Ha van sok dolgos kéz és nincsenek beruházások, sok munkahelyet önerőből is lehetne létesíteni (élelmiszertermelés és -feldolgozás, bedolgozás más üzemekbe). Lehet, hogy túl naiv vagyok, de szerintem

a gazdasági tevékenységek egész vertikumát lehetne kialakítani. (A helyi szintű együttműködésnek sok felhasználható tapasztalata van Amerikában, különösen a gazdasági válság nyomán.) Feltételezem, hogy a roma eredetű termékek legalább olyan olcsók és kapósak lennének, mint a kínai vagy vietnámi áruk.

Budapesten a lomtalanításban a legfeltűnőbb a roma családok részvétele. Már kora reggel ott ülnek, kiválogatják a kidobott tárgyak közül a még használhatót. Ez ellen a hatóságok a köztisztaság nevében fellépnek, holott a szelektálás logikus munkafázis. (Kairóban egy időben a helyi kopt közösség a szelektív hulladékfeldolgozásra szakosodott, és aránylag tisztességesen meg tudtak belőle élni.) Mi lenne, ha ezekből a guberáló családokból külön egységet képeznének, és a munkájukat beépítenék a rendszerbe? (Fizetést talán nem is kérnének, hiszen most is ingyen dolgoznak.) Az utcai árusokat is vegzálja a rendőrség, holott akár kereskedői engedélyeket is adhatnának nekik, adókedvezményrel segítve a munkájukat. Cigányország belátható időn belül nem lesz. De a cigánykérdés (és szegénykérdés) itt van. A nyakunkon. Kezdeni kellene vele valamit. A többségnek is, a kisebbségnek is. (*Cigányország helyett*. Népszabadság, 2014. október 11.)

*

A cigányok elleni ellenszenv egyik kiváltó (vagy inkább megerősítő) oka az a széles körű tapasztalat, hogy sokan közülük nem tudnak viselkedni. Ordítózna, annak van igaza, aki hangosabb, a jár-

műveken néha molesztálják az utasokat (persze a cigányokat is), gyakori körükben a lopás, a betörés, a rablás.

Mit lehetne tenni? A legjobb természetesen az lenne, ha a roma értelmiség vállalná magára a felvilágosító, népnevelő feladatot, és a saját szubkultúrájukon belül terjesztené a normális együtt élés szabályait. A roma értelmiség kialakulása azonban nagyon lassan halad (és az utóbbi évtizedek közhangulata miatt még ez a folyamat is akadályokba ütközik). Arra gondoltam, hogy esetleg egy országos kampányt kellene kezdeni a helyes viselkedés érdekében. Nem valamiféle etikett-oktatásra gondolok, hanem a legáltalánosabb elvek népszerűsítésére. Ez kielégítené a cigányokra panaszkodók igényét is (hiszen ha tényleg csak a cigányok viselkednek rosszul, akkor a helyzet orvoslása kihúzná a cigányellenesség méregfogát). De ez az antiszociális viselkedés korántsem korlátozódik a roma lakosságra. Hányszor látok nem cigányok után is összepiszkolt villamosülést, a padlón hagyott sörös és üdítős dobozokat, hányan teszik fel a lábukat a szemközti ülésre, hányan hallgatnak pimasz módon hangos zenét a mobiltelefonjukról! Ezt a fajta viselkedést etnikumtól függetlenül büntetni kellene. Több ellenőr kellene a tömegközlekedési járművekre, nemcsak a metróbejáratokhoz állítani őket. A fizetésüket meg tudnák keresni a büntetések díjából. (Ehhez csak megfelelően dokumentálni kellene az eseteket.)

A lopások csökkentése a jelenleginél is több térfigyelő kamerával lenne megoldható. El kellene érni, hogy a származás ne legyen akadály a munkásfelvételnél. Ha ezt Amerikában sikerült betar-

tatni a feketékkel kapcsolatban, akkor nálunk is sikerülhet.

A közterületek rombolóival le kellene dolgoztatni az okozott kárt. (Ez már korántsem etnikai probléma, sokkal inkább korosztályi jellegű.) Mindenkinek rá kellene jönnie, hogy amit tönkretettek, azt csak munkával lehet helyrehozni. A falfirkálástól kezdve a köztéri padok rongálásáig. Talán ha nekik kellene elvégezni ezt a munkát, legközelebb jobban meggondolnák a dolgot. (*Viselkedjünk!* Töprengő blog, 2017. február 6.)

CIVIL SZERVEZETEK

Nem vagyok egy konfrontáló típus, ezért nem értem, hogy a civil szervezetekre vonatkozó, nemrég megszigorított előírásokkal mi a baj.

Az ilyen egyesület vagy alapítvány 15 napon belül köteles bejelenteni külföldről támogatott szervezetté válását a bíróságon, egy formanyomtatványon tranzakciónként részletezve a külföldi támogatásokat. Abban sem látok semmi problémát, hogy a külföldi támogatást tüntessék fel minden kiadványukban: „A Magyar Kormány által külföldi ügynöknek tekintett közhasznú szervezet”.

Ha egy ilyen szervezet egyéneket (menekülteket, szegényeket, bántalmazott nőket, gyerekeket, romákat stb.) támogat, akkor is adhat nekik olyan dokumentumot, emléklapot, amelyen fehéren-feketén kimondja: „Önt a Kormány által nem támogatott civil szervezet segítette, ezt sose felejtse el!” Megjegyzem, én az egyházi törvény által hátrányos helyzetbe hozott szervezetek helyében is azt ten-

ném, hogy a nevükbe belevenném: „az egyházi törvény által egyháznak nem minősülő egyház”.

Nem kell konfrontáció, nem kell kekeckedés. Be kell simulni a Nemzeti Együttműködés Rendszérébe! (*A civil szervezetek figyelmébe*. Elküldve a Vasárnapi Híreknek, 2017. július 1.)

CSALÁD

Európában a reneszánsz óta számít, hogy ki kibe szerelmes. Előtte a családok egyezségétől, a helyi közösségen belül elfoglalt helytől, a várható anyagi előnyöktől függött a házasságkötés (például hogy ki művelje a földet, és a birtok hogyan gyarapodjék, ki képes egy bizonyos mesterséget folytatni). A szerelmi házasságról azonban még ma sem mondhatjuk, hogy ideális, hiszen a váratlanul keletkező fellángolás ugyanolyan gyorsan el is párologhat. És amikor a házastársak megszűnnek kívánni, szerelemmel szeretni egymást, minden összedőlhet. Azok a szenvedélyek, amelyek addig a szerelmet táplálták, hirtelen átcsaphatnak gyűlölködésbe. Az irányuk ellenkezőjére fordul, csak az intenzitásuk marad meg. (Még az a legjobb, ha a szerelmet közömbösség váltja fel, de a másik fél számára ez is fájó csalódás lehet.)

Van egy másik út is. Az, amelyen a világ fejletlen országaiban ma is járnak. Ennek lényege, hogy nem mi magunk, és főleg nem a szerelem villámfényénél választjuk ki a partnerünket, hanem igénybe vesszük (igaz, muszájból, társadalmi kényszerből) mások segítségét. Ez a másik személy lehet a szülő, a rabbi vagy egy tapasztalt házasság-

közvetítő (a hagyományos kínai történetekben a házasságközvetítő asszony rendszeres szereplő). A lényeg, hogy egy külső szemlélő, az egyéni vonzalmaktól nem befolyásolva talál partnert.

Vegyük ezt a közvetített házasságot alapesetnek. Ilyenkor mit tehetünk? A nekünk rendelt párt lehet szeretni vagy nem szeretni, de jobban járunk, ha szeretjük (nem szenvedéllyel, mert az rajtunk kívül áll, hanem elhatározásból, tiszta szívből, majdhogynem keresztényi módon, felebarátként). Ha mi magunk nem rosszat, hanem jót adunk, akkor nagyobb az esély, hogy viszonzásul mi is jót kapunk.

A házasság együttműködés. Az anyagi boldogulástól a munkában való helytálláson keresztül a gyereknevelésig az élet sok területén. Ha szándékosan mondunk le a szerelemről, mint az együttműködés nélkülözhetetlen alapjáról, akkor könnyebben tudjuk kezelni az időről időre felbukkanó csábításokat, sőt, a félrelépéseket is. Ha a férj a feleségét nem egy szerelmi fellobbanás hatására vette el, akkor a feleségnek nem kell félnie attól, hogy egy hasonló fellángolás miatt örökre elveszítheti. (Ez fordítva is igaz, csak a nőknek meg kell szokniuk, hogy ha alkalmakként mással is ágyba bújnak, attól még nem válnak kurvává.) A szex élvezeti forrássá degradálódik, házasságon belül és azon kívül is.

Amikor kamaszként először olvastam el a Káma Szútrát, elsősorban nem is az erotikus részletek fogtak meg, hanem az a keret, hogy ha valaki megtanulja a szerelem tankönyvét, akkor tetszőleges partnert is boldoggá tud tenni. Figyelni kell a másikra. A szerelem „kegyelmi állapota” természetesen jobb ízűvé teszi a szerelmeskedést, de a

mindennapos házaselet egy másik műfaj. Ha férj, feleség alaposan felkészül, akkor tudatosan és szakértelemmel fogják gyakorolni azokat a fogásokat, amelyekről kielégítő lehet a házaseletük. Az ölelés, cirógatás, a nemi szervek gyengéd ingerlése akkor is kellemes érzés, ha nem vagyunk szerelmesek abba, aki csinálja. Alapvető viszont a jó szándék és a kedvesség.

Egy nőnek talán furcsa lehet ez a „szex akárkivel” megközelítés, hiszen a nők nagyon fontosnak tartják, hogy meglegyen „az a bizonyos szikra”, más néven, hogy működjön a szerelem „kémiaja”. De úgy gondolom (na persze, férfi aggval), hogy a kedvesség és a becézés, a folyamatos tanulás ezt a biológiai jellegű korlátot is le tudja küzdeni. És a házasság stabilitása alapvető nemcsak az anyagi biztonság szempontjából, hanem a gyerekek számára is. Nem az a fontos, hogy az apa, anya minden éjszakát otthon töltsön, hanem az, hogy a gyerek számíthasson rájuk, biztos háttérnek érezze őket.

A házasság egy ideje válságban van, és ennek egyik fő oka a partnerek túlzott igényessége, gyakran önzése, élvhajhászása. De az élvét nem hajhászni kell, hanem megtalálni és megbecsülni. Erre pedig egy szeretetházasság a megfelelő alap. (A közvetített házasság mellett talán a barátságból kifejlődő házasság a legtartósabb.)

A reneszánsz romantikája szép epizód volt, de a házasságon kívüli kapcsolatok megengedésével, helyes kezelésével egy stabil szeretetházasságba is átmenthetjük az értékeit. (*Szerelmi házasság helyett szeretetházasság*. Töprengő blog, 2016. augusztus 23.)

DIVAT

Nem érdemes követni a divatot. A divat attól divat, hogy egyszerre sok embernek megtetszik. És attól változik, hogy ami tegnap még sikkesnek tűnt, ma már nevetséges. Kiment a divatból. Ami kimegy a divatból, az sohasem volt igazán jó, mert akkor sokáig ragaszkodnánk hozzá. Én világeletemben a divat ellensége voltam, mert nem akartam pénzt költeni olyan dolgokra, amelyeket kénytelen leszek lecserélni, nehogy kinevessenek. Emiatt még a farmernadrág helyett is évekig egyszerű szövetnadrágban jártam. Addig, ameddig ki nem lyukadt. Akkor ugyanis megértettem, hogy a farmer nemcsak sok embernek tetszik, hanem tartósabb is a hagyományos nadrágnál. Akkor én is megvettem, és azóta is farmerban járok. Csak előtte nem koptatom, és nem lyukasztom ki, mert ezek tényleg csak múló divatok, míg a farmernadrág időtálló. Már fél évszázada. Most már meg lehet bízni benne. *(Ne kövesd a divatot! Blogspot-bejegyzés, 2022. január 19.)*

E-DEMOKRÁCIA

Amikor az elektronikus eszközökre alapozott, közvetlen politizálásról van szó, sokan áthághatatlan akadályként említik, hogy a lakosság alig 10 százaléka rendelkezik internet-eléréssel. És közben megfeledezünk arról a tényről, hogy a mobiltelefonnal való lefedettség csaknem 100 százalékos. Egyes adatok szerint Magyarországon több mint 10 millió mobiltelefon van forgalomban. Mobiltelefont

látunk a vonaton, a metrón, és bárhol, ahol az embereknek van egy kis idejük, hogy elszakadjanak a közvetlen környezetüktől. Ezt is ki lehetne használni.

A legfontosabb híreket, a demokratikus döntésekhez szükséges információkat SMS formájában is el lehetne juttatni a lakossághoz. (Emlékezzünk Pintér Sándor belügyminiszter elhíresült üzenetére a nagy hóvihár idején: „maradjon az autójában”. Azt mindenki megkapta az adott mobilszolgáltatón belül, az is, akinek nem volt autója.)

A jó döntéshez tájékozottságra van szükség, el kell juttatni a jelöltek üzenetét a lakossághoz. De a mobilon ezt is meg lehet csinálni, legfeljebb lakonikus tömörséggel. (*Internet helyett mobiltelefon.* Vasárnapi Hírek, 2016. november 12.)

ELEKTROMOS AUTÓ

A villanyautók fejlesztése az akkumulátorok gyöngé teljesítménye miatt megtorpanni látszik. Rövid távolságot tudnak csak megtenni, lassan töltődnek, és az autók ára is igen borsos. Egy magától értetődő lehetőséget nem veszünk figyelembe: kapja az autó az áramot egy felsővezetékről, mint ahogy a trolis esetében történik!

Egy éve már felvettem az ötletet az azóta megszűnt NOL blogon. El is felejtettem volna, ha nem olvasok a Trafikverket és a Volvo reménykeltő kísérletéről. Lám, másoknak is eszébe jutott a megoldás, mégpedig rögtön kamion méretben.

Az én javaslatom szerényebb: személyre szabott trolibusz. Mint a vidámparkokban, vásárokon látott

dodzssem. Az áramot közvetlenül a felső vezetékből kapja, egyáltalán nem kell feltölteni. Az akkumulátor helyére is lehet csomagokat pakolni. Illetve elég akkora akkumulátor, amelyik az egyik vezetékről a másikkra való átkapcsolás közben esetlegesen kieső áramot pótolja.

Akadékoskodó barátaim szerint ennek a koncepciónak több hibája van, szerintem azonban ezek egytől egyig kiküszöbölhetők. Vizsgáljuk meg az ellenérveket!

Probléma: A személytrolli csak a jelenlegi trolibuszok útvonalain közlekedhetne. – Megoldás: A jelenlegi felsővezeték-hálózatot ki kell terjeszteni az egész városra.

Probléma: A műutakon, autópályákon nincsenek felsővezetékek. – Megoldás: Oda is ki kell terjeszteni. (Az említett kamionos változat eleve ezzel számol.)

Probléma: A kanyarban nehéz áttérni az egyik felsővezetékről a másikkra. – Megoldás: Ezt a jelenlegi trollik is gond nélkül meg tudják csinálni. Kell egy olyan áramszedő, amelyiket kanyarban egy picit vissza lehet húzni, majd rugóval visszaugrik az új vezetékre.

Probléma: Az áramszedő miatt ez a jármű csak korlátozott sebességre képes. – Válasz: Na bumm, legalább csökken a gyorskanyarozós balesetek száma.

Probléma: Ha mindenki a közületi áramot fogyasztja, akkor nagyon sokba kerül a városnak. – Megoldás: Minden ilyen járműbe bele lehet szerelni egy fogyasztásmérőt, amelyet a hatóság távolról is leolvashat, és ha valaki el van maradva a fizetéssel, kiküldi a számlát és a büntetést.

Probléma: Az ilyen áramszedős autó úgy nézne ki, mint egy zsiráf, egyáltalán nem lenne szexis. –

Válasz: A szexuális izgalom fokozására a BKV áramvonalas új villamosait ajánljuk.

A jelenlegi akkumulátoros autók lassú elterjedésével szemben az áramszedős autó azonnal használható, ahol felsővezeték van, emiatt sokkal gyorsabban elterjedhet. (*Tuti elektromos autó*. Tuti tippek blog, 2016. augusztus 17.)

ELLENZÉKI TAKTIKA

Az a gyanúm, hogy kezd véget érni egy korszak az ellenzéki politizálásban. Nincs értelme sem a parlamenti csatározásoknak, sem a tömeges rendezvényeknek (ráadásul az elhúzódó járvány idején ez nem is lenne egészséges), és még az ellenzéki média elemzései is nagyon kevesekhez jutnak el. Változtatni kell. A kérdés az: hogyan.

Nyilvánvaló, hogy a kormányzat minden gazemberségére reagálni kell. Ennek lehet egy szelíd formája is. Lehetne például egy plakát-hírlap, egy „tacepao”, amely minden lényeges kérdésben szembesíti az Orbán-kormány döntéseit a valósággal, leírja a lehetséges következményeket, és alternatívát vázol fel („Mi így csináltuk volna”). Hadd lássa a lakosság, hogy az adott problémát hogyan lehetett volna megoldani okosabban! (Persze amikor Orbánék helyesen döntenek, azt is el kell ismerni – hiszen közös érdek, hogy jó döntések valósuljanak meg.) Ha a plakátokat leszaggatják, akkor lehet posztereket körbevenni az utcákon, gyalog vagy autóval, és azokon tömören kifejtetni az ellenzéki álláspontot.

De nem csak reagálni kell, hanem az olyan problémákat is fel kell vetni, amelyekkel a kormányzat nem foglalkozik. Az ilyen javaslatokat a parlamentben is elő kell terjeszteni (elvégre az a „hivatalos út”), de azokat is azonnal ki kell vinni az utcára (azt is megemlítve, ha a javaslatot elutasították). Mindezt nyugodtan, nem ágáló felszólításként, követelésként, hanem csendes javaslatként vagy megállapításként.

Vannak olyan problémák, amelyeket a kormány közvetlen beavatkozása nélkül is meg lehet oldani (bár kisebb hatékonysággal). Ilyenek a rászorulóknak az ellátásával összefüggő kérdések (a köztisztaságtól a házhoz szállításig, az oktatásból célzatosan kihagyott, de fontos tananyag terjesztésétől a gyermekek és idősek ellátásáig). A magyar társadalomban sok a munkáját elvesztett vagy nyugdíjas ember, akiket nem lenne nehéz betanítani az ilyenféle feladatokra. A fizetést adományokból (nem csak hazai, hanem külföldi adományokból is) lehetne biztosítani. Ebben is lenne „ellenzéki” gesztus: minden egyes segítségnyújtás alkalmával nyilvánvalóvá kell tenni, hogy mindezeket azért csináljuk mi, mert az adónkból feltartott állami apparátus nem hajlandó elvégezni. Ha minden alkalommal hangsúlyoznánk ezt, akkor két fejlemény lehetséges: A kormányzat vagy átveszi a terheket, vagy elveszíti a választásokat. Nem harsányságra van szükség, hanem szelídségre. Ha igazán rendszert akarunk váltani, ha vissza akarjuk állítani a demokráciát, akkor a sárdobáló, gyűlöletet fröcskölő útszéli stílustól is tartózkodnunk kell. A tények különben is magukért beszélnek. (*Méltósággal abbahagyni*. Népszava, 2020. május 11.)

EMLÉKMŰVEK

Érdekes, hogy a kormány ragaszkodott a német megszállási emlékműhöz, azon az alapon, hogy akkor szűnt meg az ország szuverenitása – holott nem szűnt meg, a kormányzó és az állami apparátus a helyén maradt. De a mai napig nincs emlékműve a török megszállásnak – holott akkor ténylegesen megszűnt a független Magyarország (beleértve a Habsburgok által uralt részt és a török vazallus Erdélyt is).

Előre sejteni lehet, hogy a Szabadság téri szovjet hősi emlékművet is le szeretnék majd cserélni egy megszállási emlékművel. Mivel a terv meglehetősen vitatható (és az új szovjet-orosz szövetségünk is kitartóan ellenzi), egy kompromisszumos megoldást javaslok. Hozzuk vissza a Szoborparkból a Gellért-hegyi orosz katonát, azt állítsuk a jelenlegi obeliszk helyére. Feliratnak elég ennyi: „1945”. Aztán aki akarja, annak felszabadulás, aki akarja, annak megszállás.

Lehetne emlékműve a tatárdúlásnak is (bár a tatárok nem jutottak el a mai Budapestig), valamint az 1919-es román hódításnak (a románokat a sokat gyalázott Antant szerencsére visszarendelte az új határok mögé).

A Szabadság teret pedig átkeresztelhetnénk a Szabadságvesztés terévé. És ebben egy emlékmű Orbán Viktornak is kijárna, aki napról napra kuratíja a szabadságunkat. (*Megszállási emlékművek. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2011. augusztus 14.*)

ETNIKAI JOGOK

Nagyjából egyetértek azzal, hogy bizonyos funkciókat az államok és az Európai Unió között meg kell osztani, és ebben a megosztásban a nemzetállamoknak nincs semmiféle előjoga. De szerintem a nemzeti, etnikai viszonyokat is rendezni kellene. Erre pedig egy etnikai ombudsmani intézmény lenne alkalmas, amely épp úgy igazságot szolgáltathat a romániai magyaroknak, mint az ukrainai oroszoknak, továbbá védelmezi a zsidók, a cigányok és az ázsiai, afrikai bevándorlók jogait is. Ez a funkció túllép a nemzetállami kereteken, és nagyon egészségtelen dolog az, ha az egyik államon belüli ügyekbe egy másik kormány szól bele. (Csak képzeljük el, hogy ilyen konfliktusba keveredünk Kínával!) Az erdélyi magyarokat nem Magyarország kormányának kellene támogatnia, hanem a román kormánynak, az európai közös irányelveknek megfelelően. Ameddig a nemzetiségi kérdés nem válik el a külpolitikától, addig bármikor visszacsúszhatunk az I. világháború korába. (*Európa és az etnikai jogok*. Szerintem blog, 2019. augusztus 22.)

EURÓPAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az egységes Európában az állampolgárok érdekei hatékonyabban érvényesülhetnek. (Elég utalni a magyar állam által elvesztett számos perre. Úgy tűnik, Strasbourg jobban véd bennünket, mint Budapest.)

Lehet, hogy egy ilyen magas szintű integráció egyelőre csak elméleti lehetőség, de így is érdemes beszélni róla, érdemes elképzelni a részleteket.

A központosítás ellenzői nem gondolják végig az előnyöket. Mert ki nem szeretné, ha egy európai központi forrásból kapnánk a nyugdíjat? Ki nem tartaná a spórolt pénzét a nyugati bankokban, a helyi törvények által korlátozott, büntető adókkal sújtott magyarországi leányvállalataik helyett? Ki nem nézne egy olyan európai tévét, olvasna magyarul európai lapokat, amelyekre nem vonatkoznának a magyar médiahatóság megszorításai? Ki nem szeretné, ha a kormány nem vehetné el a saját megtakarításainkat? Ki ne fizetne szívesebben adót egy közös európai adóhivatalnak (amelyik garantálná az áttekinthetőséget, és lehetőség szerint kizárná a visszaéléseket)? Egy egységes államban nem lenne probléma a civil alapítványok szabadsága vagy az egyházak önállósága. A közös pénzügyi és szociálpolitika a hazai bérek emelkedését is jobban elősegíthetné, mint az unortodox, szabadságharcos nemzeti. Talán még az egészségügyi ellátás színvonalát is jobban kiegyensúlyozná az egyes tagországok között.

Ez az egységesülés természetesen a legjobb esetben is egy hosszú folyamat. De Amerikában sem volt gond nélküli a szövetségi gondolkodásra való áttérés. Gondoljunk James Meredith fekete diákra, aki 1962-ben jogerős bírósági engedély után is csak úgy tudott belépni a Mississippi Egyetem területére, hogy Kennedy elnök – a szegregációs helyi törvényekkel dacolva – fegyveres oltalmat biztosított a számára. Vegyük úgy, hogy az egyes EU-tagországok megannyi Mississippi állam, és az Európai Unió az USA. Ott nem számít, hogy

melyik államban élek (ha betartom a kisebb jelentőségű helyi törvényeket az autóvezetéssel, az alkoholfogyasztással vagy a fegyverviseléssel kapcsolatban). Bármelyik tagállamba is költözöm, amerikai állampolgár maradok. Ugyanezt szeretném megélni Európában is. (*Európai Egyesült Államok*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2015. június 17.)

*

Az ukrainai polgárháborúra, a görög válságra, és legújabban a menekültkrízisre adott tagállami válaszok kaotikus jellege megmutatta, hogy a „nemzetek Európája” gyorsan csődbe juthat, és az egész unió széteshet. Az uniós alapszerződésen csak minden tagállam egyetértésével lehetne változtatni, amire kevés az esély. További akadály a nemzetvédelem reflexe a lakosság széles rétegeiben, amelyet a kormányok boldogan korbácsolnak fel pillanatnyi számításból.

Az Európai Egyesült Államok gyakorlati megvalósítására két út is kínálkozik. Az egyszerűbb: a leginkább elkötelezett kormányok alakítsák azt meg, a jelenlegi Európai Unión belül, annak megtartásával.

A másik, kockázatosabbnak tűnő lehetőség: alakuljon meg a szövetségi állam virtuálisan. Ebben az esetben mindegy, hogy a saját kormányomnak milyen a viszonya az Európai Unióhoz (akár ki is léphet, vagy kizárhatják), én egyénileg állampolgár maradnék, szavazhatnék, a szövetségi állam megvédené az érdekeimet, szabadon utazhatnék, letelepedhetnék és dolgozhatnék. (Hogy ebből

ne legyen „jóléti bevándorlás”, legfeljebb a szociális ellátáshoz való jogot kellene kivenni belőle, hiszen azt az anyaország hivatalból biztosítani köteles.)

Így vagy úgy, szeretném otthon érezni magam Európában. (*Otthon Európában*. Népszabadság, 2015. szeptember 25.)

FOGYÓKÚRA

Nem azért eszünk túl sokat, mert nem csillapodik az éhségünk, hanem azért, mert túlságosan finom az étel. Aki fogyni akar, az egyen ízetlen ételeket! Így garantáltan csak annyit fog elfogyasztani, amennyit a szervezete abszolút megkíván. (Egy feleség esetében ehhez néha annyi is elég, hogy a férjére bizza az ételkészítést.)

Amikor az emberiség feltalálta a sütést és főzést, sok energiája felszabadult, hiszen kevesebb munkát kellett kifejtenie az emésztésre. Ez a folyamat vissza is fordítható. Ha több nyers ételt fogyasztunk, a bevitt energia jelentős részét az emésztés köti le, tehát az már nem fog beépülni a zsírszövetekbe. Együnk minél több nyers ételt! A nyers húsok ugyan veszélyesek lehetnek a bennük lévő baktériumok miatt (és a gyomrunkból már eltűntek az ezek feldolgozásához szükséges enzimek), de a zöldségeket és gyümölcsöket nyugodtan ehetjük nyers állapotban. Répafőzelék helyett nyers répa, lecsó helyett nyers paprika, paradicsom, rántotta helyett kikevert nyers tojás. Aki nem szokott hozzá, az meg fog lepődni, milyen jó íze van az elrágcsálható zellernek, fehérrépának, karfiolnak.

A gyenge akaratúak ezt a diétát kombinálhatják a borkóstolós módszerrel. Tudvalevő, hogy a borkóstolókon a bort csak megízlelik, de nem nyelik le (különben már a felénél berúgnának). Az ízetlen ételt elkezdjük enni, és időnként a szánkba veszünk egy extra finom falatot (egy kis darab kolbászt, egy falat süteményt, kinek mi tetszik), de azt nem nyeljük le, hanem kiköpjük. És utána folytatjuk az ízetlen étel fogyasztását. Fontos, hogy ezek a „jutalomfalatok” ne adjanak túl nagy kedvet az ízetlen ételhez, mert akkor ott vagyunk, ahol elkezdtük.

Az ellenkező véglet is működik: a csokoládékúra. Ennek lényege, hogy ha a túléléshez szükséges energiát kis terjedelemben visszük be, akkor előbb-utóbb összeszűkül a gyomor, és attól kezdve már szinte fáj, ha többet eszünk a kelleténél. A csokoládében van a legtöbb energia. Nem véletlen, hogy katonáknak is csokoládét adnak (amit aztán ők az elfoglalt területek gyerekei között osztogathatnak, a fotósok jelenlétében). Egy tábla csokoládé megfelel egy nagy tál ételnek, és ha nincs meleg étel, még mindig előhúzhatjuk a zsebünkből a csokoládét. Persze ebből sem szabad többet fogyasztani a kelleténél, és a keserű csokoládé alkalmasabb erre a célra, mint a fehér. A csokoládét krumplicukorral vagy szőlőcukorral pótolhatjuk.

Akiknek ezt az elméletemet előadtam, általában azt vetették a szememre, hogy el akarom venni az étkezések örömét. Ez nem igaz. Ha már leszoktunk a finom ízekről, akkor magát az evést is jobban fogjuk értékelni. Elvégre a szervezetünk az ízetlen ételekért is megjutalmaz, a jóllakottság érzésével. És a jó ételeken kívül még annyi öröm van a világban! Szép zene, finom illatok, az arcunkat

cirógató napsütés... Hogy a szexről ne is beszéljünk. (*Tuti fogyókúra*. Tuti ötletek blog, 2016. augusztus 2.)

*

A fogyókúrának sok változatát kipróbáltam már, de most megint eszembe jutott egy. Úgy kell enni, mint a madár. Magokat. Egyenként csipegetve. És inni is kell közben. Egy szem lenmag (az jó kicsi), egy korty víz. Az utóbbi nemcsak a folyadék-szükségletünk miatt kell, hanem azért is, hogy addig ne vegyünk a szánkba újabb magot, míg az előzőt le nem nyeltük. Így egész nap ehetünk, mégsem híznak meg tőle. A madár is szemezget egész nap. Persze nem kell olyan mohón, olyan gyorsan csipegetni, mint ahogy ők csinálják. Ők egymás elől is eleszik, de nekünk ettől általában nem kell félnünk. A nyugdíjasoknak a legkönnyebb. Van rá idejük. Többet csipegetsz, tovább élsz.

A madárkúrának is előnye, hogy a gyomor előbb-utóbb összeszűkül, és eleve nem kívánja a sok ételt. Az első falat a legnagyobb kihívás. Mert a szervezetünk akkor még feltételezi, hogy normálisak vagyunk. De néhány hét alatt alkalmazkodik az új helyzethez. (*Madárkúra*. Lázálmogyár blog, 2017. október 10.)

FÖLDKÉRDÉS

Én álmomban is tudományos konferenciákra járok, s még fel is szólalok. A mára virradó éjjel például az volt a téma, hogy mit tehet a paraszt, ha olcsó

külföldi termékek nyomják le a hazai termékek árát. Azt kérdeztem az előadótól, hogy annnyival rosszabb-e a parasztnak ez a konkurencia, mint amennyivel jobb a vásárlónak az alacsony ár. Sajnos, még a válasz előtt felébredtem, így nekem kell tovább töprengennem a kérdésen.

Az a jelszó, hogy csak hazai terméket vásároljunk, nem vonz igazán. Miért lenne jobb nekem, hogy egy szlovák vagy horvát gazda sertéshúsa helyett Mészáros Lőrinc mangalicáit részesítem előnyben? A pénzem így is, úgy is kijut az országból (mondjuk, horvát jachttá vagy szállodává konvertálódik).

Nyilván jobb lenne egy sertéstartónak, ha drágábban tudná eladni a sertéshúst, de talán annnyival drágábban tudná beszerezni a takarmányt is. De ha ettől el is tekintünk, és arra a következtetésre jutunk, hogy az olcsó import miatt az egész hazai mezőgazdaság ráfizeteses (és ezt a kormányzat nem tudja szubvenciókkal ellensúlyozni, vagy a nemzetközi jogi szabályozás miatt ezt nem is teheti meg), akkor is van még a parasztnak lehetősége, hogy megéljen.

Itt van mindenekelőtt a föld. Az az övé. Ott létesíthet üzemet (akár úgy is, hogy kínai a beruházó), létrehozhat nyári tábort a gyerekeknek, részt vehet a falusi turizmusban, kikapcsolódási lehetőséget biztosíthat a fáradt városiaknak. Olyan célokra is felhasználhatja a területet, amire a zsúfolt városban nincs mód. Kiadhatja lőtérnek, bombakísérletek, rakétakísérletek lefolytatásához, és nudista tábort is létrehozhat rajta. És ha a paraszt még a föld által nyújtott kétségtelen előnyökről is lemond, akkor sem kerül hátrányba, hiszen ugyanúgy bejárhat a városba dolgozni, mintha egy külvárosi

kerületben lakna. (Amerikában aki teheti, az alvóvárosokból jár be.) És otthon is egyre több munkát lehet már végezni. Vesz egy számítógépet, tankönyvből megtanulja kezelni, online tanfolyamokat végez el, és otthonról könyvelhet, webáruházat üzemeltethet, vehet és eladhat (akár kínai árut is). Az Internet korában leértékelődik a lakhely értéke a gazdasági tevékenységekben.

És mit csináljon a földdel? A saját élelmét akkor is meg tudja termelni rajta, ha főállásban már mérnök, kereskedő vagy nyelvtanár. A birtokolt földterület sohasem válik hátrányává. Ameddig súlyosan meg nem adóztatják. Sok településen jelenleg is létezik földadó, de az ellen a helyben lakó érintettek eredményesen tiltakozhatnak, hiszen az általuk megválasztott önkormányzat veti ki. *(Mit csináljon a paraszt?* Töprengő blog, 2017. május 25.)

GLOBALIZÁCIÓ

Mihályi Péter és Szelényi Iván (Élet és Irodalom, 2018. június 1.) a globalizációs folyamat lényeges ellentétéként írja le a periféria gazdagodását és a centrum elszegényedését.

Természetes, hogy a centrum relatív jóléte húzóerőt jelent a háborúk sújtotta szegény országok menekültjei számára. A jelenségre a fejlett régiókban a határok lezárásával válaszolnak, és nő a gyűanyag egy nacionalista bezárkózáshoz és kirekesztéshez, végső soron a „nemzetvédő” háborúkhöz. Bár mi aligha tartozunk a centrumhoz, a

nemzetállamok „ellenforradalma” bennünket is érint, és a kirekesztő orbánizmus áttérjedőben van a globalizációs folyamat által sújtott más kelet-közép-európai kis államokra is.

De miért nem fordul meg a trend, miért nem a centrum munkájukat elvesztő dolgozói igyekeznek a gazdagodó fejletlen régiókba, a tőkével együtt? Mert a gyarmatosító múlt utóhatásai következtében még mindig jobban élnek, és az előjogaikat nem szeretnék feladni. Ez a helyzet azonban csak ideig-óráig tartható fenn. Törvényszerű, hogy előbb-utóbb az egész világon kiegyenlítődjék a fejlettség és a gazdagság.

Képzeljük magunk elé az Egyesült Államokat! Ha az egyik államban romlik a foglalkoztatottsági helyzet, az emberek elvándorolnak onnan, egész városok néptelenednek el, míg a prosperáló körzetek lakossága megnő. Ez nemcsak országon belül lehetséges. Trump falat épített a mexikói határra. De miért ne csatlakozhatna Mexikó az Egyesült Államokhoz (mint egy még újabb Új Mexikó)? Akkortól a mexikóiak milliói törvényesen gazdagítanák az USA lakosságát, felélénkülne a hatalmas országon belüli lakosságáramlás. Biztosan sok üzletet, gyárat vonzana az új terület és az új lakosság, a kiegyenlítődés országon belül folytatódna. (Lehet, hogy épülne fal, de már új helyen, és az is csak átmenetileg.)

Bennünket Európa sorsa érint közelebbről. Amíg azon görcsölünk, hogy Magyarország legyen „magyar ország”, addig magunkat zárjuk be. Miért ne lehetne Ausztria, Szlovákia vagy Románia is magyar ország? Minden olyan állam, ahol magyarok is élnek. Mennyivel nyújt Orbán Viktor illiberális „kereszténydemokrata” állama nagyobb biz-

tonságot a „benti” magyaroknak, mint Ausztria a „kinti” magyaroknak? Hol élhetünk szabadabban?

A centrum és a periféria viszonyának rendezése valószínűleg csak a nemzeti szuverenitást kisajátító helyi hatalmasságok megtörése által történhet. Ez egy fordított gyarmatosítás lenne, azzal a különbséggel, hogy nem a helyi demokráciát vonná el, hanem a centruban lévő demokratikus jogokat exportálná. A periféria országaiban tiszteletben tartaná a helyi hagyományokat, de az ottani törvényeket összhangba kellene hozni a nagyobb államalakulat jogrendszerével.

Európában ez egy Európai Egyesült Államok létrehozását jelenti. Hogy ez mikor valósul meg, az csak idő kérdése. A cikk által említett „ellenforradalom” ez ellen folyik, nem a nemzetek, hanem a hatalmat megragadó helyi oligarchák védelmében. Az egységesítés erőszakkal is megoldható lenne (jelenleg a német-francia tömb látszik erre alkalmasnak). De jobb lenne békésen, választás révén. A következő uniós választásokon nem csak a helyi képviselőket kellene megválasztani (a jelenlegi, pártok uralta versengés kereteiben), hanem össz-európai népszavazást is kellene tartani az egyéni uniós állampolgárságról, és arról, hogy minden uniós állampolgár a központi, nagy ügyekről is hallhassa szavát.

Az egységes állammal szemben a feudális anarchia sosem képviselt életképes alternatívát. (*Globalizáció kontra anarchia*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2018. jún. 8.)

HÁBORÚZÁS

A háborúban nem az a rossz, hogy az erősebb hadsereg legyőzi a gyengébbet, hanem hogy ennek során nagyon sok ember meghal. (Én a polgári áldozatokat nem is számolnám külön, hiszen akit besoroztak, talán nem volt polgár?)

De hát lehetne másképp is. A számháborúban ki kell állniuk azoknak a gyerekeknek, akiknek a számát leolvasták. A vadállatokat altató lövedékekkel kábítják el, hogy a szükséges orvosi vizsgálatokat elvégezhessek. Egyes túszejtéseknél is előfordult már, hogy mindenkit gázgránátokkal kábítottak el, hogy elfoghassák a terroristákat.

Miért ne lehetne ugyanezeket a módszereket használni a valóságos háborúkban is? A karabélyokban altató lövedékek lennének, és az elkábult ellenséges katonákat a hadifogoly-kórházakban ébresztenék fel. Aki úgy dönt, mindjárt állampolgársághoz is folyamodhat, így aki elveszti a háborút, egyben a lakosságának egy részét is elveszítené.

Tegyük fel, hogy az egyik harcoló fél egyoldalúan vezeti be ezeket a rendszabályokat. Mit veszítené vele? Több lenne azok száma, akik eleve megadnák magukat. A másik fél hiába használna éles töltényeket, azokkal sem tudna több katonát kiiktatni a harcból.

El tudnék képzelni valóságos háború helyett propagandaháborút is. A két fél nem valóságos löszerekekkel bombázná egymást, hanem propaganda-üzenetekkel. Aztán időről időre a határövezetekben népszavazásokat rendeznének. Ily módon folyton változna az államhatár, annak az országnak a javára, amelyik jobban tud érvelni, ígérni.

A tömegpusztító fegyvereket az országhatárokat átívelő rádiós, televíziós, internetes propaganda-hadjáratok pótolnák. Ez sokkal olcsóbb, és sokkal kevésbé veszélyes.

De ha az olcsóságról lemondunk, még akkor is össze lehetne hasonlítani két nagyhatalom megatonnában elért potenciálját, és akinek több van, az diktálhat. Nekem végül is mindegy, hogy ki diktál, hogy kinek fizetek adót.

Az általános leszerelés csak egy álom, hiszen minden uralkodó csoport ragaszkodik azokhoz az eszközökhöz, amelyekkel hatalomban tudja tartani magát. De mindezt csinálhatnánk humánusan is. Emberhez méltóan. (*Háborúzzunk humánusan!* Tuti ötletek blog, 2017. szeptember 4.)

HAJLÉKTALANOK

Október 15-étől a hajléktalanokat büntetni lehet (pénzbírsággal, holott nincs pénzük, és elkobzással, holott egyetlen tulajdonuk egy vásárlószatyor és jobb esetben egy matrac). Akik életvitelszerűen tartózkodnak közterületen (beleértve az erdők mélyén összetákolt kunyhókat is), azokat börtönbe is zárhatják. De miért börtönbe? Tekintsük őket menekülteknek, és szállásoljuk el őket menekült-táborokban, az európai standardoknak megfelelő körülmények közé. Ők is menekültek, nekik is kijár a kereszténydemokrata kormány segítsége, és esetükben még a multikulturalizmus állítólagos anarchiájától sem kell félnünk. Nem tagjai a terrrorszervezeteknek, nem utálják a keresztényeket (a templomok környékén is legfeljebb koldulnak).

Ha a kormányunk kidolgozna egy impozáns belföldi menekültprogramot, akkor több jogon utasíthatná el az Európai Unió által javasolt kvótákat. Talán még uniós pénz is kaphatnánk rá. Elvégre a hajléktalanság Európa-szerte probléma, és az ellátatlan menekültekből is hajléktalanok lesznek. (*Belföldi menekültek*. Népszava, 2018. november 3.)

*

A hajléktalanság felszámolása, mint cél kissé nagyot mondónak tűnik, de csak egy gondolatmenet a probléma megoldásának lehetséges útjáról. Már amit én magam lehetségesnek tartok.

Mindenekelőtt el kell ismerni, hogy sokféle hajléktalan van, és ez összefügg azokkal az eseményekkel, amik megtörténtek az illetővel. És a többféle hajléktalanon nem lehet egyféleképpen segíteni. Bár talán nem látszik etikusnak, véleményem szerint jogos előbb a könnyebb eseteket megoldani.

Az ideális hajléktalannak van munkahelye, vagy ha momentán nincs, akkor kész munkát vállalni (amennyiben az elvégzendő munkákat egészségileg el tudja végezni). Nem iszik, vagy legalábbis nem lesz részeg. Megfelelően tisztálkodik (ha van rá módja), nem hagyja el magát (ha nincs rendes ruhája, akkor elfogadja a felkínált ruhaneműt). A többi emberrel szemben udvarias, nemcsak nem verekszik, de nem is veszekszik (nézeteltérés esetén elfogadja a másik különvéleményét, és a konfliktusok kezelésében aláveti magát egy pártatlan érdekegyeztető testületnek vagy mediátornak). Tiszteli mások személyes és magántulajdonát.

Nem tudom, hogy az utcán élő emberek közül hány százalékra illenek ezek a jellemzők, de biztosan egy jelentős létszámról van szó. Rajtuk úgy lehetne segíteni, ha munkásszálló típusú hajléktalanszállókat létesítenénk (esetenként visszaállítva olyan épületeket, amelyek már működtek munkásszállóként).

A felvételnél alá kellene írni egy nyilatkozatot, amelyben mindenki vállalja, hogy ha a házirendet megsérti, akkor azonnal ki kell költöznie. Sajnos nem kerülhető el az egész létesítmény 100 százalékos bekamerázása, de ettől nem kellene félni, hiszen a dokumentációt csakis abban az esetben vennék elő, amikor vita van valakinek a negatív viselkedésével kapcsolatban, ilyenkor pedig ez a legegyszerűbb megoldás.

A hajléktalanszállón kell lennie egészségügyi személyzetnek, takarítóknak, konyhásoknak, valamint rendfenntartóknak is (természetesen az ő viselkedésüket is kamerázni kell). Az intézmény fenntartását az államnak, esetleg az illetékes önkormányzatnak kell biztosítania. Az előbbi a jobb, mert az önkormányzatok hajlamosak a másik kerületbe áttolni a problémát, és ez végső soron országos gond. Szakértői segítséggel el kell érni, hogy a szállón lévők minél előbb munkát és lakhatást kapjanak és ezáltal kikerüljenek ebből az ellátási formából.

Akik nem jogosultak a hajléktalan-ellátásnak erre a legmagasabb szintjére, azokat is el kell helyezni, de mindenekelőtt ki kell szűrni a pszichiátriai gondozásra szoruló eseteket, és a betegeket a megfelelő intézetekbe irányítani.

Akik az utcára kerülésük óta már elvesztették a képességüket a társadalomba való beilleszkedésre,

azokat is el kell helyezni, de ezt már csak „hajléktalan táborokban” tudom elképzelni. Az elnéptelenedett falvakban talán olcsón lehet szállást találni, illetve az ott lévő épületeket úgy átalakítani, hogy abban emberi körülmények között lehessen lakni. A városi hajléktalanok nagyrészt koldulásból vagy lopásból tartják fent magukat, a táborban lakók viszont normális fejadagokat kapnának, rendszeres lenne az orvosi felügyelet, valamint oktatási és tájékoztatói lehetőségeket is kellene biztosítani a számukra. A hajléktalanokon nehéz úgy segíteni, hogy azokon a településeken maradjanak, ahol eddig is csak vegetáltak.

A hajléktalanszállón, táboron, illetve a kijelölt pszichiátriai intézményeken kívül betiltanám a hajléktalan tartózkodást. Ellentétben sok liberális közéleti személyiséggel én nem ismerem el a hajléktalansághoz való jogot, és ugyanígy a rendszeres jövedelem nélküli életmódot sem. Az élethez való joghoz szorosan hozzátartozik a lakhatáshoz való jog, és senki sem mondhatja azt, hogy örömmel vállalja a lakás és gondozás nélküli szabadságot. Ha a maga számára igen, akkor sem választhatja ezt a társadalom érdekei ellenére. A társadalomnak pedig az az érdeke, hogy a konfliktusok megoldódjanak, a segítségre szorulóknak segítséget kapjanak, és mindenki teljesítse a minimumot. A társadalom is, az egyén is. A társadalomból nem lehet kivonulni, legfeljebb egy alacsony szinten kötődni hozzá. Itt húzódik az egyén jogainak határa.

A fenti gondolatmenetet ajánlom a társadalmi szervezetek és politikai pártok figyelmébe. A hajléktalanprobléma megoldása nem egyszerű, de lépéseket lehet tenni a jó irányban. És ha úgy tetszik, a hajléktalanok és a munkanélküliek eltar-

tása az az ár, amit a kapitalista berendezkedésért fizetünk. Ha erre nincs pénz, akkor vissza kell térni a szocialista viszonyokhoz. (*A hajléktalanság fel-számolásának programja*. Normális Magyarország blog, 2019. június 15.)

HÁLAPÉNZ

Sokan adnak hálapénzt, amikor az egészségükről van szó. Akár jelzi az orvos, akár nem, a beteg gyakran úgy érzi, hogy valamennyit adnia kell. De miért azok adnak (esetenként elég sokat), akik éppen bajban vannak?

Ahogy a betegbiztosító a beteg helyett fizet a gyógyításért, ugyanígy a hálapénzre is lehetne biztosítást kötni.

Hogy működne ez? Fizetem a hálapénz-biztosítást, és amikor orvoshoz kerülök, adok neki egy nyilatkozatot arról, hogy mennyi hálapénzt adnék. Aztán az orvos a biztosítótól megkapja azt az összeget, amit a biztosító jogosnak tart.

Ha már semmiképp sem tudunk leszokni a megvesztegetésről, legalább csináljuk korszerűen. (*Tuti megoldás a hálapénzre*. Tuti ötletek, 2016. július 29.)

HATÁRREVÍZIÓ

Nemrég láttam egy viccnek szánt plakátot, amelyen Nagy Magyarország sziluettje a mai Magyarország térképén belül helyezkedik el, és a „határterületi” megyéinket a környező országok kapnák.

Én pontosan az ellenkezőjét szeretném. Legyen újra Nagy Magyarország! Még annál is sokkal nagyobb, mint amekkora a múltban volt. Valószínűleg meg régi álmunk: a Kárpát-medence összes magyarja a határainkon belülre kerüljön!

Ehhez az kell, hogy a mai kis Magyarországhoz csapjuk hozzá az összes szomszédos országot, ahol a honfitársaink előfordulnak: Szlovákiát, Ukrajnát, Romániát, Szerbiát, Horvátországot és Szlovéniát. A főváros természetesen Budapest lenne, már csak központi fekvése miatt is. A parlament összetétele a lakosságárányok szerint alakulna, de a kisebb parlament logikája szerint jókora választási körzetekkel. Mindenki a saját nyelvét beszélné, a közvetítő nyelv pedig lehetne az angol vagy az orosz (az előbbi a fiatalok, az utóbbi az idősebb magyarok értik).

Nézzük csak! Mi többé-kevésbé tízmilliónyi vagyunk. Szlovákia ehhez hozzátenne 5 milliót, Románia 23, Szerbia 10, Horvátország 4, Szlovénia 4 milliót. Ez eddig 56 millió. A kárpátaljai magyarok hazahozatalának feltétele az 52 millió ukrán honosítása lenne. Összesen 108 millió jön ki. Ez már valami.

Egy ilyen szövetséges állam akár az Európai Unió vetélytársa is lehetne, de mindenképpen egy európai nagyhatalom. Olyan állam, amelyikkel számolni kell. Amelyik közvetítene Nyugat és Kelet között. Újra kijutnánk az Adriai tengerre, sőt, a Fekete tengerre is. Miénk lenne a Kárpátok, minden bércevel és medvéjével együtt. (Plusz az erdélyi sóbányák.)

Ezt a nagy államot persze cselesen nem Magyarországnak hívnánk, hanem Kárpátia Szövet-

séges Köztársaságnak. De mi tudnánk, miről van szó valójában.

A Fidesz állampolgárságot ad a határon túli magyaroknak, számítva azok hálájára a határon belüli politizálásban. Mi állampolgárságot adnánk még 98 millió embernek. Megszűnne a Trianon miatti önsajnáztatás, és végre az életbe vágó kérdésekkel tudnánk foglalkozni. Hát nem lenne szép?

A terv kész. Már csak a választásokon kellene győzni. Egyszer. De akkor nagyon. (*Nagyon nagy Magyarországot!* Töprengő blog, 2011. január 9.)

HATÁRZÁR

A koronavírus terjedése előtt minden ország lezárja a nemzeti határait, és emiatt turisták százezrei igyekeznek haza a zsúfolt repülőgépeken (és például Amerikában zsúfoltan várnak a lépcsőn a vizsgálatukra). De miért jobb a turistáknak otthon? Már az utazás is kockázattal jár, nagyobb kockázattal, mint a helyben maradás. Miért nem az adott szállodában maradnak? Esetleg a saját kormányuk vagy az illető külföldi kormány anyagi támogatásával. Abba a szállodába most egy ideig úgysem jön új vendég. Ad abszurdum azt is elrendelhetnék, hogy az V. kerületi lakosok azonnal jöjjenek haza, a saját kerületükbe. De most minden kerület a mi hazánk. Minden ország a mi hazánk. Az egész Föld a mi hazánk. Mindenütt otthon kell hogy érezzük magunkat. A globalizáció idején a nemzeti határok már elveszítették a jelentőségüket. Aki nem hiszi, kérdezze meg a COVID-19 vírust. (*Határzár.* Nép-szava, 2020. április 7.)

HÁZASSÁG HELYETT

Véleményem szerint a házasság materiális-szervezeti vonatkozásait (a közös lakást, a vagyontárgyak tulajdonlását, a gyerekek és a szülők gondozását) nagy mértékben el kellene választani a könnyen változó érzelmi kapcsolatoktól. Házastársi hűség helyett a közös célokhoz való hűséget, a közös felelősséget és tevékenységet kellene a középpontba állítani. A házassági eskü meglehetősen elnagyolt, nem tér ki a válságok esetén elvárt viselkedésre, vagy ha ezeket a helyzeteket meg is említik, csak általánosságban. Ezért én a házasságkötésnél praktikusabbnak és fontosabbnak tartom egy olyan polgári jogi szerződés megkötését, amely minden előrelátható problémára kitér, és intézkedik az ilyenkor elvárt kötelezettségekről és viselkedésről. Végül is a házasság nagyon hasonlít egy szervezet, egy gazdasági társulás működtetéséhez, ehhez pedig megvannak a jól bevált sablonok.

Egy ilyen polgári jogi szerződést két azonos nemű partner is köthet, ezért nem tartom annyira fontosnak a társadalmi szokásokhoz, jóváhagyáshoz, a formásokhoz való igazodást, illetve a tradicionális jogokért folytatott küzdelmet (amellett, hogy ez természetesen az ilyen helyzetben lévők ügye, amit én kívülállóként csak támogatni tudok). Ha nincs házasság, akkor persze nem járnak a családjogi törvények által biztosított előnyök (például az özvegyi nyugdíj), és nem érvényesülnek a családot védő jogszabályok sem (a gyermekvédelem kivételével, hiszen a gyerekeket a házasságtól füg-

getlenül is védelmezi, segíti a társadalom). Mérlegelni kell, mennyit nyerünk és mennyit veszünk, ha házasság helyett szerződést kötünk. Én azonban úgy látom, hogy a jogi megoldásnak több az előnye, mint a hátránya.

És meg kell említeni egy másik problémát is, amelyre ugyancsak a polgárjogi szerződés kínálhat megoldást. Ez a magányos nők kérdése. A férfiak békeidőben is előbb halnak meg, mind több nő marad özvegyen, segítőtárs nélkül. A monogám házasság keretei között magányosak is maradnak (illetve egyes esetekben még egymással is harcolnak, a néhány megmaradt férfiért). Az általam javasolt polgárjogi szerződés kiküszöbölné ezt a problémát.

Egy ilyen szerződés ugyanis létrejöhet tetszőleges számú férfi és nő között. A lényeg egymás segítése, a feladatok közös ellátása, a résztvevők közötti pillanatnyi érzelmi vagy érzéki vonzódástól függetlenül. Közösén minden könnyebb, a háztartás, a programok szervezése, még a gyerekek nevelése is. Egy ilyen közösségben, „nagycsaládban” a gyerekek korán megtanulják a szerepeket, a másokban meglátják az együttműködő partnert, és ha árván maradnak, akkor sem maradnak egyedül.

A házasságon kívül is van élet. És csak rajtunk múlik, hogy milyen. (*Házasságon kívül.* (Eszme-csere blog, 2016. május 11.)

HIMNUSZ

A hagyományos, Kölcsey-Erkel-féle himnusz apátiát és balsorsra mutogatást okozott a magyar nép-

lélekben, ezért többször felmerült az igény egy új, korszerű, a mai lehetőségekhez igazodó új himnusz megalkotására. Még Fekete Pákó is előállít egy új himnusszal. A nemzeti büszkeség nem hagyta, hogy egy afrikai bevándorlóé legyen a babér, ezért magam is nekiláttam. Az alábbi változatokat találtam ki. A megfelelő szöveg kiválasztását népszavazásra lehetne bízni.

A jelenlegi Himnusz dallamára (a szorgalmat, munkát és az eszünket hangsúlyozva):

Isten, áldj meg bennünket,
Európa közepén.
Segíts minket, ha lehet,
ne fogyjon el a remény.
Szorgalommal, munkával,
s ésszel mindenekelőtt,
megélheti már e nép a
boldog jöve-endőt.

Ugyanaz Allahhoz címezve (mert sosem lehet tudni):

Allah, áldd meg a magyart
olajlelőhelyekkel!
Nőknek adj gazdag pasast,
s több nejet, akinek kell!
Nem iszunk több alkoholt,
s Néked adjuk vagyonunk.
Ha százötven évig jó volt,
újra hozzászokunk.

A „Gott erhalte” dallamára (az Osztrák Császárság himnusza összekapcsolna bennünket a történelmi Magyarországgal és a mai osztrák életszínvonallal):

Magyarország, édes ha-azám,
büszke vagyok rád igazán.
Én is mindent megteszek azért,
hogy te is büszke lehess rám.
Akine-ek jó szíve, esze van,
fogjunk össze mindnyá-ájan!
Isten megsegít,
erős ez a hit,
élhetünk, dolgozhatunk boldo-ogan.
Zsarnok né-élkül
minden sikerül,
elérjük céljainkat mindannyian.

(A német eredeti:

<https://www.youtube.com/watch?v=DKtx0yn0pDA>)

Saját dallamra is írtam himnikus költeményeket, ezeket a Dudorász című dalos könyvem zenei mellékletén lehet elolvasni és meghallgatni:

<https://mek.oszk.hu/21500/21590/21590.htm#110>

(*Variációk új himnuszra*. Lázáalomgyár blog, 2016. április 22.)

HÍRSZOLGÁLTATÁS

Egy időre lekapcsolták az Index hírportált, hogy a használók láthassák, milyen lenne a világ nélkűlük. Ez azonban téves út. A használók hajlamosak gyorsan leszokni arról, ami nem elérhető. És ezt a problémát különben sem adományozással lehet megoldani, hanem előfizetéssel. Nem mindegy azonban, hogy mire vagyunk hajlandók előfizetni. Ami engem érdekel, az a rám nézve is fontos események híre: milyen törvényeket hoztak, mi válto-

zik az országban és a városomban, hogy állunk a nagyvilágban, mi mennyibe kerül, milyen lesz az időjárás, milyen jó könyvek jelentek meg, mi megy a mozikban és a színházakban. A celebek élete, szerelmi viszonyai és egészségi állapota ugyanúgy nem tartoznak bele ebbe, mint ahogy az amerikai országúti balesetek vagy annak a gyanúja, hogy esetleg földönkívüliek figyelnek bennünket. (A bulvárhírek esetleg maradhatnak ingyenesek, sok reklámmal, de nekem csak azt adják, ami fontos.) Egy ilyen minőségi hírportálra szívesen előfizetnék, rászánnék havonta öt-hatezer forintot. Áll az üzlet? *(Fizetnék a hírekért.* Népszava, 2018. október 5.)

HOMOSZEXUALITÁS

Sokáig rejtélynek tartottam, hogy annyi heteroszexuális törvény és a bűnösök kemény megbüntetése után is nagyjából ugyanannyi homoszexuális ember van, mint a régi korokban. Aztán rájöttem, mi lehet az oka ennek. A rájuk kényszerített heteró viselkedés. Tegyük fel, hogy a homoszexuálisok a szüleiktől kapják ezt a hajlamot (ez egyáltalán nem biztos, de van némi logika benne). Akkor alapesetben nem adhatnák tovább, így tehát elég gyorsan, néhány generáció alatt kikopna ez a hibásnak tekintett gén. De az történik, hogy az ilyen hajlamú férfiktól elvárják, hogy gyerekeik legyenek (ily módon bizonyítva, hogy „megtisztultak” a fertelmes bűntől), és a leszbikus nőknek is szülniük kell (mert ez a világ rendje, ettől nők). Ha pedig a homoszexuális férfi gyerekeket nemz, a homo-

szexuális nő pedig szül, akkor tovább adják ezt a hibás gént.

Mi tehát a megoldás? Békén kell hagyni őket! Sajnálni lehet, de kényszeríteni nem.

A fenti okfejtésből adódik egy probléma: Mi legyen azokkal a leszbikus párokkal, akik közül az egyik mindenképpen szülni akar, férfi donortól, hogy utána közösen nevelhesse fel a kettejük gyermekét a leszbikus párjával. Ha a fenti okfejtés helyes, akkor ennek a gyereknek a megszülése is tovább viszi a hajlamot, és ezért nem helyeselhető. De hát a más gyermekét is fel lehet nevelni (amikor annyi az anyátlan gyerek), és a szülésnél mégis csak fontosabb a gondozás és felnevelés. *(Miből lesz a homoszexuális?* Töprengő blog, 2021. december 5.)

IDEÁLIS TÁRSADALOM

A vállalkozói szabadság feltételei között mindenkiből lehet milliomos. Az alaptőkét vagy hosszú évek alatt halmozza fel (ez volt a tipikus a feudalizmus alatti gazdagodásra) vagy hitelből (ami azonban nagy kockázattal jár, és sikertelenség esetén minden odaveszhet). A tőke jöhet a gazdagabb országokból is (zöldmezős beruházásként), a lényeg a központi költségvetésbe befizetett adó. Ennek felhasználásával aztán az állam elláthatja a minimális szolidaritásból fakadó kötelezettségeit. Lakást, ételmet, ruházatot, gyógyítást és tájékozódást biztosíthat minden állampolgár számára. Az a jövedelem, amely nem szükséges ehhez az alapellátáshoz, megmaradhat a vállalkozó zsebében.

Meggyőződésesem, hogy a gazdasági szabadság és a szolidaritás között nincs szükségképpen ellentmondás. A kapitalista gazdaság mellett is megvalósulhat a kollektivizmus – ha szélsőségesen minimalista formában is. Mert természetesen a társadalom gondoskodása csak minimalista lehet, különben felélné az adókból befolyt összegeket. A lakhatást egy tömegszálláson biztosított ágy és szekrény jelentheti, a ruházatot egy „menhelyi” egyenruha, az ételmezt menzakereszt, semmi (vagy minimális) zsebpénzzel, a tájékozódást pedig a művelődési központokban, könyvtárakban elérhető könyvek, folyóiratok, az ingyenes internet és online tankönyvek tehetik lehetővé. Az igények (vágyak) gyors bővülését semmiképpen sem lehetne utolérni, de ez arra ösztönözné az ilyen nyomorszinten ellátott személyeket, hogy aktívan keressék a kitörési lehetőségeket. A feltétel nélküli alapjövédelmet el is lehet veszíteni, ha nem a megfelelő célra költjük el, de ez a feltétel nélküli alapellátás minden esetben járna. Újra és újra meg lehetne próbálni kitörni, de attól senkinek sem kellene félnie, hogy mindenét elveszíti. Hogy ez nyomorgás lenne? Ez hozzáállás kérdése. Az általam vizionált ellátórendszer nagyobb létbiztonságot adna, mint amire egy hajléktalanná váló európai vagy amerikai polgár számíthat, a nyomorgás pedig attól függ, mit tekintünk normálisnak.

Úgy gondolom, hogy az individuális szabadság és a kollektív önvédelme egyszerre valósulna meg egy ilyen hibrid rendszerben, kikerülve mind az egyén végletes kiszolgáltatottságát, mind az állami erőszakot. Szocializmus – osztály vagy nemzeti jelző (és erőszak) nélkül, a felemelkedés lehetőségével. És nem ez lenne az ideális társadalom? (Az ideális

társadalomról. Elküldve az Élet és Irodalomnak,
2019. január 4.)

IDŐZÓNÁK

A Metropolban olvashattunk Hermann Gábor mérnök meghökkentő javaslatáról („Plusz egy óra ötmilliárd forintos spórolást érne”): a nagyobb megtakarítás érdekében a bécsi helyett vegyük át a bukaresti időt, költözzünk egy időzónányival keletre. Az egész ország. Én sokkal egyszerűbben oldanám meg a dolgot. Ahelyett, hogy azt mondanánk, most hét helyett nyolc óra van, tegyük úgy, mintha annyi lenne. Az óra maradhat ugyanannyi, de mindent egy órával előbb csináljunk.

Az áramtakarékoskodás szempontjából az lenne a természetes, ha a tyúkokkal kelnénk és feküdnénk, azaz pirkadattól napszálltaig lennénk fenn, függetlenül az évszaktól. Nyáron többet dolgozánk, télen kevesebbet. Az év egészét tekintve ez úgy egyensúlyozódna ki, hogy közben a szervezetünk biológiai órája szemernyit sem változna.

Sajnos a gazdaság és az ügyintézés ritmusát nem lehet naponta változtatni, így a tyúkos verzió valószínűleg nem működne. De van egy másik, talán használhatóbb ötletem. Legyen két menetrendünk, egy téli és egy nyári! A téli szerint keljünk később, a nyári szerint korábban. Ne az órákat állítsuk át, hanem a munkaidőt és a nyitva tartási időket. Nyáron dolgozzunk 7-től 3-ig, télen pedig 8-tól 4-ig. De ettől függetlenül mindig 12-kor ebédeljünk. Ha az idő változatlan maradna, akkor például nem kellene ősszel egy órát állniuk a vonatoknak a

legközelebbi állomáson, hogy utolérje őket az óra, tavasszal pedig nem lennének késések. Csak a naptárra néznénk, és tudnánk, hogy ma mikor érkezik és indul a vonatunk, mikor megyünk dolgozni és mikor jövünk haza, mikor kezdődik az iskola és mikor ér véget, vagy hogy az áruházak mettől meddig vannak nyitva.

Mindez csak gondolat kísérlet. A saját tapasztalataim azt mutatják, hogy a legtöbb elektromos áramot nem a reggeli vagy esti világítás emészt fel, hanem a mosógép, a hűtőszekrény, a tévé, a számítógép, a mikró, a villanysütő és a tucatnyi egyéb kűtyű (még a mobiltelefonunk és mp3-lejátszónk töltője is). Ezeknek pedig mindegy, hogy tél van vagy nyár. Az utcai világításnak is mindegy, hiszen felkapcsolják, amikor besötétedik, és leoltják, amikor virrad. Sok áruház, üzem és szolgálati hely világítása sem függ a külső fénytől, pláne ahol 24 órás munkarend van. Arról se feledkezzünk meg, hogy a klímaváltozásnak és a jólét növekedésének köszönhetően a nyári energiafogyasztást a légkondicionáló is egyre jobban megnöveli. Talán az lenne a leggazdaságosabb, ha nyáron akkor dolgoznánk, amikor a legkisebb a kánikula: reggel és este. Nap közben pedig sziesztáznánk, mint a mexikóiak. Én a mexikói időzónában szeretnék élni. (*Időzónaváltás helyett*. Replika blog, 2015. nov. 12.)

*

Annyit vacakolunk azzal, hogy melyik ország vagy tájegység melyik időzónába esik! Vannak országok (például Oroszország vagy az Egyesült Államok), amelyek eleve több időzónát foglalnak magukban,

és az állami hatékonyság miatt meglehetősen kacskaringósan és nagyvonalúan bánnak a helyi idővel.

Szerintem egyszerűbb lenne időzónák nélkül élni. Az egész napos tévéműsorok és internetszolgáltatás révén már lényegében mindenki mindenkor ébren van, és ha éppen szunyókál, akkor is megkapja a fontos üzeneteket. Egy táblázatból kiderül, hogy a távoli helyeken mit csinálnak. (Például amikor mi ebédelünk, Londonban még csak felteszik a levest főni, Indiában pedig már a vacsorához készülődnek. Ezt jó tudni, hogy ne zavarjunk senkit alkalmatlan időben.) De nem kell azért mindenütt átállítani az órákat. Legyen az egész Földön egyetlen idő, a Világidő. Erre most a Greenwichi középidoőt (Greenwich Mean Time, GMT) használjuk (akkor is, amikor UTC-nek írjuk). Ne a világot igazítsuk a fejünkhöz, hanem a fejünket a világhoz! Kit érdekel Honoluluban, hogy éjjel kettő van, ha szépen ragyog a nap? (*Világidő*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 13.)

INFLÁCIÓ

Ha nőnek a bérek, nőnek az árak is. Most arra gondolok, hogy még a régi spórolásomból veszek előre néhány cipőt, zoknit, nadrágot, inget és felöltőt, valamint olyan konzerveket, amelyek még 2 évig nem járnak le. Aztán jó ideig nem veszek semmit (a legszükségesebb friss élelmiszereken kívül). Én így harcolok az infláció ellen. Ha nőnek az árak, de mi nem vásárolunk, akkor kénytelenek lesznek min-

dent olcsóbban adni. (Az *infláció ellen*. Facebook-bejegyzés, 2021. december 6.)

IRÁN

Az iráni teokratikus állam nukleáris fegyverkezése nagy veszélyt jelent a Közel-Keletre, és különösen Izraelre. De miért ez az acsarkodás?

Izrael ősei az időszámításunk előtti 11. században alakították meg a saját államukat, amelyet először az asszírok, aztán a babiloniak foglaltak el, akik elűzték őket a földjükről. Később épp a perzsák (vagyis a mostani irániak) telepítették vissza őket, és korlátozott önkormányzatot is adtak nekik. Perzsia egy időben az ókori világ leghatalmasabb birodalma volt, de később Nagy Sándor hódította meg, majd az iszlám kultúrkör része lett, aztán a tatárok pusztították, a török birodalomtól is nehezen szakadt el, majd nyugati befolyás alá került. Mindkét népnek nagy a múltja, a vallásuk is közös gyökerű (Mohamed többet vett át Mózesből, mint Jézusból), mindketten nehéz harcok árán szerezték vissza a függetlenségüket, és ennyi erővel szövetségesek is lehetnének, mint a Közel-Kelet két meghatározó állama. De nem. A sah a nyugati normákat diktatórikus eszközökkel bevezető, hangsúlyozottan világi rendszerét Khomeini ajatollah iszlám forradalma döntötte meg, ezután pedig az ország iszlám köztársaság lett. És Izrael esküdt ellensége.

Nem kellene így lennie. Az iráni gazdaság csak jól járhatna, ha egyesíthetnék Izrael európai eredetű műszaki kultúrájával. Izraelnek már vannak

nukleáris fegyverei, az irániak pedig a nemzetközi tiltakozás és bojkott ellenére most fejlesztik ki a saját atomfegyverüket és rakéta-arzenáljukat. Izrael elvileg békés gesztusokat tesz, de Iránban a lakosság nagy része a pusztulásukat akarja. Ez a pusztulás pedig csakis kölcsönös lehet.

Talán még van esély az együttműködésre. Nem az iráni atomprogram a fő veszély, hanem az egész népet átható zsidógyűlölet. Létre lehetne hozni egy új közel-keleti tudományos és gazdasági körzetet, amely az egész térségre nézve sok előnnyel járna. Iránnak és Izraelnek hosszú időre béke-megállapodást kellene kötnie. De a politikusok nem elég okosak ehhez. Könnyebb a mélyben szunnyadó gyűlöletet tovább szítani, mint a lakosságot kijózanítani. Ez pedig katasztrófához vezet. És szerencsénk lesz, ha az egész világot nem rántják magukkal. (*Irán és Izrael*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 9.)

JÁRVÁNY

Valójában nincs második meg harmadik hullám. A koronavírusos esetek növekedése nem a vírustól, hanem az emberek viselkedésétől függ. Úgy tűnik, hogy az ember csak egy bizonyos ideig képes az észszerűségre, utána visszasüllyed a dackorszakba. Világszerte tüntetések vannak a maszkviselés és a távolságtartás szabálya ellen, és összeesküvés-elméletek látnak napvilágot, hogy mindez a gonosz kormányok műve. Mintha a kormányoknak az lenne az érdekük, hogy a gazdaság visszaessen, kevesebb legyen az adóbevétel, csődbe jusson az

egészségügyi vagy az oktatási rendszer. Szerintem a maszk hordása épp olyan higiéniai alapkövetelmény lesz még jó néhány évig, talán évtizedekig, mint hogy evés előtt mossunk kezet. (*Maradjunk józanok!* Népszava, 2020. augusztus 12.)

*

Világszerte sokan tiltakoznak a pandémia miatt bevezetett övintézkedések ellen. A kormányok megpróbálják elérni, hogy minél többen beoltassák magukat (e célból még apró ajándékokkal és kedvezményekkel is kedveskednek a hezitálóknak). A tiltakozók azt skandálják, hogy „az én testem az én választásom”, és hogy az államnak semmi beleszólása sincs az ő egészségi állapotukba, a karantén és a maszkviselés durván sérti a demokratikus jogait.

A tiltakozók érveit megértem, de a többiek védelmében fontosnak tartom a járványellenes intézkedéseket (a maszkviseléstől az oltásig). Ha nem is lehet teljesen elkülöníteni az egészségügyi rendszabályokban hívókat és a nem hívókat (lévén hogy ugyanabban a városban, kerületben, lakóházban laknak), legalább azt kellene elrendelni, hogy a boltokban más idősávban vásárolhassanak. (Az életkori elkülönítést már kipróbáltuk, és ezt könnyen lehet adaptálni az oltástagadásra.)

Különbén pedig a világ reménytelenül túl van népesedve, a jövő nemzedéknek áldás lenne, ha ma minél többen halnának meg a világjárványban. Aki nem hisz a helyzet komolyságában, aki nem hajlandó az embertársait védeni, azt én még lélegeztető gépre sem tenném. Az egészségügy vészesen

túlterhelt, sorra hullanak az orvosok és az ápolók is, elég, ha csak azokat gyógyítjuk meg, akik meg akarnak gyógyulni, és ezért minden tőlük telhetőt megtesznek.

Ahogy a túlélők immunrendszere megerősödve kerül ki a járványokból, ugyanúgy nőne a túlélők átlagos intelligenciája. Voltaképpen ez is része a természetes kiválasztódásnak. (*Természetes kiválasztódás*. Elküldve a Népszavának, 2021. december 19.)

KALANDPARK

Az időutazás legalább egy évszázada élénken foglalkoztatja az emberiséget. Nos, korlátozott értelemben az időutazás igenis lehetséges. Nem találkozhatunk ugyan a múltbeli önmagunkkal, de kipróbálhatjuk, milyenek lehettünk volna, hogyan élhettünk volna a régi korokban. (A reinkarnáció híveit most nem számítom ide, velük bizonyos összegért el lehet hitetni, hogy a középkorban grófok, udvari szereplők voltak, és némi biztatással még fel is tudják idézni állítólagos elfelejtett emlékeiket.)

A múltba úgy lehet visszautazni, ha megteremtjük ennek feltételeit: a régi házakat, utakat, ruhákat, viselkedésmódokat, termelési módszereket. Mint ahogy a szentendrei skanzenben láthatjuk az egyes magyarországi tájegységek épületeit, műheleyeit, bizonyos időszakokban még azt is, ahogy a kékfestő kékfest, a pék pékeskedik, a századforduló fotográfusa pedig fotografál.

Csakhogy a múltbeli utazáshoz az is hozzátartozik, hogy mi is részeivé váljunk a múltnak. A

világon sok helyen vannak ilyen helyek, ahol például XVII. századi ruhákat láthatunk a fesztiválon, az Amish közösségek tagjait megtekinthetjük, ahogy ma is elektromos áram nélkül dolgoznak, szélmalmot használnak, és kordén közlekednek. De ezeken mi csak nézők lehetünk, és nézni vagy csinálni nem ugyanaz. Nekünk magunknak is fel kell öltöznünk annak a kornak a ruháiba, meg kell tanulnunk úgy beszélni, ahogy akkor beszéltek, és úgy kellene dolgoznunk, ahogy azok az emberek dolgoztak. (Persze többet fizetne a sétakocsikázó gróft alakító látogató, mint az, aki ökrös szekeret hajtó jobbágyot személyesít meg. A rangnak ára van.)

Egy nagy kalandparkot kellene építeni, ahol be lehet merülni egy-egy történelmi kor mindennapjaiba, valóságosan élni lehet annak a kornak az életét. Néhány jellegzetes korszak elég lenne az élményhez: török kor, reformkor, XIX. század, ötvenes évek. Mindegyik néhány hektáron. A történelmi filmek kellékeiből elég épülettörzso, díszlet, ruha vehető át, a filmesek úgysem tudják, mit kezdjenek velük a forgatás után. Az egri vár másolata például ott maradt a Pilisben, a reformkorhoz és a XIX. századhoz is könnyen találunk megfelelő városképet, az ötvenes éveket pedig nagyon jól reprodukálni lehetne egy szétrohadt gyárteleppel, csak helyre kellene állítani a régi feliratokat (Sztálin út, Rákosi Művek), és fel kellene újítani a termelést (például a vasműben teljes felszerelésben dolgoznának a kohászok, és apró tárgyakat készíthetnének – „ezt hoztam az ötvenes évekből” felirattal).

Ezen a helyen lehetne néprádiót hallgatni (tetszés szerint: Rákosi-beszéddel, vagy annak a

mérkőzésnek a hangfelvételével, amikor 6:3-ra legyőztük az angolokat – némi felárral a néprádió is bejönne a Szabad Európa), a televízióban nem lennének reklámok, ugyanazokat a filmeket vetítenék, mint ma az M5, vehetnénk palackos tejet és 3,60-as kenyeret (persze a mai forintot a pénztárnál, a napi árfolyamon átváltva), beleülhetnénk egy Moszkvicsba, és nem lehetne kapni banánt. Szóval teljes lenne az illúzió.

Valaki azzal érvelhetne, hogy a régi korok levegőjében való ilyen megmártózás még nem lenne igazi kaland. De azért az ökrös szekér, az „e heti tömegdalunk”, a kőfejtés a géppisztolyos őr felügyelete mellett eléggé emlékezetes lehet annak, aki még sosem csinálta. És képzeljük el azokat a német turistákat, akik szívesen töltenék egész vakációjukat a kelet-európai ötvenes években, csak azért, hogy meg tudják becsülni, miből maradtak ki. Ez óriási bevételt jelentene nekünk.

Mindehhez kezdetben meglehetősen sok pénz kellene. De a beruházás gyorsan megtérülne. Gondoljunk bele, hány embernek adna munkát a régi épületek, városrészek újrateremtése („Kis Sztálinváros”), a korhű ruhák kiszabása, a régi épületek felépítése a korabeli technikával. Akkor nem volt annyi gép, sok mindent kézzel csináltak, kell a sok ember.

Hol épülhetne fel ez a kalandpark? Hát ott van az a leromlott terület a Nyugati mögött. Akkor vasúttal is lehetne utazni a múltba, csak át kellene szállni. Vagy ilyenné lehetne áttervezni a nagyralátó városligeti Pannon parkot. Nemrégén Kecskemét mellett próbálkoztak ezzel, a történelmünk jelentős eseményeinek bemutatásával, de pénz-

hiány miatt abbamaradt a projekt. Nem találtak tőkeerős beruházót. Geszti Pétert kérdezték? Matolcsy Györgyöt kérdezték? Charles Simonyit (az egyetlen magyar nemzetiségű embert, aki megengedhette magának, hogy kétszer is járjon a világűrben) kérdezték? Van itt pénz, csak fantázia kellene. (Soros Györgyöt is meg lehetne kérdezni, de ez most nem az a pillanat.)

Persze ha csórók vagyunk, és nem tudunk egy ilyen történelmi Disneylandet létrehozni, akkor mindezt megcsinálhatnánk virtuálisan is. Ez annyiból állna, hogy mindegyik történelmi kor illusztrálására felállítunk egy nagy csarnokot, az előterét az abból a korból származó vagy azt imitáló tárgyakkal rendezzük be (ezeket ki is lehetne próbálni), a falakon pedig körbe olyan filmrészleteket vetítünk, amelyek bemutatják az adott kor mindennapi életét. Száz és száz történelmi film van, és ezekben nem minden jelenet akció, bőven bemutatják az akkori életet, a divatot, a járműveket, a járőkelőket, a kor tipikus szereplőit. Persze a játékfilmek segítségével akár az őseimbek korába is visszaröppenhetünk. (Ehhez stílszerűen ingyen nyers hús járna, de a jegy nem tartalmazná az utólagos kórházi kezelés költségét.)

Eddig a múltba való utazásról beszéltem. De – korlátozottabban – utazást tehetünk a jövőbe is. Igaz, hogy ez nem lesz hiteles, hiszen a jövőt egyáltalán nem ismerjük. De éppen emiatt nem is ellenőrizhetik a látogatók, illetve csak akkor derül ki, hogy valamit elnéztünk, amikor már nem lehet visszakövetelni a belépőjegy árát. Meg lehetne tekinteni a mindentudó robotokat (Made in Japan), ugyanezt természetesen gagyiban is (Made in

China), lehetne utazni a Mars-járón (Made in USA) vagy benézhetünk egy európai mecsetbe (Made in Saudi Arabia). És ha kijövünk a jövő-múzeumból, könnyen olyan érzésünk lehet, hogy odakint is Magyarország jövőjébe pillantunk bele. Mert itt aligha fog változni valami is 10-20 év alatt. Vagy a régiből lesz az új. „Vissza a jövőbe”. Made in Hungary. (*Időutazásos kalandpark*. Lázálmagyár, 2015. november 19.)

KÁRTÉRÍTÉSI PEREK

Mindig zavart az az amerikai jogi gyakorlat, hogy ha valakinek rontották a hírnevét (de emiatt nem keletkezett semmiféle kimutatható anyagi vesztesége) vagy – és gyakran erről van szó – szexuálisan zaklatták, akkor a sértett félnek meglehetősen nagy összegű kártérítést ítélnék meg. Mivel az ilyen ügyekben ritkán vannak megítélhető bizonyítékok (például a hírhedt Monica Lewinsky-ügyben sem lehetett volna bizonyítani, hogy az orális aktus erőszak hatására történt), sokszor gondolhatunk arra, hogy a sértett fél a várható anyagi előny hatására tesz feljelentést. (Nem ritkán évekkel, évtizedekkel később.) Egyszerűbb lenne a dolog, ha a sértett fél csak erkölcsi elégtételt kaphatna, míg az elkövetőnek egy közösségi számlára kellene befizetnie a jogosan megítélt büntetést. Ez megfelelő mértékben visszafogná az ilyen bűncselekményeket, s ugyanakkor nem ösztönözné a feljelentőt az olyan vádakra, amelyek legalábbis kérdésesek. (*Kártérítési ügyek*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 4.)

KERÉKPÁROZÁS

A városon belül sem szeretem a kerékpársávokat. Ha a gyalogosokkal közös, akkor most már nem csak az autóktól kell félniük, hanem a biciklistáktól is. (Ők pedig szinte sportot űznek abból, hogy csöngetés nélkül száguldjanak el a sétálók mellett.) A kerékpársávok helyett a közutaktól távol lévő kerékpárutak kellenének, ahol nincs sem veszély, sem autóbűz.

Vagy lehetnének külön kerékpározó parkok. Mondjuk, a Városligetben (a múzeumi negyed helyett), az elvadult Népligetben vagy az Óbudai szigeten. Vagy a Hortobágyon. Akinek nincs saját bringája, az kölcsönözhetne, nem kellene minden alkalommal szállítani (villamoson, buszon, vonaton). Akinek van, az meg ott tárolhatná, mint a csónakházakban a csónakot.

És ott van az év nagy részében kihasználatlan Hungaroring. Ideális kerékpározó terep. Csak arra kell vigyázni, hogy közben nehogy autóversenyt is rendezzenek. (*Hol biciklizzünk?* Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2011. augusztus 14.)

KERESKEDELEM

Van már „ne vásárolj semmit” nap, amellyel a tudatos vásárlók próbálnak küzdeni az értelmetlen pazarlás ellen. Ennek azonban nincs sok értelme, hiszen amit meg akarunk venni, azt a következő nap is megvehetjük, legfeljebb az eladók kapnak egy kis pihenőt.

Engem egy másfajta bojkott érdekel, aminek több értelme lenne. Mint tudjuk, a reklámokban az árak gyakran végződnek kilencesekre, mert tudat alatt így nem érezzük olyan soknak. A 199 kevesebbnek hangzik, mint a 200, viszont a kerekítés miatt így is, úgyis ugyanannyit fizetünk. Ez teljesen törvényes, de erkölcstelen.

Az én indítványom: legalább egy ideig (egy napig, egy hétig, egy hónapig) senki se vásároljon olyan árut, amelyiknek ilyen megtévesztő módon írták ki az árát. Ennek talán lenne hatása. A tisztességes kereskedelem irányában hatna.

Ennek lehetne egy „flashmob” változata is, amelyben több tucat vásárló visszakövetelné az árból az egy forintot, és ha nem kapná meg (hiszen ilyen pénzérme már régóta nincs), beírna a panaszkönyvbe. De ezzel csak az eladókat bosszantanánk, akiknek pedig az egészhez semmi közük sincs. (A sok kerekítéstől nekik is fájhat a fejük, és néha önkéntelenül is hibáznak. Nem könnyű az ilyen árakat fejben kiszámolni.)

Vannak különleges számok: a hármas (három a magyar igazság), a hetes (hétfejű sárkány), a tizenkettes (a tucat) és hasonlók. Most ezekhez társulna a kilences is, a szélhámosság száma.

Vásárlótársaim! Kerüljétek a kilencest, mert ellenetek dolgozik! (*Kilences bojkott*. Töprengő blog, 2021. december 22.)

KIEGYEZÉS

Nekem az a benyomásom, hogy Kelet-Európában másodszor is elbukott a parlamentáris kapitaliz-

mus kísérlete. Túlságosan nehéz a saját lábunkra állni. A polgárosodás nagyon későn kezdődött, és lassan haladt, és az illiberális pártállam bevezetésével hosszú időre lekerült a napirendről. Nem kerültünk az első világba, viszont a második világ, úgy tűnik, a szocializmus kudarca után is megmaradt. Valami köztes állapot ez, amely már a magántulajdonra épül, de azt nem veszi komolyan, zárójelbe teszi. Mindenkinek lehet magántulajdona, de azt az állam szabályozza – miközben maga az állam is magántulajdonban van. Szokták analógia-ként emlegetni a latin-amerikai banánköztársaságokat, de elég sok a különbség. Ezen a tájon a földbirtoknak már nincs akkora súlya, a termelés jó-részt ipari keretek között történik, magasabb szintű a szellemi élet (a műszaki értelmiség színvonalát is beleértve). Az államot itt is egy szűk érdekcsoport (ha nem is egy-egy természetes „család”) irányítja, de a média birtoklása és manipulatív alkalmazása révén a hatalmat tartósan képes megőrizni. Az Orbán-rendszer ugyanakkor egy bizonyos értelemben a Kádár-rendszer természetes folytatásának is tűnik (minden ideológiai Horthy-párhuzam ellenére). Megszoktuk. Megszokjuk.

Teljes szívemből drukkolok azoknak, akik ezen a helyzeten változtatni akarnak, de látva, hogy erre az esélyük minimális (és Magyarországon a 2010-es választások óta egyre csökken), úgy gondolom, hogy azon is ideje elgondolkodni, hogy hogy lehetne ezt a rendszer „belakni”. (Fél szemmel mindig azt figyelve, hogy mikor hozza el a változás esélyét valamiféle külső fordulat. Ahogy ez 1848-ban, 1945-ben, 1953-ban vagy 1989-ben is történt. Túl gyöngék vagyunk ahhoz, hogy magunktól le tud-

nánk vetni a zsarnokoskodó hatalom kényszerzubonyát.)

A világon nagyon sok olyan ország van, ahol az emberek nem szabadok. A sikeres nem demokratikus országokban a hatalmat gyakorlók és a hatalmat elszenvedők között létrejött valamiféle konszenzus. Ki van jelölve az egyéni szabadság határa. És ez a modell nagyban hasonlít a felvilágosult abszolutista államformára. A hatalom egy szűk csoporté, nem kérdés, hogy belátható ideig így is marad, miközben az élet politikailag semleges területein virágzik a kultúra, fejlődik a tudomány és a technika. (*B-terv: Felvilágosult abszolutizmus.* Töprengő blog, 2017. március 25.)

KISEBBSÉGEK

Megindult az agyam, amikor a 168 Óra június 25-i számában olvastam Péterfy Gergely írását a Nyugat-szuszpenzióról. Többek között megemlíti egy alternatív Magyarország lehetőségét, amely a jelenlegi határainkon belül működne, „valódi kormányval, új himnusszal, címerrel, sajtóval és egy gyökeresen új, radikálisan modern, szolidáris Magyarország-vízióval, amely néhány év alatt rokonszenvesebbé válhat a többség számára, mint a döbrögis-klerikális Orbán-Jobbik-ország”.

Ez igenis megvalósítható. Csak a magyarországi demokratákat hivatalosan kisebbségnek kellene nyilvánítani. (Miért? Most nem azok?)

Rögtön lehetne egy kisebbségi önkormányzatunk (mondjuk, az Országos Cigány Önkormányzat mintájára), az ügyeinket magunk intéznénk, saját

oktatási, egészségügyi és gazdasági intézményeket hozhatnánk létre, felvennénk a kapcsolatot a demokratikus Európával, vita esetén a kisebbségi ombudsmanhoz fordulhatnánk. Ebből előbb-utóbb kialakulhatna egy kisebbségi párt (mint a magyarok pártjai a környező országokban), amely adott esetben akár az országos választásokat is megnyerhetné. A többséggé válásunkkal természetesen megszűnne a demokrata kisebbségi önkormányzat, és a nem demokratáknak, a szolgálattelküeknek, a vezér-elvűeknek alakulhatna meg a kisebbségi önkormányzatuk, a mi teljes egyetértésünkkel és támogatásunkkal. (*A demokraták mint kisebbség.* Elküldve a 168 Órának, 2015. jún. 27.)

KITÜNTETÉSEK

Szerintem nem ártana átalakítani a kitüntetéseink egész rendszerét, alaposan megfogalmazva, hogy milyen érdemekért milyen kitüntetés jöhet számításba.

A jelenlegi szabályozással ellentétben üdvös lenne, ha keresztet csak keresztényi viselkedésű polgároknak adnának (akár hívők, akár nem), lovagkeresztet pedig csak a lovagias viselkedést tanúsító személyeknek. (Ezért is abszurd Bencsik András vagy Bayer Zsolt lovagkeresztje, hiszen a gyűlöletpropagandájuk ellentétes mind a keresztényies, mind a lovagias magatartással.)

A Kádár-korszak elején létrehoztak egy speciális kitüntetést az ellenforradalom leverésében érdemeket szerettek jutalmazására: a „Munkás-Paraszt Hatalomért” érdemérmet. Ennek mintájára kaphat-

nának valamiféle „Fidesz-Hatalomért” nevű kitüntetést azok, akik ebben a tevékenységben érdemeket szereztek, és azzal nem lenne semmi probléma.

Ami pedig azokat illeti, akik most Bayer Zsolt miatt adják vissza a lovagkeresztjüket, azoknak újonnan ki kellene küldeni a kitüntetést, az évszámmal vagy az odaítélő kormány nevével megkülönböztetve azt. Ahogy senki sem léphet kétszer ugyanabba a folyóba (Herakleitosz szerint), ugyanúgy az állami kitüntetés tartalma is változik, kitüntetettéről kitüntetettre. A Bayer Zsolt kitüntetése utáni lovagkereszt semmiképp sem lesz már az, ami azelőtt volt. A kitüntetettek megkérdézhetik egymástól, Szilágyi György nevezetes műsorának címét új tartalommal felruházva: „Hanyas vagy?” (*Mi a baj a kitüntetéseinkkel?* Elküldve a Népszabadságnak, 2016. augusztus 29.)

KIVÁNDORLÁSI HIVATAL

Olvasom az önkormányzat tájékoztatójában: „Kispest képviselő-testülete elutasítja, hogy Kispesten bevándorlás-szervező irodák működhessenek”. Bár ilyenekről nem tudok, elkezdtem gondolkodni a dolgon.

Létesíteni lehetne egy Kivándorlási Hivatalt, mindazok számára, akik az elvesztett parlamenti választások eredménye miatt nem igazán érzik már hazájuknak Magyarországot. Államközi megállapodás keretében ezek szervezeten kivándorolhatnának. Én szívesen letelepednék az Európai Unió legkisebb tagállamainak egyikében (Luxemburgtól Máltáig bárhol), de azon kívül is. A Magyarországon

megszolgált nyugdíjamra igényt tartok, de hetvenévesen is szívesen dolgoznék, ha külföldön találok nekem való munkalehetőséget. Az igényeim minimálisak: élelem, gyógyszer, lakhatás. Ja, és hogy a befogadó ország ne vívjon szabadságharcot Soros György, az Európai Unió és az ENSZ ellen. A kormánynak is jobb lenne, ha ily módon megszabadulna az ellenzékétől. Hivatalosan. (*Kivándorlási Hivatal*. Szerintem blog, 2018. május 25.)

KOMMUNIKÁCIÓ IDEGENEKKEL

A külföldiekkel való kommunikálás sok szempontból nehéz. Nem ismerjük az adott nyelv szabályait, nem ismerjük jellemző kifejezéseit, illemtanát, sőt, a szavak kiejtését sem. Hogyan érjük el mégis, hogy elemi szinten kommunikálhassunk külföldiekkel? A nyelvkönyvek alaposak, de a tanulási folyamat nagyon lassú, a tankönyvekben pedig nehéz megtalálni a meglevő, de meg nem tanult kifejezéseket. A társalgási könyvek elégtelenek, mert feltételezik, hogy a külföldi is ismeri az általunk használt fordulatokat, amellet komoly tanulást igényelnek. Ha csak rá akarunk mutatni a megfelelő kifejezés idegen nyelvű párjára, sok időbe telhet, míg megtaláljuk, és még mindig nem fogjuk megérteni a rá adott választ. Mutogatással csak nagyon elemi dolgokat, irányokat, cselekvéseket tudunk megjeleníteni. Ha van nálunk papír, ceruza, egy rajz segítségével egész történeteket mesélhetünk el, ehhez azonban jó kézügyesség kell. Vanak piktografikus szótárak, amelyek megkímélnék

bennünket a rajzolástól, ugyanakkor használatukhoz előbb meg kell találnunk az adott képet.

Itt egy olyan általános módszerről lesz szó, amelyet a legtöbb nyelven használni lehet (pontosabban: minden betűket használó írásrendszerben), feltéve, hogy van kétnyelvű oda-vissza fordító szótárunk, és abban benne vannak a számunkra fontos szavak. A legfontosabb alapelvek a következők:

- a kommunikációnak az írásra való szűkítése;
- az elemi kijelentésekre való szorítkozás;
- egy általános logikai séma használata, amely független az adott idegen nyelv grammatikájától;
- a szótári alakok használata, mindenfajta ragozás nélkül.

Az írásban történő kommunikáció lassú, de megbízható. Általában nem kell sietnünk. Nem baj, ha amit az egyik járókelőtől hallottunk, arra a másiktól kérdezzük rá, öt perccel később. Jobb fél órával később megtudni a jó információt, mint azonnal a rosszat, ill. értelmezhetetlent.

1. Logikai szerkezet

A módszer feltételezi, hogy a legtöbb nyelven meg lehet érteni a cselekvéseket, ha egy elemi logikai struktúrát használunk:

ki – csinál – mit – hogyan (stb.)

Annak ellenére feltételezzük ezt, hogy az egyes nyelvek szabványos használatában a legkülönbélebb szórendek fordulhatnak elő. Például az, hogy „szeretnék látni egy filmet”, a következőképpen fejezhető ki angol szórenddel: „én – csinálna –

szeret – infinitivus jele – lát – határozatlan névelő – film” (I would like to see a movie). Mindez a javasolt rendszerben úgy történik, hogy a logikai keretbe egyszerűen beillesztjük a szótárból vett szavakat, abban az alakban, ahogy ott találtuk azokat. A fenti gondolattartalom magyarul így festene: „én – akar – néz – film”. Ezt az egyszerű szerkezetet angolra fordítva: „I – want – see – movie”. Figyeljük meg, hogy elhagytuk a névelőket, és a „szeretnék” szót az egyszerűbb „akar” szóval helyettesítettük. Ha az udvariasságot hangsúlyozni szeretnénk, így is írhatjuk: „akar – udvariasan”. Természetesen, mivel itt csak egy széles körűen használható vázról van szó, szándékosan kerestünk olyan eszközt, amely a legtöbb nyelvre lefordítható. De mindig egy bizonyos nyelven kommunikálunk, és ha ismerünk egy olyan szót, amely biztosan célra vezet, azt is nyugodtan használhatjuk. Például az udvariasság jelzése angolul „please”, németül „bitte”.

Hozzá kell tennünk, hogy ha a gondolatjellel összefűzött szavak még mindig egy rossz mondatnak tünnének, akkor ezeket a szavakat egymás alá is írhatjuk, érzékeltetve, hogy csak a szavak fontosak.

én
akar
néz
film

2. Leegyszerűsítés

Általában arra kell törekednünk, hogy a lehető legegyszerűbb szerkezeteket használjuk. Amikor komplikáltabb a tartalom, le kell bontani egyszerű komponensekre, amelyeket külön kell kifejeznünk.

Sok esetben elég egy szó, ha a beszédkörnyezetben félreérthetetlen. Például: „szép” – érthetjük egy képre, tájra, partnernőnkre. „Éhes” – írhatjuk, különösen, ha magunkra mutatunk. „Éhes?” – kérdezhetjük, a partnerünkre szegezve tekintetünket. „Szomorú” – írhatjuk egy elutasító válaszra. „Drága” – írhatjuk, ha az árral nem értünk egyet.

A kétszavas pszeudo-mondatok is hasonlóak, ilyenkor az elemi mondanivalót csak minimális mértékben pontosítjuk: pl. „szív – fáj”, „ön – szép”, „pénz – kevés”, „vonat – jön” stb.

Ha kijelentő mondatot próbálunk átformálni, ügyeljünk az elemi logikai szabályokra: „én – akar – talál – bank”; „ön – kell – megvesz – jegy”; „én – kell – elmegy – gyorsan” stb.

Az egyes nyelvek nyelvtana egymástól eltérően kezel sok látszólag egyszerű problémát, ezekben az esetekben különleges eljárásokat kell alkalmaznunk.

3. Kérdés

A kérdezés legegyszerűbb módja az állítmányi szó megkérdőjelezése, az eredeti szórend megtartásával: „ön – éhes?”; „ön – szeret? – úszik” Angolul: „you – hungry?”; „you – like? – swim”

A kérdőszók használata is egyszerű: „ön – elutazik – mikor?”; „idő – mennyi?”; „ön – megy – hova?” Sok nyelvben létezik egy külön kérdő szórend, de ezt természetesen nem kell ismernünk, a kérdőjel önmagában is jelzi szándékunkat.

Alternatívaként használhatjuk az akarat kifejezését is: „én – akar – tud – ön – elutazik – mikor?”. Ilyenkor a tulajdonképpeni kérdés mintegy logikai

mellékmondatba kerül. „I – want – know – you – leave – when?”.

4. Határozószók kérdőszóval

A kérdőszók előnye, hogy a kérdőjel nélkül mindenféle egyéb viszonyt is segíthetnek kifejezni. Így határozószókat is helyettesíthetünk velük: „én – jön – honnan: Magyarország – megy – hova: Olaszország”; „én – megy – hova: színház – kivel: feleség”. Kérdőszó helyett egyes esetekben jobb a kategória megadása: „én – akar – lát – ön – nap: szerda – óra: 17 – perc: 30 – hely: Royal”.

Ennek szélsőséges példája az adatlap- módszer, amikor minden szót egy kategóriához rendelünk hozzá: „SZEMÉLY: én – CSELEKVÉS: akar – SZEMÉLY: ön – CSELEKVÉS: látogat – TÁRGY: én – DÁTUM: vasárnap – IDŐ: 18:00. Ez a módszer esetlen, de egyértelmű.

5. A többes szám

Mivel az egyes nyelvek a többes számra vonatkozólag is rendkívül bonyolult szerkezeteket használhatnak (pl. az oroszban egyes birtokos esetben teszik a főnevet 2-től 4-ig, akkor is, ha egy sokkal nagyobb szám utolsó eleme, de többes birtokosba 5-től felfelé), a legegyszerűbb megoldás az egyes szám használata, a „sok” szóval, illetve, ha ismert a mennyiség, a pontos számot is megadhatjuk: sok – gyerekek. Ha ez félreértést okozhatna, akkor előre vehetjük a főnevet, és kettősponttal pontosíthatjuk a mennyiséget (nap: 10). Sorszámoknál a legérthetőbbnek a francia „Nº” használata látszik, mert sok nyelvben ismerik.

6. Birtokos névmás

A birtokos névmások vagy benne vannak a szótárunkban, vagy nem. Ha igen, egyszerű a dolgunk, mert a birtok elé kell tennünk őket: „enyém – autó – régi”; „öné – család – van – hogyan?”

Ha nem, az általam javasolt megoldás a „/” vagy a „-” jel alkalmazása: „én/főnök”. „étterem-vezető” („I/boss”, „restaurant-manager”)

Bizonyos birtokviszony-típusokat egyéb viszonyokkal is helyettesíthetjük, pl.: „Anglia miniszterelnöke” helyett „angol – miniszterelnök”; „az üzlet vezetője” helyett „vezető – ez – üzlet”, esetleg „vezető – üzlet – itt”.

7. A birtoklás

Ha van az illető nyelvben birtoklásra utaló konkrét szó, azt használjuk: „én – birtokol – ez – autó”; „ön – birtokol? – fiútestvér” („I – possess – this – car”; „you – possess? – brother”)

Ha nincs, akkor nehéz a helyzetünk, de egyes nyelvekben a „hozzátartozik” kifejezés a segítségünkre lehet: „ez – autó – hozzátartozik – én”; „ez – feleség – hozzátartozik – ön. A másik megoldás a birtokos névmás használata a birtoklásban is: „ez – autó – enyém”; „ez – feleség – öné?”

8. Időviszonyok

Itt is a maximális egyszerűsésre kell törekednünk. A „már”, ill. „régén”, „korábban” szavakkal a múlt időt jelezhetjük, míg a „később”, „majd”, „mindjárt” szavak a jövőt sejtetik. Pl.: „én – itt – van – korábban”; „ön – eszik – már?”; „én – kell – itt – marad – még”. A konkrét időpont megnevezése is hasznos:

„hol? – ön – van – tegnap – óra: 19:00”; „én – meglátogat – Anglia – év: 1987”. Két esemény egymáshoz való viszonyát is a „már” és a „még” szavakkal fejezhetjük ki: „amikor – ön – hazajön – én – már – befejez – elolvas – ez – könyv”. (Ez az angol példamondat az angol nyelvtanulók egyik rémálma: „When you come home I will have read this book. „)

9. A felszólító mód

Itt a felkiáltójel a legegyszerűbb megoldás: „ön – elmegy! „. Az akarat kifejezésével kombinálva: „én – akar – ön – elmegy!”

A magunkra irányuló felszólítás (menjünk, csináljuk) szinte mindegyik nyelvben rendkívül bonyolult („let me see”; „nam szojti”), de ezzel a módszerrel egyszeriben könnyűvé válik: „én – akar – mi – megy – étterem”. Kérdezve: „ön – akar? – mi – sétál”

10. A feltételes mód

Itt a BASIC számítógépes nyelv HA – AKKOR megoldását érdemes átvenni: A legegyszerűbb eset: „ha – ön – ad – pénz – akkor – én – megmutat – város” („if – you – give – money – then – I – show – city”).

A különböző nyelvekből ismert lehetetlen feltételeket (ha – volna, én – volna stb.) igyekezzünk kerülni, vagy elemi egységekre bontva fejezzük ki. Egy példa: ha tegnap lett volna pénzem, vettem volna virágot önnek. Átírásban: „én – akar – vesz – virág – kinek: ön – mikor: tegnap. Én – nem – birtokol – pénz. Én – nem – vesz – virág.” (*Elemi kommunikáció ismeretlen nyelven*. Fejtegetés, 2000 körül.)

KOMMUNIZMUS

Marx úgy képzelte el a kommunizmust, hogy a termelőeszközök köztulajdonba kerülnek, a dolgozók megszabadulnak a tőke rabságától, mindenki a képességei szerint dolgozik és a termelt javakból szükségletei szerint részesedik, megszűnik a munkakényszer. Így a fejlődés sokkal magasabb fokán visszajutnánk ahhoz a létformához, amely az ősközösségi társadalmakat jellemezte.

A szocialista országok közgazdászai közül többen úgy vélték, hogy ehhez a gazdasági fejlettség bizonyos foka szükséges, és olyan is volt, aki szerint az Egyesült Államok fejlettsége mellett már akár megvalósítható is lenne a kommunizmus. Igen. Amerikában ma körülbelül a lakosság 6 százaléka termeli meg a teljes lakosság számára szükséges élelmet. A többi 94 százalék ebből az élelemből különféle fondorlatok útján részesül: van, aki gyógyít, van, aki épít, van, aki oktatja a gyerekeket, van, aki védi a hazát, van, aki művészkedik, és így tovább. (Sok abszurd módja is van az élelemhez jutásnak. Ilyen, amikor egy bizonyos összegért megtudhatjuk, kik voltunk egy másik évszázadban, vagy amikor a személyi edzőnk kidolgozza a heti tréningünket.) Aki semmit sem tud kitalálni, hogy megvegyék a portékáját, az éhen hal. De ez a szereposztás egyáltalán nem szükségszerű.

Ameddig a paraszt nem tudott többet termelni, mint a saját szükséglete, addig gyakorlatilag mindenki paraszt volt. Ahogy egy kicsit többet kezdett termelni, kialakulhattak a mesterségek, és a termékek a vásárokon cseréltek gazdát. Az iparosok a városba költöztek, kizárólag a saját mesterségüket üzték, és a termékeik árán szereztek élelmet. A

mezőgazdaság az élet kulcsa, anélkül semmi sem működik. 1945-ben, amikor a háború mindent elpusztított Európában, a városiak a faluba utaztak, hogy a ruhadarabjaikat vagy ezüst tárgyaikat élelemre, búzára, krumplira cseréljék. Ha Amerikában a lakosság 100 százaléka végezne munkát a mezőgazdaságban, az egy főre jutó munkaszükséglet napi fél órára csökkenne. Felszabadulna az emberek ideje, és a szabad idejükben azt csinálhatnák, amihez kedvük van. Nem azért, hogy éhen ne haljanak (hiszen a közösen megtermelt élelemből mindenkinek jutna), hanem mert szeretnék kibontakoztatni a tehetségüket. Az orvos ingyen gyógyítana, az iparos ingyen állíthatná elő a termékeit, a tanító is örülne a tanítványai előrehaladásának. A lakásokat a város helyett a faluba kellene telepíteni (legalábbis olyan távolságra, hogy könnyen eljuthassanak a földre). A föld az élet alapja, ez lehet a település alapja is. A műhelyek, az iskolák, a kórházak mind a mezőgazdaság köré épülhetnének ki. Mezőgazdasági termelés nélküli városokra nincs igazán szükség.

Az osztálytársadalmakban az árucserének van egy speciális célja is. Aki hasznosabb dolgot tud eladni, az jobban él. Az árucseré az emberek közötti vagyoni különbségek forrása. És miért gyógyítana az orvos ingyen az ingyen élelemért, lakásért és ruháért, amikor a piac révén (valójában a zsaroló képessége folytán) sokkal gazdagabb lehet, mint a másik ember? Ugyanez érvényes a bútorasztalosra, a kőművesre, a fegyverkovácsra. Mindegyik jobban akar élni, mint a másik, azon az alapon, hogy az ő munkája többet ér.

A kommunizmusban minden ember egyenlő lenne, senkinek sem lennének előjogai. Ez az az ár,

amit meg kellene fizetni a szabadságért. Nyilvánvaló, hogy az ambiciózusabbak ezzel nem elégednének meg. Nekik jobb, ha minden szükségeset megvesznek a piacon, és a saját termékeik eladásából szerzik meg a többiekhez képest jobb életszínvonalat. Ez a színvonal persze relatív. A középkor királyai nem ehettek finomabbat, mint amit mi ehetünk egy jobb étteremben, kevesebb zenét hallgathattak, mint mi a metrón, a legsürgősebb üzenetekre is napokat kellett várniuk, és nem kaptak jobb orvosi ellátást, mint egy mai kórházi betutalt. Nem azért voltak gazdagok, mert ténylegesen sokat birtokoltak, hanem azért, mert többet birtokoltak, mint a többiek. A relatív jólétük okozott nekik örömet. Erre a speciális emberi igényre tekintettel kell lenni. A kommunizmus nem azoknak való, akik inkább beledögölnek, de le akarják győzni a konkurenciát, és jobban akarnak élni, mint a szomszéd, hanem azoknak, akik szabadon akarnak élni, és mindennel kizárólag azért akarnak foglalkozni, hogy az alkotó képességüket hasznosíthassák. Ingen, a köz javára.

A kommunizmust nem szabad elképzelni össztársadalmi méretekben. Olyan kis közösségeket kell keresni, akiknek többet ér a szabadság és az emberi méltóság, mint a verseny, akik nem olyan társadalomban akarnak élni, amelyben a szerencsés győz, a vesztes pedig mindent elveszít. 10 milliárd emberből biztosan lehetne verbuválni néhány tízezret, aki hajlandó erre a kísérletre. Meg kell keresni ezt a néhány tízezer embert!

Marx, Engels és Lenin tévedése az volt, hogy a kommunizmushoz vezető utat a munkásosztályhoz, a munkásmozgalomhoz kötötték. Igen, volt egy olyan korszak, amikor úgy tűnt, hogy a munkás-

osztály képes arra, hogy magához ragadja a hatalmat, köztulajdonba vegye a termelési eszközöket, és megvalósítsa a javak tervszerű előállítását. Ez több tényező miatt vezetett kudarchoz.

A munkások nem sajátították el időben a hatalom működtetéséhez szükséges ismereteket, a lakosság nem értette, miért lenne ez jobb, emiatt erőszakhoz kellett nyúlni, ami egy hatalom alapú diktatúrához vezetett, először Sztálin alatt, de többé-kevésbé mindenütt, ahol bevezették. Államrendőrség, internálótábor, börtöntársadalom.

Úgy tűnik, az a kísérlet örök időkre elbukott. De a kapitalizmus hátrányai az idők folyamán még nyilvánvalóbbak lettek: fák tömegeit vágják ki csak azért, hogy az egyik pizzériának több vásárlója legyen, mint a másiknak, a fűtőanyagokat harci repülőgépekre, autóversenyekre pazarolják, a túlságosan koncentrált, piaci alapú élelmiszertermelés mérgező anyagokat juttat a szervezetünkbe, a szórakoztató ipar pedig zombivá változtatja a tömegkultúra fogyasztóit. Ez mind kiküszöbölhető lenne egy okosan szervezett kommunista közösségen belül.

A kommunizmus megvalósítható. A kommunizmus kívánatos. Legalábbis azoknak, akik szabadon akarnak élni. (*A kommunizmus megvalósítható.* Lázálmogyár blog, 2015. december 8.)

*

Szász Károly írásával vitatkozva (Mérnöki kiegészítés, Élet és Irodalom, 2016. júl. 8.) Ungváry Rudolf rámutat a Sztálin-féle bolsevik állam brutális, éhínséggel és tömeges terrorral járó gazdasági intézke-

déseire (Mérnöki eszmeörzés, július 29.) – mint az ország kényszeriparosításának szükségszerű velejárójára. Azon vitatkozhatunk, hogy ennek a politikának volt-e reális alternatívája, de az kétségtelen, hogy az erőltetett iparosítás és fegyverkezés nélkül az ország könnyű áldozata lett volna a hitleri agresszióknak, így pedig (igaz, jelentős amerikai támogatással) katonailag megerősödve került ki a háborúból.

Ungváry úgy véli, hogy a társadalmi megváltás marxista-leninista eszméjének csődje ellenére még mindig akadnak „alvó sejtek”, akik „kapitalizmusgyűlöletükre hallgatva” őrzik ezt az eszmét, és ha a korszellem változik, újra megpróbálhatják „a boldogítást, a fasisztákkal szemben persze humanista alapon”. Szerintem a helyzet nem ennyire egyértelmű. Azt a legortodoxabb kommunisták is elismerik, hogy a kapitalizmus egy jól működő gazdasági rendszer, és olyan marxista teoretikus sincs, aki szerint a kommunizmus nevében elkövetett bűnök megbocsáthatóak lennének. A neonácikkal ellentétben senki sem akarja újra bevezetni a terrort. Viszont azt is nehezen lehet kétségbe vonni, hogy a kapitalizmus egy pazarló és igazságtalan rendszer. Egy kollektivista társadalmi berendezkedés mindaddig „lappang”, reménykeltő alternatíva marad, amíg ezt maga a kapitalizmus nem izzadja ki magából. (Vannak ilyen törekvések is, például a jóléti társadalom modellje.)

A bolsevik kísérlet azért bukott meg, mert erőszakkal nem lehet megváltoztatni a társadalmat, legalábbis humanista célok érdekében nem. És nem mindjárt egy 200 milliós, feudálkapitalista rendszer lakosságán kellett volna kísérletezni. Igaz,

a jóval kisebb léptékű későbbi kísérletek is kudarcba fulladtak (Kubában, Chilében, Portugáliában, Nicaraguában, Venezuelában), pedig ezek már elkerülték a tömeges terrort, és megpróbálták összeegyeztetni a kommunisztikus célokat a demokratikus intézményekkel.

A magam részéről egészen az utópista szocialistákig mennék vissza, és olyan kezdeményezéseket támogatnék, amelyben a kollektivismust kis, kezelhető és mindenekelőtt önkéntes közösségekben kísérletezik ki. Nem erőszakkal, felülről, hanem a résztvevők együttműködésével, és addig a pontig, ameddig észszerűnek látszik.

A Marx által elképzelt kommunizmus a termelőerők fejlettsége révén gazdaságilag ma már lehetséges. A feladatunk az, hogy emberközpontúan és környezetkímélően valósítsuk meg. Ahol és akikkel lehet. (*Lappangó kommunizmus*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2016. augusztus 3.)

*

Blahó Miklós cikkéhez (Jönnek a robotok, 168 Óra, 2018. ápr. 26.) szeretnék hozzáfűzni néhány szokatlan gondolatot. Az ő óvatos jövőképével ellentétben én úgy látom, hogy előbb-utóbb minden munkamozzanat automatizálható lesz, és az ember végül teljesen és véglegesen kiszorul a termelésből (ipari robotok), a kereskedésből (árukiválasztó robotok és kiszállító drónok), a szolgáltatásokból (masszírozó ágyak), az oktatásból (kikérdező programok), de még a gépek karbantartásából is (automatikus hibafelismerés és javítás).

A gépesítés célja a munkavállalók számának csökkentése. De ha nem lesz dolgozó, akkor nem lesz jövedelem, nem lesz, aki megvegye a termékeket, és ezáltal az egész folyamat értelmét veszti.

Egyszer el kell jönnie annak az egyensúlyi állapotnak, amikor kizárólag a legszükségesebb dolgokat állítják elő, mégpedig ingyen. Mindenkinek lesz ruhája, élelme, gyógyszere, lakhelye. Nem lesznek vagyoni különbségek, ezzel megvalósul az osztály nélküli társadalom.

Ki fog derülni, hogy a kommunizmushoz nem a munkásosztály hatalomra kerülése, hanem annak teljes felszívódása vezet el. Ez egy stabil állapot lesz, amelyben az ember egy nagyon magas technikai szinten visszatér a természetbe. Marx nem így képzelte, de tetszene neki. (*Robotizáció és kommunizmus*. 168 Óra, 2018. május 10.)

KOREAI VÁLSÁG

Tudjuk, hogy Kína fokozta katonai jelenletét az észak-koreai határ mentén, de nem az örült Kim féken tartása céljából, hanem azért, hogy ha a rezsim összeomlik, meg lehessen akadályozni a menekültek tömegének beáramlását. Ennek pontosan az ellenkezőjére lenne szükség.

Mi lenne, ha megnyitnák a határt, és lehetővé tennék az észak-koreaiak letelepedését? Létrehoznának egy kínai-koreai különleges körzetet, amelybe szabadon áttelepülhetnének azok, akik nem akarnak Észak-Koreában lakni, legalábbis addig nem, ameddig a Kim-dinasztia van hatalmon.

A menekülteknek fel kellene adniuk észak-koreai állampolgárságukat, beléphetnének a Kínai Kommunista Párt koreai tagozatába, magánvállalkozásokat hozhatnának létre, és még azt is vállalniuk kellene, hogy ott maradnak, nem költöznek Dél-Koreába. (Mindezt az oroszok is megvalósíthatnák, hiszen egy földnyelv a koreai határig is elnyúlik, Szibériában pedig bőséges hely lenne a koreaiak letelepítésére, de az oroszok kulturálisan sokkal messzebb vannak az észak-koreaiaktól.)

Az észak-koreai diktátor valószínűleg nem tudná megakadályozni a lakosság áttelepülését a baráti Kínai Népköztársaságba, hiszen az ideológiai alapok azonosak. Kim Dzsong Un eddig is kihasználta Kína közelségét, a fegyverkísérleteit és a stratégiai haderőit a kínai határhoz közel telepítette, tehát bármilyen határincidens ezek elvesztéséhez vezetne.

Észak-Korea úgy veszítené el a lakosságát, mint az NDK, napról napra, a diktátor hatalma úgy fogyna el, mint ahogy egy lufiból szivárog a levegő.

Ha az érintett politikusok ezt a javaslatot sem fogadják el, minden felelősséget elhárítok magamtól. (*A koreai válság békés megoldása*. Tuti ötletek blog, 2017. október 16.)

KÖRNYEZETSZENNYEZÉS

Érdemes lenne feleleveníteni a szocialista korszakból az üvegbetétek rendszerét. Egyszerűbb kimosni, mint bezúzni és újraönteni. A tárgyaknak is van sorsuk, és mindig elszomorít, ha hallom a teljesen

ép üvegek hangját, ahogy összetörnek a konténerben.

A legjobb megoldás az lenne, ha a megvásárolt élelmiszert teljes mértékben el is fogyasztanánk. Előfordul ilyen: a fagylalttal együtt megesszük a tölcsért is. A hagymalevest cipóban találhatjuk, amit utána szintén elfogyaszthatunk. Ilyenek még a pékáruk, a sajtok, a tej és a gyümölcslevek, a szárazkolbász, a száraztészta, a rizs, a gríz, a hajában főtt krumpli, a paradicsom. A paprika csumáját bele lehet főzni a paprikás krumplibá, a tojás héját bele lehet turmixolni az italba. Keveset kell kidobni a zöldhagymából, a magtalan szőlőkből is.

A műanyag hulladék máris óriási károkat okoz az élővilágban, a szétmálló mikrorészecskék nemcsak a halakra veszélyesek, de bennünket is megbetegítenek.

Az emberi fajt számos jelzővel próbálták megkülönböztetni más főemlősöktől: homo sapiens, homo faber, homo ludens, homo politicus. Lehet, hogy a kései utódok majd úgy hivatkoznak ránk, hogy „a homo, aki szemetelt”. (*Hulladékcsapda*. Tuti ötletek blog, 2019. március 15.)

LÁTVÁNYSPORT

Ismeretes, hogy Orbán Viktor nem minden sportágat támogat, hanem a látványsportokat részesíti előnyben. A vízilabdával, a kézilabdával, kajakkenuval, ökölvívással nincs gondom, hiszen ezek nemcsak látványosak, hanem sikeresek is. De van egy sportág, amelyben meglehetősen sikeresek vagyunk, de nem tekintjük látványsportnak. Ez a

sakk. Hogy lehetne a sakkot is látványsportággá változtatni?

Elsősorban is szükség van egy stadionra. A figurák valóságosak lennének: a paraszt valódi paraszt (ingben, gatyában, csizmában), a futó valódi (mondjuk, maratoni) futó, a király és királynő is valódi emberek lennének. Még a huszár is könnyen beállítható, a Nemzeti Vágtából. Nagyobb gondot csak a bástya jelentene, de ebben az esetben az angol verziót használnánk: bishop, azaz püspök. Talán csak akadna egy egyházi személy, aki vállalja ezt a szerepet!

A játékosok a szokásos módon ülnének egy asztal mellett, és nyomkodnák a sakkórát, de színes lámpák villognának, és rockzene szólna. A lépéseket Gundel Takács Gábor jelentené be hangszórón, a figurák ennek megfelelően mozognának a 64 négyzetre osztott zöld gyepen. Amikor az egyik figura leüti a másikat, akkor jól bokán rúgná, és a szenvedő alanyt a futballmeccsekről már ismert ládában vinnék le az egészségügyisek. A rosálást tánclépésekkel oldanák meg, a sakkot pedig ökölrázással jeleznék. A bokszarénából átcsábított szurkolók hangosan ordítanak, hogy „Öld meg!” Szerintem ehhez különösebb nehézségek nélkül csatlakoznának a futballhuligánok.

Amikor valaki megnyeri a játszmát, színes petárdákat lehetne kilőni és Gripenek húzhatnának el a stadion fölött. Ha valaki feladja vagy ha a játékosok döntetlenben állapodnak meg, akkor szabadon lehetne pfujolni. Még nem tudom, milyen módon lehetne adaptálni azt a népi mondást, hogy „hülye bíró”, de biztosan kialakul ez is.

Amikor nincs semmilyen izgalmas sakkjátszma, akkor esetleg lehetne focizni is. De arra nehezen

lehetne közönséget találni. (*Látványsakk*. Egyperces blog, 2014. október 25.)

LOMTALANÍTÁS

„Vége a lomizók aranykorának” – olvastam nemrég Magyarország legnagyobb példányszámban megjelenő lapjában. A „keselyűként kutató, a kidobott holmik eladásából pénzt remélő lomizókat” a közterület-felügyelők megbüntetik. Minden kidobott holmi a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. tulajdonává válik. Hogy mi lesz a kidobott tárgyak sorsa, azt megítélhetjük abból, ahogy ömlesztve bedobálják a kukásautóba. Ennél sokkal szakszerűbb a lomgyűjtők eljárása, ők biztos szemmel válogatják ki a még használható dolgokat, és valóban pénzt kapnak értük. Ezek az emberek ugyanis értenek ahhoz, amit csinálnak – amit nem mondhatunk el minden kormányhivatalról. A „lomizókat” sokan utálják, és irigylik, mert hasznosítják, amit kidobunk. Ép bútorokat, kinőtt ruhákat, elromlott, de még helyrehozható elektronikus berendezéseket. A kukásautóban minden érték tovább pusztul. Sokkal jobb és környezet-tudatosabb lenne, ha a „lomizók” szakértelmét felhasználva a nevezett vállalat munkacsapatokat alakítana, hogy legalisan, *formaruhában, rendezett körülmények között* fésülhessék át a terepet, még a kukás autó érkezése előtt. És nem büntetést kapnának érte, hanem fizetést, törvényes és adózható jövedelmet. (*Intelligens lomtalanítás*. Népszava, 2019. április 17.)

MAGYAR IGAZOLVÁNY

2001. június 19-ikén fogadta el az Országgyűlés „A szomszédos államokban élő magyarokról” címet viselő, 2001. évi LXII. törvényt, mely az általuk az anyaországban igénybe vehető kedvezményeket szabályozza. Azóta ennek az igazolványnak a fontosságát csökkentette az a tény, hogy 2011. január elseje óta a határokon kívüli magyarok számára lehetővé vált, hogy egyszerűbben, magyarországi lakhely nélkül is kapjanak magyar állampolgárságot. Egy nem magyar állampolgár azonban csak akkor honosítható kedvezményesen, ha felmenője magyar állampolgár.

Számomra kezdettől fogva homályos volt a magyar igazolvány tartalma. Magyarnak minősülnek-e a más országokban élő, magyarul beszélő, a magyar nemzeti kultúrát magukénak valló zsidók és cigányok? És a kétnyelvű, két kultúrába egyaránt beletartozó vegyes házasságok tagjai? Vagy a nyugaton élő, ottani állampolgárságot szerzett családok (Sarkozy, Paul Lendvai, Charles Gati, George Pataki vagy – urambocsá – George Soros)?

A magyar igazolvány használatára azonban elméletileg releváns lehet a származás szempontja. A mai magyarországi népességben sokféle etnikai csoport keveredik. Érdekes lenne tudni, hányan vannak azok, akiknek a génjeiben kimutatható a honfoglalás kori magyarok génállománya. (A mintát talán még meg lehet találni az akkori sírokból származó csontokban.)

Az 1941. évi XV. törvénycikk kifejezetten a zsidókra vonatkozott, és részletesen felsorolta azokat a szempontokat, amelyek alapján valaki zsidónak minősül, és ezekkel a nem zsidóknak tilos lett há-

zasságot kötni. De ezt a logikát meg is lehet fordítani. Nem az lenne a kérdés, hogy zsidó vagy-e, hanem hogy „fajtisztá” magyar vagy-e. Azon a szűrőn viszont sokkal kevesebben jutnának át, többek között kihullanának a svábok, a tótok, az oláhok, a rácok, a jászok, a kunok, valamint a cigányok, de még a Magyarországon letelepedett bolgárkertészek is. A genetikai vizsgálat kimutatná a tatárok, a törökök, az oroszok által „megfertőzött” egyedeket is. Természetesen egy ilyen „tetemrehívásnak” semmi értelme nem lenne, de azért engem érdekel, hogy hányan maradnának.

Na már most mi legyen a „fajtisztákkal”? Ők is kaphatnának egy díszes magyar igazolványt. (Nevezzük ezt ősmagyar igazolványnak.) Olyan lenne, mint manapság a nemesi címer vagy a kutyabőr. Semmilyen kiváltságra nem jogosítana fel, de érdekes lenne, álmélnodni lehetne rajta. (Azt mondanom sem kell, hogy az okmányt rovásírással töltenék ki. Aki nem tudja elolvasni, az már eleve kiesik.)

Létrehozhatnánk egy másik fajta magyar igazolványt is. Azt a bevándorlók kaphatnák, amennyiben tiszta lélekkel magyarrá akarnának válni. Megtanulnának magyarul, elsajátítanák a magyarság minden vállalható hagyományát (a török származásúak felmentést kaphatnának a busójárás alól) és vállalnák az itt lakókkal a sorsközösséget. Vallástól és bórszíntől függetlenül. Abban az istenben hinnének, amelyikben akarnának, de nyilatkozniuk kellene, hogy semmilyen vallást nem tekintenek alacsonyabb rendűnek, a vallásukat egyénileg és otthon gyakorolják, nem hordanak vallási jelképeket (muszlim fejkendőt, de keresztet sem a nyakban).

Azt hiszem, elegendő jelentkező lenne, és a lélekszámunk végre emelkedni kezdene, fokozatosan elérné a 10, 12, 15 millió főt. Nem kellene félni, hogy mire a mai fiatalok nyugdíjba mennek, már nem lesz nyugdíj.

Honfitársaim! Tegyük újra nagygyá Magyarországot! (*Magyar igazolvány*. Töprengő blog, 2017. június 12.)

MÉDIASZABADSÁG

Az amerikai Szabad Európa Rádió magyar adásai újraindításának terve már egy ideje foglalkoztatja a közvéleményt. Erről szolt Váncsa István publicisztikája is (Világvevő, Élet és Irodalom, 2019. október 25.). Ha a SZER a jelenlegi magyar hatóságokkal együttműködésben készítené a neten fogható rádióadásokat (amit Jamie Flynak, a Szabad Európa/Szabadság Rádió elnökének budapesti tárgyalásai alapján nem lehet kizárni), akkor ez is könnyen a kormány manipulációs gépezetének részévé válhatna. A Szabad Európára sok ember gondol nosztalgiával, de nem tudjuk, hogy Trump elnöksége alatt mennyire lenne képes a demokratikus álláspontot képviselni. Ráadásul a tervezett új SZER az interneten is csak rádió lenne, s így egyébként sem nagyon versenyezhetne az állami tévécsatornákkal.

De minek is kell a SZER, amikor van Euronews? Azt kellene elérni, hogy azt minden tévészolgáltató ingyenesen biztosítsa, ugyanúgy, mint a magyar állami adókat.

A jelenlegi Euronews azonban még nem áll a helyzet magaslatán. Mindegyik nyelvi szerkesztő-

ségnek megvan a saját műsora, és csak a hírek egy része közös. (Putyin budapesti látogatása például a magyar változatban napokig vezető hír volt, az orosz változatban csak egy napig szerepelt, az angol adás pedig épp csak megemlítette.) Az ideális az lenne, ha egy rendszeresen jelentkező hírblokk egyszerre minden nyelven ugyanazt a műsort sugározná, összeurópai nézőpontból. Emellett lehetnének nemzeti műsorblokkok is, meghatározott időkből, amelyek kitérnének a helyi problémákra, de szintén a közös európai irányelvek alapján és a nemzeti kormányok befolyásától mentesen. A nézők megszoknák, hogy bármit hallottak is a kormány tévécsatornáján, azt ellenőrizhetik az európai forrásból.

Erre sokkal nagyobb szükség lenne, mint az amerikai rádióadóra, és hatékonyan ellensúlyozhatná a kormány média-egyenuralmát. Nem kell új állomást gründolni, egy kis átszervezéssel megoldható az uniós állampolgárok korrekt tájékoztatása. (*Szabad Európa vagy Euronews?* Élet és Irodalom, 2019. november 8.)

(Egy későbbi hozzáfűzés:)

Arra is történtek utalások, hogy az amerikai képviselőház nem igazán gondolta végig ezt a tervet. A kormányunk elejétől fogva hevesen tiltakozott ellene, és csak most látszanak jelek arra, hogy amennyiben a rádió nem bírálja a kormányt, akkor még talán együtt is működhetnének vele. De képzeljük el, milyen lett volna a korábbi Szabad Európa Rádió, ha a magyar műsorokat jóvá kellett volna hagynia a Rákosi-rendszerrel!

Véleményem szerint sokkal egyszerűbb és célirányosabb lenne, ha a már meglévő Euronews venné át ezt a szerepet. A jelenlegi rendszerhez képest ez járna a legkevesebb anyagi ráfordítással (ráadásul azt a ráfordítást is le lehetne vonni az uniós támogatásból). Ez nem kizárólag magyar probléma, valószínűleg ugyanez lenne a megoldás Lengyelország, Csehország, Szlovákia és a csatlakozni vágyó déli országok lakossága számára is. De talán nekünk lenne a legfontosabb és legsürgősebb. Javaslom az uniós képviselőinknek, hogy vitassák meg ezt a lehetőséget is. (*Az Euronews és az objektív tájékoztatás*. 168 Óra, 2019. november 14.)

MENEKÜLT HULLÁM

Bartus László írásához (Isten hozta a menekülteket) szólok hozzá. Ha abból indulunk ki, hogy minden Isten akaratából történik, akkor a menekült-hullámmal sem szállhatunk szembe, hanem alkalmazkodnunk kell. Mondjuk, megsokasodtak a bűneink, felgerjede Isten haragja, és bennünket a muszlimok kezére ada. De az is lehet, hogy Isten jóhiszemű, és az eddigi keresztjeink mellé adott még egyet, és most azt figyeli, mit kezdünk vele. Ez egy próbatétel: megértettük-e fiának, Jézusnak a tanítását. Ferenc pápa megértette, de Harrach Péter szerint erre neki nincs kompetenciája. Ezen lehet vitatkozni, de a pápai csalhatatlanság doktrínája miatt én inkább a pápa szavára hajlok. A menekülteket be kell fogadni, hiszen legtöbbjük a háború elől menekül. Más kérdés, hogy a muszlim

vallás híveinek (nem magának a vallásnak) van néhány – tudatlanságból fakadó – előítélete, amit mindenképpen kezelni kell. Végso soron meg kell érteniük, hogy Európa egy vegyes lakosságú kontinens, ahol a sok vallás közül a muszlim vallás csak az egyik, és mindenkinek békességben kell élnie a szomszédjával. Istennek végso soron mindegy, hogy ki mit eszik és mikor böjtöl, milyen ruhában jár és napjában hányszor imádkozik, az Isten házában van-e kalap a fején vagy nincs, és hogy a lábán van-e cipő. Csak egyetlen mindenható Isten lehet, és mi mindannyian, különböző néven, ugyanazt imádjuk. A próféták (Mózes, Jézus, Mohamed) is emberek voltak, könnyen félreérthették az isteni sugallatokat. Mi, hívők, semmiképp sem tudjuk megítélni, melyiküknek van igaza. (És lehet, hogy mindhárman tévedtek.) A túlvilág távoli és megismerhetetlen, az itteni világra kell koncentrálni, itt pedig az együttműködés törvénye érvényes.

Amikor 2015 nyarán, magam is segítették nekik (étellel, kalauzolóssal, adománnyal), többször hallottam a gyűlölködőktől: „Ha annyira szeretitek a migránsokat, miért nem viszitek haza őket magatokhoz?” Igen, ez egy érvényes kérdés. A menekültek azonban nem hozzánk, magyarokhoz menekültek, hanem tőlünk is, tovább, nyugatra. De megfelelő (és keresztény) módszerekkel itt tarthattuk volna őket. Hiszen nálunk is nagy a munkaerőhiány, csökken a népesség, pár év alatt hasznossá tehetnék volna magukat a menekültek is. Lehet, hogy a menekülteket nem Isten küldte (azon egyszerű okból, hogy talán nem is létezik), de a menekülthullám mindenképpen nagy alkalom, hogy kinyilvánítsuk emberi szolidaritásunkat, és gyakoroljuk azt a képességünket, hogy a legnehe-

zebb helyzetekre is találunk megoldást. (*Ki hozta a menekülteket, és mit kezdünk velük?* Amerikai Népszava, 2016. szeptember 13.)

MUNKAJOG

A szakápolók és nővérek nem sztrájkolhatnak, hiszen ezzel a betegek egészségét veszélyeztetnék. De az érdekvégyesítésnek lehetséges egy másik formája is.

Tegyük fel, hogy egy kórházban az orvosok nem szolidárisak a segédszeméllyel, hidegen hagyja őket a nővérek fizetése és életkörülményei. Egy ilyen intézményben sztrájk helyett alkalmailag meg lehetne tagadni a munkát. Az ápoló bent tartózkodik, és szükség esetén a feladatát is el tudná látni, de ha van elfoglaltság nélküli orvos, minden intéznivalóval hozzá fordulna. „Főorvos úr, a 14-esben cserélni kell a lepedőt!” „Főorvos úr, Szalmásné alól ki kell hozni az ágytálat!” „Főorvos úr, ki kell osztani a gyógyszereket!”

Ez nyilván munkaköri vitát generálna, az orvos emlékeztetné az ápolót arra, hogy ezek az ápoló munkaköri kötelességei, neki kell azokat elvégezni. Ekkor az ápoló elővenne egy petíciót: „Természetesen ellátom a saját munkámat. Csak előbb ezt írja alá, a segédszemélyzet béremeléséről. Utána kihozom az ágytálat.”

Feltételezem, hogy az orvosok egy ilyen munkamegtagadás hatására jobban támogatnák a segédszemélyzet bérköveteléseit, hiszen az akció ráébresztené őket arra, hogy nélkülük semmit sem tudnának elintézni. Lehet, hogy ők az „agy”, de „kar”

és szív nélkül bénák. (*Munkabeszüntetés helyett munkamegtagadás*. Demokratikus vitakör, 2016. április 21.)

MÚZEUMOK

Mi lenne, ha a Városligetnek szánt nagyszabású épületeket nem építenék fel, hanem a kormányközeli vállalkozók előlegként megkapnák a teljes összeget, és a továbbiakban békében hagynának bennünket? Fogd a pénzt, és fuss! Én a magam részéről szívesen aláírnék akár egy teljesítési igazolást is (amennyiben az EU kéri). Az építési helyszíneken ki lehetne állítani a tervrajzokat és maketteket, elegáns kivitelben (feltüntetve, hogy Orbán Viktor miniszterelnöksége alatt készültek volna). Mindnyájan jobban járnánk.

A Várban is maradhatnának a múzeumok. Csak úgy tennénk, mintha az egész a miniszterelnök rezidenciája lenne. És ott van még a felcsúti alternatíva. Minden múzeumot Felcsútra telepítsenek! Felcsút már úgyis sportéletünk központja (és amennyiben a fociakadémiát tudományos intézménynek vesszük, akkor tudományos központ is). Miért ne lehetne központja a magyar kultúrának? Ott lehetne igazán zöldmezős a beruházás! És akkor majd ömlenek a turisták. És akkor majd új sínpárt kell lefektetni a kisvasútnak is, mert nem bírja a terhelést. (*Múzeumi projekt*. Lázálmogyár blog, 2016. június 16.)

NATO

A NATO eredetileg azért jött létre, hogy a Szovjetunió ne hogy egész Európára is kiterjessze a „legfejlettebb” társadalmi rendszert.

Ma már nem létezik a Szovjetunió, nincs nemzetközi osztályharc (nemcsak az oroszok, hanem a kínai elvtársak is lemondtak már erről), tehát az ötvenes években kreált NATO eredeti célkitűzése (a „feltartóztatás” doktrínája) is elavult.

Mégis kell NATO. De más célra. Ahogy egyre több országban előretörnek a nacionalista pártok, kell egy erő, ami megfékezi ezeket. Például hogy kizárja a sok évszázados német-francia ellentét kiújulását. A II. világháború óta a két ország és a két nép közeledett egymáshoz. Nagyon rossz fejlemény lenne, ha Marion Le Pen esetleges győzelme és az Alternative für Deutschland megerősödése újra egymás ellen fordítaná a két nagy népet.

És itt vannak a közép- és kelet-európai kis zsarnokságok, Fico, Kaczyński, Orbán. Őket is vissza kellene tartani attól, hogy egymásnak essenek.

Kell NATO, de elsősorban nem Oroszország ellen, hanem békéltető, békefenntartó erőként, saját magunk ellen.

Oroszországgal együtt kell működni. Mert Moszkvának nem az az érdeke, hogy európai területeket foglaljon el, hanem hogy üzleteljen Európával. Teljesen hamis a párhuzam Hitlerrel. Putyin csak úgy foglalhatná el Nyugat-Európát, hogy közben földig rombolja. De Oroszországnak nem élettér kell (elég neki az ásványkincsekkel teli, még mindig kiaknázásra váró Szibéria), hanem fejlett technológia. Ehhez pedig üzletelni kell, nem hábo-

rúzni. (*Milyen NATO kellene?* Elküldve a Magyar Nemzetnek, 2017. február 17.)

*

Az 1849-es tavaszi hadjárat óta – kis túlzással – Magyarországnak egyetlen győztes háborúja volt: az iraki háború. Nem harcoló alakulatokkal vetünk benne részt, hanem katonaorvosokkal. Úgy látszik, a magyar hadseregnek a gyógyítás a leg-sikeresebb fegyverneme. Az egyre súlyosbodó ukrajnai válságra tekintettel a NATO elrendelte: növelni kell a tagországok katonai költségvetését. Közben tudjuk, hogy a magyar egészségügy milyen beteg állapotban van. Magától adódik az ötlet: a katonai költségvetést a hadi kórházak építésével és fejlesztésével oldjuk meg! Dolgozzanak bennük NATO-orvosok, NATO-fizetéssel. És ha éppen nincsen háború, akkor a civil lakosságot gyógyítanak. Persze nem ész nélkül, hanem logikus sorrendben. Először a tartalékosok, aztán a hadkötelesek, aztán azok, akik jól tudnak focizni. De legelőbb is műtőkkel kellene felszerelni a stadionok öltözőit. (*Költségvetés. Élet és Irodalom*, 2014. október 10.)

NEMZETÁLLAM

Révész Sándor érdekes cikket írt az államhoz és a nemzethez tartozás ellentétéről, mint ami lényegesen befolyásolja a nemzeti kisebbségek asszimilációját, és mindezt a határon túli, illetve azon belüli magyarok közötti politikai haszonszerzéssel szembe-
besíti.

Révész felteszi a kérdést: a nemzetnek van-e állama, vagy az államnak nemzete? Az előbbit az ún. „nemzetállam” képviseli, az utóbbit pedig a befogadó ország, amire az USA a legjobb példa. (Az utóbbi nem teljesen pontos, mert igaz, hogy az amerikaiak nem érznek már rokonságot az angolokkal, de például az ír bevándorlók pénzzel és fegyverekkel is támogatták az észak-ír katolikusok fegyveres mozgalmát, azaz megtartották eredendő nemzeti identitásukat is. És az is érdekes, hogy azzal szemben, ahogy az ottani nemzetiségi csoportokat „olasz amerikainak”, „kínai amerikainak”, „afroamerikainak” nevezik, a magyarok ragaszkodnak hozzá, hogy ők „amerikai magyarok”. Azaz elsősorban magyarok és csak másodsorban amerikaiak, nem integrálódtak teljesen az amerikai társadalomba.)

A nemzethez vagy államhoz tartozásnál azonban van egy még fontosabb tényező: a szomszédság, a közvetlen környezet. És az én közérzetemre, soromra nagyobb hatást gyakorol az a vietnámi szomszéd, aki itt él és dolgozik, alapfokon beszél magyarul, és talán a magyar állampolgárságot még nem is kérvényezte meg, mint egy virtigli magyar család Erdélyben. Mert a vietnámi fizeti a közös költséget, ő tartja rendben a folyosórészét, és mindenben együttműködik. Az lenne az egészséges, hogy ha jobban figyelnénk a szomszédainkra, velük próbálnánk meg kölcsönösen gyümölcsöző együttműködést kialakítani. Mert nem az asszimiláció a legfontosabb, hanem a kooperáció, minden javulás abból származik. (*Nemzet, állam, szomszédság.* Elküldve a HVG-nek, 2017. november 11.)

NÉPSZAVAZÁS

Láttuk, hogy a részrehajló törvény (és a Nemzeti Választási Iroda gyakorlata) eleve lehetetlenné tesz mindenfajta hivatalos népszavazást az országot érintő fontos kérdésekről. Nevetséges, hogy egyszerre csak egy népszavazási kezdeményezést lehet beadni, és hogy számít, ki hány másodperccel előbb bélyegeztette le a beadványát. Legutóbb ráadásul értelmetlen kérdést hitelesítettek (az kerülne a szavazólapra, hogy szabad-e zárva tartani vasárnap – miközben jelenleg kötelező), és nem mernék rá mérget venni, hogy a kezdeményező micisapkás hölgy, aki a felvételekből ítélve járni is alig tud, meg tudja szerezni a szükséges számú aláírást. (Jelenleg legalább kétszázezer választópolgár aláírása kell ahhoz, hogy az Országgyűlés kötelezően elrendelje az országos népszavazást, százezer aláírás esetén pedig elrendelhető.)

Az ellenzéknek be kell látnia, hogy ameddig a törvények nem változnak (és miért is változtatná meg ezeket a fennálló hatalom), addig értelmes népszavazási kezdeményezést nem fog tudni beadni. Más utat kell keresni.

A leghatásosabb egy „gyalogos” népszavazás lenne, a választási iroda közreműködése nélkül. Amit az országos választási apparátus közpénzen meg tud csinálni, azt elvileg a civilek is megcsinálhatnák, ingyen. A köztereken is lehetne szavazni, és aki nem tud elmenni, annak ugyanúgy ki lehetne vinni a lepecsételt urnát, mint az „igazi” választásoknál. Az állampolgár személyi számának felírása biztosítja, hogy mindenki csak egyszer szavazhasson, az önkéntes biztosok pedig az igazolvá-

nyukkal és a személyi számukkal igazolhatják magukat.

Még lájtosabb változat lenne egy országosan reprezentatív közvélemény-kutatás. Ezt bárki megrendelheti, ha ki tudja fizetni a megfelelő összeget. Az ellenzéki pártoknak együttesen biztosan nem lehet elérhetetlen ez az ár.

Az internet korában egy elektronikus szavazást is el tudok képzelni, a személyi számok használatával hitelesítve, és lehetővé téve minden településen az ingyenes kapcsolódást.

Egy további lehetőség a petíció. A Fidesz jelenleg egy teljesen értelmetlen petíciót írat alá arról, hogy a migránsok elhelyezésére többségi szavazással megszavazott uniós kötelező kvóta ne legyen kötelező Magyarországra. Miért ne lehetne egy petíció a vasárnapi nyitvatartás tilalmának eltörléséről is? Ha összegyűlné másfél-kétmillió támogató aláírás, az nem érne fel egy micisapkás népszavazási kezdeményezéssel? Minden hivatal közbeiktatása nélkül kiderülne, hogy mire szavaz a nép többsége. (*Variációk népszavazásra.* 168 Óra, 2015. december 3.)

*

A katasztrofális brit uniós referendum kapcsán N. Kósa Judit áttekinti ennek az intézménynek a hazai történetét, megállapítva, hogy eddig többnyire az eredeti feladatával ellentétesen, politikai manipulációra használták fel. A rendszerváltozás idején külföldön tartózkodtam, és alig tudtam elhinni, hogy az első ilyen alkalommal a magyar nép nem ragaszkodott a köztársasági elnök közvet-

len választásának jogához, és ezzel ezt a tisztséget hosszú időre az aktuális parlament alá rendelte (és mindezt azért, hogy nehogy véletlenül a reformkommunista Pozsgay Imre legyen az első szabadon választott köztársasági elnök).

Amióta a Fidesz határozza meg, hogy miről lehet és miről nem lehet népszavazást tartani, a népfel-ségnek ez az érvényesítési módja teljesen kiürese-dett, és nevetségessé vált. Pedig lenne mód arra, hogy a népszavazás intézményét ne használhassák fel rövid távú politikai célokra. Ehhez a népsza-vazás felett őrködő testületet jobban el kellene választani az aktuális politikai erőktől. Ennek legegyszerűbb és leghatékonyabb módja az lehetne, ha a jelenlegi, kormányfüggő választási bizottságot pártatlan nemzetközi szakértőkkel bővítenék ki. Egy ilyen nemzetközivé tett kuratórium eleve meg-akadályozna egy sor politikai indíttatású vissza-élést. El lehetne tekinteni az egyszerre egy bead-vány értelmetlen szabályától (miért is nem lehet egyszerre több kezdeményezést is vizsgálni?), nem kellene blokkoló óra, a kezdeményezés benyújtását nem akadályozhatnák felbérelt „kopaszok”, sőt, még az sem lehetne perdöntő, hogy hányan támo-gatják az adott kezdeményezést, elég lenne azt megfontolni, hogy a javasolt kérdésekben mennyire fontos megismerni az állampolgárok véleményét.

A technikai fejlődés már lehetővé teszi, hogy online módon is lehessen hitelesen szavazni. Ha a nyugati országokban élő, de hazai kötődésű magyar állampolgárok így szavazhatnának, akkor sokkal többen részt vennének, hiszen nem korlá-tozná őket a legközelebbi (de gyakran nagyon is távoli) konzulátushoz való eljutás. Mindenki kap-hatna egy azonosító kódot, amit csak egyetlen

személy használhat fel. (Ugyanakkor a külföldön élő, Magyarországon életvitelszerűen nem tartózkodó állampolgárok szavazását érdemes lenne korlátozni a magyar nemzetiség védelmével és a határon túl nyúló együttműködéssel kapcsolatos állásfoglalásra.)

A népszavazást sok esetben pótolhatná a jelenlegieknél sokkal szélesebb körű, a tárgyalt kérdésekben a lakosság valóságos álláspontját mérő közvélemény-kutatás is (jelenleg a telefonos felmérések dominálnak, és a mintavétel nagyon szűk). Bár az nem lenne kívánatos, hogy a nép pillanatnyi véleménye automatikusan befolyásolja az országos politikát (mert vannak hosszú távú projektek is), azért a döntéshozóknak, kormányon lévőknek és ellenzékieknek egyaránt nem ártana jobban megismerni azt.

Akár azt a kérdést is feltehetnénk újra, hogy még mindig nem akarnak-e közvetlenül köztársasági elnököt választani. Elvégre Pozsgaytól már nem kell félniük. (*Népszavazás másképpen.* Elküldve a Népszabadságnak, 2016. július 4.)

*

Az utóbbi hetekben megélénkült a vita a népszavazások szerepéről. Vásárhelyi Mária az Élet és Irodalom szeptember 9-iki számában foglalta össze az ellenérveket: a népszavazás manipulál, legitimálja a kormányon lévők hatalmát, illetve – ha az ellenzék kezdeményezi – előkészíteni igyekszik a hatalomváltást.

A „napi politikai kérdéseken túlmutató, az adott politikai közösség sorsát hosszú távra eldöntő kér-

désekben” tartott népszavazásokat a szerző helyesli (ilyenek az alkotmány, az államforma, a privatizáció, nemzetközi szervezetekhez csatlakozás kérdése). A népszavazás-párti érvek közül megemlíti, hogy „a népszavazásokat megelőző viták és kampányok fontos politikai kérdésekben teszik informáltabbá az állampolgárokat”.

A népszavazások hasznosak lennének olyankor is, amikor az országgyűlési választásokon nem szereplő, új kérdéseket kell eldönteni. Ilyen volt 2008-ban az egészségügyi reform. A kormány döntött a bevezetendő intézkedésekről, az ellenzék pedig kieroszakolta a „szociális népszavazást”. Sokkal jobb lett volna, ha a kormány írja ki a népszavazást, még a döntés előtt, és a lakosságra bízza a kérdést, ismertetve a pro és kontra érveket. Kampány nélkül, a szakértői véleményekre alapozva. Ilyen lett volna később az alkotmány megváltoztatása vagy az energiapolitika fő irányának meghatározása is (a titkos Paks II-egyezmény helyett).

A kampánnyal az a bajom, hogy nem informál, hanem befolyásol, az egyes politikai szervezetek érdekei szerint. A határon túli magyaroknak megadandó állampolgárság esetében például nem riogatni kellett volna (a 40 millió románnal), sem a hazafias érzelmekre játszani („ha Kölcsey ma élne, nem lehetne magyar állampolgár”), hanem tisztázni kellett volna, hogy a kettős állampolgárság mivel jár az országos választások, a külpolitikai kapcsolatok vagy a szociális ellátórendszer szempontjából. A politikai manipulációra és agymosásra a mostani kvótanépszavazás a legjobb példa. (Ez biztosan bekerül majd a politikatörténeti és kommunikációs tankönyvekbe is.) A kormány elferdített tényekkel, hamis adatokkal „informál”,

az ellenzéknek pedig semmilyen eszköze sincs arra, hogy leleplezze a csalárdságot. Ha valaha is vissza lehet építeni az elveszített demokratikus berendezkedést, a népszavazásnak is vissza kellene adni a természetes funkcióját. (*A népszavazások védelmében*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2016. szeptember 9.)

*

A négy évenkénti választások mellett akkor lenne szükség népszavazásra, amikor a ciklus közben bukkan fel egy új probléma. A Brexit jó példa erre. A folyamatot eredetileg is népszavazás indította el, de két év alatt gyökeresen megváltoztak a körülmények. Kiderült, hogy az írországi határ lezárása ellentétben lenne a polgárháborút lezáró nemzetközi egyezményekkel, valamint hogy a közös európai piac lehetőségétől megfosztott cégek sorra menekülnek az országból (nemcsak a Nissan, a Ford, a Sony és az Airbus, de az echte brit kis és közepes vállalkozások is, akiknek ugyancsak a kontinensen találhatók a legjobb vevőik vagy üzleti partnereik). Óriási nemzeti katasztrófa körvonalai bontakoznak ki (már a királynő kimentésének tervét is elővették egy tömeges felfordulás esetére), de a parlamenti képviselők óvakodnak a népszavazás megismétlésétől, mondván, ez a lépés antidemokratikus lenne. Pedig észszerű beavatni a választópolgárokat, hogy az azóta már látható tényezőket is figyelembe véve újra állást foglalhassanak, ne legyenek foglyai a saját korábbi, téves adatokon alapuló döntésüknek.

Gyanítom, hogy ha majd Magyarország uniós tagsága szűnik meg (kilépés vagy kiebrudalás következtében), akkor aligha lesz körülötte ekkora hűhó. (*A népszavazás-vita és a Brexit*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2019. március 7.)

NER

A hármask metró átépítését néhány napra felfüggesztették. Ez alatt az egész vonalon lehetett közlekedni, élveztük, hogy milyen lenne, ha minden normálisan működne. Aztán folytatódott a munka, megint előkerültek a metrópótló buszok, és bosszankodtak az utasok. Felmerült bennem, hogy mi lenne, ha a NER-t is felfüggesztenék, csak egy hétre. Kifújhatnánk magunkat, kiélveznénk, milyen élni normálisan. Gyűlölködés helyett talán még rá is mosolyognánk egymásra. Aztán folytatódhatna az örület. Akkor már nem fájna annyira. (*Szünet*. Elküldve az Élet és Irodalomnak, 2019. április 6.)

NŐKÉRDÉS

Az elvek egyértelműek. A nőknek egyenlő munkáért egyenlő bér jár (és ebbe beleértendő az otthon végzett munka is). Nemük miatt semmilyen hátrányt nem szenvedhetnek. A nők degradálását, az ellenük végrehajtott erőszakot határozottan meg kell büntetni. (Itt az erőszak dokumentálása jelent egy technikai akadályt, de ez nem megoldhatatlan. Ha én nő lennék, és a férjem verne, az első dolgom az lenne, hogy bekamerázzam, bemikrofonozzam a

lakást. És olyan barátokat, barátnőket keresnék, akik hajlandók befogadni, megvédeni az agresszor-tól.)

A pozitív diszkrimináció jogossága már nem ennyire egyértelmű. Addig rendben van, ameddig az alaptalan előítéleteket segít leküzdeni. De például a honvédségnél nem azért kell több nőt felvenni, mert jobbak a férfi kollégáiknál (esetenként, egyes funkciókban ugyan ténylegesen jobban helyt állhatnak az együttműködési készségükkel, és bizonyosan nem erőszakolnák meg az elfoglalt területek férfi lakosságát), hanem mert alul vannak reprezentálva, és emiatt a katonáskodás férfi mesterségnek számít. (A háborúk egyik motívuma volt a nőrablás, illetve hogy az erős férfiak megvédik a gyenge nőket – mint ahogy ma is a szüzeinket akarják védeni a „barbár” migránsoktól). A rendőrség speciális eset: a hatalmi pozícióban lévő nők segíthetnek egyenrangúnak elfogadtatni a női nemet. Eggyel több rendőrnő valószínűleg többet nyom a latban, mint, mondjuk, öttel több ápolónő vagy tanárnő.

A politikával kapcsolatban ennél is bizonytalanabb vagyok. A macsó férfi politikusok között csak a macsó női politikusok rúghatnak labdába. De egy Golda Meir vagy egy Margaret Thatcher aligha szolgálhatja a nők egyenjogúságát. Ezért nem tartom jó ötletnek a „női kvótát” sem. Olyan nőket juttatna pozícióba, akik azt maguktól nem tudnák kivívni. A női szempontra viszont nagy szükség lenne a törvényhozásban és a politikai döntésekben. A kvótánál hatékonyabbnak gondolom, ha a nők érdekeit egy „ombudswomani” hivatal képviselné, minden olyan témában vétójoggal, amelyik

érinti a nők és a család helyzetét. Ily módon talán kevesebb hebehurgya döntést hoznának a honatyák, kevesebb lenne a gyűlölködés, a háború, több forrás jutna az egészségügyre, az oktatásra, a kultúrára, és kevesebb gyerek éhezne. (Oshónak, az indiai filozófusnak, más ötlete volt: ha a nők csak nőkre, a férfiak csak férfiakra szavaznának, a parlamentben a több női szavazó miatt automatikusan női többség alakulna ki. Ezen is el lehet gondolkodni.)

Az üzleti életben már sok nő bizonyította kiváló képességeit, pedig az is egy macsó világ. És bár azon vitatkozni lehet, hogy ezek a sikeres nők mennyire utánozzák a férfiak hozzáállását (például mennyire kíméletlenül tiporják el a konkurenciát), kétségtelenül vannak az üzleti politikájukban női vonások.

A családon belüli erőszak elsősorban a nőket és a kiskorúakat sújtja. Furcsa módon ebben a nőknek is van némi szerepük. Ha nem egy domináns hímet keresnének a gyermeknemzéshez (hogy van ilyen tendencia, azt kísérletileg, illatmintákkal kimutatták), néhány generáció alatt kiszelektálna az erőszak-gén.

Milyen lenne a férfiak helyzete egy olyan világban, amelyet a női értékek határoznak meg? Nem elviselhetetlen. Etnográfusok több olyan helyi kultúrát is találtak, amelyekben a nőké a vezető szerep.

Az egyes törzsekre (Bangladesben a khászik, Indonéziában a minangkabauk, Kínában a mosouk) rá lehet keresni az Interneten. Mind a háromra jellemző, hogy a fontos kérdésekben a nők döntenek, de a hatalmuk egyáltalán nem zsarnoki, a férfiakat nem nyomják el, csak a helyüket másképp jelölik

ki. Nem tudni, hogy ezek a törzsek egy feltételezett (ám eddig semmivel sem bizonyított) őskori matriarchális társadalom maradványai-e, vagy egymástól függetlenül, külön-külön, kísérletképpen „találták fel” ezt a berendezkedést, és azért tartották meg, mert bevált. Látható, hogy primitív szinten ez a rendszer is működőképes. Kérdés, hogy működne-e a mi modern, technikai innovációra és a kapitalista versenyre épülő világunkban is. Mindenesetre jó, ha nem zárjuk ki a társadalmi munkamegosztásnak ezt a hagyományostól eltérő formáját.

Felvetődik a kérdés, hogy a „harcos” nőmozgalom mennyiben támaszkodhatna a szelíd férfiakra, akik azonosulnak a céljával, és készek kiállni a nők jogaiért. Az empatikus, a családon belüli egyenjogúságot természetesként felfogó férfiak számának növelése a magánéletben is sokat javíthatna a nők helyzetén. A mozgalom politikai célkitűzései nem mondanak ellent a családon belüli női befolyás erősítésének. (*A nőmozgalomról véleménye egy pasinak*. Eszme-csere blog, 2016. június 10.)

NYUGDÍJ

Mint tudjuk, a svéd modell lényege, hogy az emberek maguknak teszik félre a nyugdíjukat. Ez nálunk jelenleg azért irreális, mert az embereknek nincs pénzük, mindent mohón felélnék – tejre és kenyérre.

A magánnyugdíjpénztárak félig öngondoskodó jellegűek: a tényleges nyugdíj egy részét fedezné a saját megtakarítás. Orbánék ezekre a befizetésekre is ráteszik a kezüket, mindent elköltenek, és majd

a következő kormány törheti a fejét, hogy honnan veszi a mainál is több nyugdíjas ellátásához szükséges pénzt.

Én megtaláltam a megoldást, amely az államosított nyugdíjrendszerben is kiválóan működne. Az alább ismertetendő „kínai modell” segítene minden gondunkon.

A lényeg: telepítsünk be 2 millió kínait. Ezzel Magyarország lakossága 12 millióra nőne, ami azért már egy jelentős lélekszám ahhoz, hogy tervezni tudjunk vele. A kínaiak szorgalmasak, nem szorulnának segélyre (és ha igaz, a letelepedésükhöz még a Kínai Népköztársaság is hozzájárul), rendesek, kis igényűek, kis helyen elférnek, és amellet imádnak gyereket szülni. Lesz sok gyerek, lesz később sok munkaképes felnőtt, és ők könnyen megtermelik a mi nyugdíjunkat, illetve a gyerekeink nyugdíját is.

A kínaiak nem növelnék a munkanélküliséget, ellenkezőleg. Magyarországon állíthatnák elő a nyugati márkák hamisítványait, és innen látnák el egész Európát. Minden még olcsóbb lenne, és megnőne a külkereskedelmi forgalmunk. A népesség változásával változna a magyar külpolitika is: követelnénk Tajvannak az anyaországhoz való visszacsatolását. (Megjegyzem, ezt talán könnyebben elérhetnénk, mint a székelvöldi autonómiát.)

Toborozni lehetne Kína-szerte: „Egynél több gyereket akarsz? Gyere Magyarországra!”

A kínaiakkal persze problémák is adódnának. Például nehéz nekik elsajátítani a kínainál is nehezebb magyar nyelvet. De ha egymás között vannak, miért ne beszélhessenek kínaiul? A magyarok ugyanígy magyarul beszélhetnének egymás

között. Amikor egy kínai és egy magyar akar kommunikálni, akkor meg beszéljenek angolul!

Magyarország ily módon kettős népességű és háromnyelvű lenne. Hivatalos nyelvek: a magyar, az angol és a kínai. Közép-Európa Svájca lehetnénk – kínai órákkal és kínai tejcsokoládéval. (Szerintem a mostani kormány is ráharap majd erre az ötletre. Orbán már tudatában van a trendnek: a világban keleti szél fúj.)

Problémát jelenthet, hogy a Kínából áttelepülők – pláne, akik tudnak angolul – esetleg tovább akarnának költözni nyugatra.. De semmi baj. A betelepülő kínaiaknak vállalniuk kellene, hogy legalább tíz évig Magyarországon fizetnek adót. Miért költöznének nyugatabbra, ha az adójuk fejében itt részesülnének egészségügyi és szociális ellátásban? És ha mégis Németországban akarnának lakni, miközben itt adóznak, üsse kő. Az Európai Unió többi nemzetének is jól jönne még 2 millió aktív kereső, hiszen az ő népességük is öregszik.

Az igazi gond: a magyaroknak is meg kellene tanulniuk angolul. De ez hosszú távon úgyis elkerülhetetlen. A kínaiak bevándorlása révén pedig végre mi is nyelveket beszélő, igazi európai nemzetté válnánk... (*A nyugdíjprobléma végleges megoldása, avagy a kínai modell.* Töprengő blog, 2011. január 5.)

OLIMPIA

A magam részéről eddig is mindent megtettem, hogy javasoljak egy olcsó olimpiát. Az első ötletem

a mobil, szétszedhető olimpia volt: a létesítményeket elemekből szereljük össze, a sportesemények végeztével pedig szereljük szét, és szállítsák át a következő olimpia színhelyére.

Aztán virtuális olimpiát javasoltam. Mindenki ugyanabban az időben versenyez, és az nyeri az aranyérmet, aki hitelesen a legjobb eredményt érte el. Ez működne minden atlétikai számban, továbbá az úszásban, kerékpározásban, evezésben és súlyemelésben is. A pontozásos versenytágakat (torna, műugrás stb.) videokonferencia segítségével képzelem el (a bírók a képernyő előtt pontoznának). A test test elleni viadalokra (birkózás, cselgáncs, vívás, ökölvívás stb.) ott van a jól bevált egyenes kiesési rendszer. Ha csak a döntőket bonyolítanák le az olimpia helyszínén, már azzal megspórolnánk annyi pénzt, amennyiből rendbe lehetne hozni az egészségügyet. És ha az olimpia elvileg Budapesten lenne, semmi akadály, hogy annyi pulis és piroschkás kabalababát és emléktárgyat adjunk el, amennyit csak bírunk.

Ha mindenképpen ragaszkodunk a hagyományos olimpiához, azt is lehet. Közadakozásból. „Put the money where your mouth is.” Azaz ha szájalsz, akkor fizess is – mondja bölcsen az angol. Mindenki a sajátját ajánlja fel, ne a többiek pénzére apelláljon! Ha összegyűlik a szükséges összeg, lesz olimpia, ha nem gyűlik össze, nem lesz. Ez ilyen egyszerű. Egyszerűbb és logikusabb, mintha a költségvetési pénzt költenénk rá. A mi pénzünket. Azokét is, akik nem akarják az olimpiát. Mert teszem azt egy kórház intenzív osztályán fekszenek, és momentán inkább egy lélegeztető gépre, valamint egy szakképzett és kipihent ápolóra lenne

szükségük, mintsem arra, hogy a vízipólócsapat bekerüljön a legjobb nyolc közé.

De van még egy legutolsó ötletem. Rendezzük meg az olimpiát, de visszafogottan! Bartus László már 2012-ben részletesen lefestette, hogy milyen lehetne egy virtigli budapesti olimpia megnyitó ünnepe, ez annyira tökéletes, hogy nem is kell semmit hozzátenni.

Viszont még a megnyitót is megspórolhatjuk. Az olimpiának csak az eredményhirdetését tartsuk meg! A győzteseket eleve a kormány jelölné ki, olyan sportágakban is, amelyek még nem szerepeltek az olimpián. Például futsallban a Külgazdasági és Külügyminisztérium csapata alkotná a győztes magyar válogatottat, labdarúgásban Orbán Viktor csapatkapitányi vezetésével nyernénk aranyérmet, Áder János folyami horgászatban lehetne első, Semjén Zsolt lóhátról való vadászatban, Németh Szilárd pedig minden birkózó számban győzne (próbálna csak valaki ellentmondani neki).

Egy illiberális államhoz illiberális olimpia illik. Nehogy már az győzzön, akit a liberális-judeo-bolsevik (azaz sorosista) háttérhatalmak jobbnak kiáltanak ki! Nem minden a stopper meg a centiméter! Hogy ki a jobb, azt majd a megfelelő szervek eldöntik. Így lesz az olimpia igazán magyar és nemzeti. Az olimpiai falura és a stadionokra, sportcsarnokokra pedig elég lenne csak annyit rászánni, amennyit a kormányközeli vállalkozók úgyis elsikkasztának. A pénzt kapják a haverok, közvetlenül a zsebükbe. Mindent bele! (*Variációk olimpiára*. Amerikai Népszava, 2016. december 15.)

ORVOSHIÁNY

Nagy az orvoshiány. De miért kell mindenáron orvos? Ezelőtt 500 évvel például még legfeljebb a borbélyt hívták eret vágni gutaütés ellen, és mégis elvoltak. Valameddig.

Ismeretes annak a magyar embernek az esete, aki saját magán végezte el az érműtétet, mert nem tudta kivárni, hogy sorra kerüljön. Megy ez, csak egy kicsit guglizni kell hozzá. Mert mi kell egy műtéthez? Kés, fertőtlenítés, érzéstelenítés. Az utóbbi két célra a pálinka is megfelel, külsőleg vagy belsőleg. Hungarikum, éljünk hát vele büszkén! (Az önműtét is hungarikum, bár kezdetleges formában előfordul kígyómarásnál is.)

De igazából nem erről akarok írni, hiszen mindez evidencia. Az orvos nemcsak gyógyít, hanem diagnosztizál is. Ennek kiváltására pedig már nagyon jó számítógépes programok vannak. Köhögysz, piros a mandulád, taknyos az orrod? Nátha. Szédülsz, bepirosodik az arcod, hevesen dobog a szíved? Magas vérnyomás. Hányasz, elmaradt a menstruációd és pozitívat jelez a terhességi teszt? Gratulálunk, nemsokára kisbabád lesz. Meg tudod szülni otthon is, bába nélkül is. Legfeljebb háromból kettő halva születik. Ilyen az élet. Heves mellkasi fájdalom, verejtékezés? Szívroham. Szaggató fejfájás, kidülledő homloki erek, eszméletvesztés? Szociális temetés.

Ha magunkat diagnosztizálnánk, és a kisebb műtéteket otthon végeznénk el, meghitt családi körben, némileg pótolhatnánk a normális országokba elvándorolt orvosokat.

Persze az is lehetséges lenne, hogy az egészségügyi szakembereket tisztességesen megfizet-

nénk, és ezáltal itthon tartanánk. De ezzel a szokatlan ötlettel nem akarom magamra irányítani az elmeorvosok figyelmét. (*Tuti megoldás az orvoshiányra*. Tuti ötletek blog, 2016. július 29.)

ÖNGYILKOS TERRORISTÁK

Az iszlám terroristák abban hisznek, hogy ha megölik a hitetleneket, és közben ők maguk is meghalnak, akkor a hitük mártírjaivá válnak, és egyből a mennyországba kerülnek. Ez egy olyan téveszme, amely miatt egy egész vallás válhat a gyűlölet tárgyává. És a XXI. században semmilyen más vallásnál sem tapasztalunk ilyen öngyilkos elhajlást. A téveszme ellen elsősorban az igazság feltárásával lehetne harcolni, de amennyiben az nem vezet eredményre, akkor másodsorban a vallási vezetőket kellene kiiktatni, és ha még az sem használ, akkor az egész vallásgyakorlást be kellene tiltani. Talán az iszlám teológiai irányzatát kivéve, amelynek természetesen helye van az emberi gondolkodás fejlődésében.

Egy világméretű kampányt képzelek el, amely során óriási transzparenszek, valamint helyi rádióadások hirdetnék az alábbiakat:

NEM ÖLHETED MEG ALLAH TEREMTMÉNYEIT

ÁLDOZATAID A MENNYORSZÁGBA KERÜLNEK,
TE A POKOLBA

KÉRDEZD MEG AZ IMÁMOT, MIÉRT NEM Ő ROBBANTJA FEL MAGÁT

És így tovább, és így tovább. Már korábban is felmerült, hogy az iszlám vallási összejöveteleken hangfelvétel készüljön, hiszen, mint kiderült, a nyugati országokban működő imámok az öngyilkos terroristák első számú felkészítői. Arról is szó lehet, hogy azt az imámot, akinek a tanítványa felrobbantotta magát, minden tárgyalás nélkül letartóztassák vagy kivégezzék. Minden bajt a forrásánál kell megszüntetni.

Ha nem lépünk fel erélyesen, a probléma egyre kezelhetetlenebbé válik. A japán öngyilkos pilóták (a kamikázék) a császár és a császárság megmentése érdekében áldozták fel az életüket, és ez a szokásuk megszűnt a háború elvesztésével. Az iszlám terrorizmus egyre terjed, és nincs mögötte egy földrajzilag körülhatárolható bázis. A fő bázis a félreértett hit és a lelkiismeretlenül és gonoszul manipuláló imámok. (*Hit és terror*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 6.)

ÖREGEK

Aki megöregszik, előbb-utóbb egy szeretetotthonban köt ki. El kell adnia a lakását, le kell mondania a nyugdíja jelentős részéről, és általában még egy egyszeri beugrót is kell fizetnie. Mit kap ezért cserébe? Ételt, mosást, takarítást, orvosi segítséget. És többnyire nem is egy egész szobát, csak egy ágyat – ki tudja, milyen szobatárssal.

Miközben odakinn sokan azt várják, mikor szabadul majd fel az az egy ágy is. Mivel kifelé alig vezet út, a szeretetotthonokban sok a visszaélés, de ezeket az áldozatok nem merik jelenteni (egy-két hozzátartozóban van csak ehhez elegendő bátorság).

Van más megoldás!

Lakhatnánk a saját ingatlanunkban is, ami fölött mi magunk rendelkezünk, és ami örökölhető is. Nincs szükség fizetett ápolókra, hiszen mi segíteni tudnánk egymást.

Ehhez persze közel kell laknunk. De nem feltétlenül egy otthonban, hanem példának okáért ugyanabban a 10 emeletes panelházban. (Azért mondom panelt, mert ott a legnagyobb a kényelem foka, a gáz, a meleg és a fűtés magától érkezik, nem kell begyűjtani, hamuzni vagy a gázkonvektorral bajlódni. Ezek társasházak, gondnokkal, közös képviselőkkel.)

Tehát egy panelház. Hogy melyik emeleten lakunk, az másodlagos, hiszen a lifttel nemcsak a földszint és a saját emeletünk között utazhatunk, hanem az egyik emeletről a másikra is, anélkül látogathatjuk meg egymást, hogy az utcára kimenénk, vagy akár csak a lépcsőt kellene használnunk.

Hogyan tarthatjuk a kapcsolatot, hogyan hívhatjuk meg a barátainkat, illetve jelenthetjük be a látogatási szándékunkat? Mobilon, interneten, szobatelefonon. (Erre – némi átalakítással – a jelenlegi kaputelefonok is alkalmasak lehetnek.)

A következő elképzelésem van:

1. Elcseréljük a saját mostani lakásunkat, és összeköltözünk, ugyanabba a panelházba.

2. Kidolgozunk egy észszerű házirendet, amely garantálja, hogy senki se zavarhassa meg a többiek nyugalmaát.

3. Aki dokumentálhatóan megsérti ezt a közösen elfogadott megállapodást, annak ki kell költöznie. A lakását azonban csak olyan személynek adhatja el, akit a többiek befogadnak, és aki betartja a házirendet.

4. Az elhunytak lakását ugyanilyen feltételekkel kaphatná meg az örökös. Vagy részt vesz az együttműködésben, vagy eladja a lakást – olyan valakinek, aki megfelel az eredeti előírásoknak.

5. Az egészségügyi ellátásról is mi magunk gondoskodunk. Mintha egy nagy család tagjai lennénk. Amikor a saját ápoló tevékenységünk nem elég, kihívjuk az orvost, fizetjük az ápolókat. Egy közös kasszából, az esetlegesen érintett hozzátartozókkal együtt, észszerűen megosztva a munkát és a költségeket.

6. A bevásárlásról és az ételkészítésről is mi magunk gondoskodunk. Vagy felváltva főzünk, vagy kiszállítatjuk az ételt. Vagy mi vásárolunk be, vagy házhoz szállítatjuk a nyersanyagokat. Aki akar, együttműködik, aki nem, az maga oldja meg.

7. A közös elhelyezésből adódóan könnyű közös programokat szervezni. Összejárhatunk beszélgetni, kártyázni, DVD-t nézni, táncolni, és színház- vagy hangversenybérletet is közösen vásárolhatunk, kirándulásokat, utazásokat is szervezhetünk, ha van rá érdeklődés.

A fent vázolt elképzelés a szeretetotthonok minden előnyét nyújtani tudná, annak közismert hátrányai és a lélektelensége nélkül. Egy épületben laknánk, de a saját tulajdonunkban, kényelmesen

és szabadon, kölcsönös szeretetben. Szeretetben. Otthon.

Kinek lenne ehhez kedve? Ki tudna segíteni a jogi problémák tisztázásában? Addig kellene lebonyolítanunk az összeköltözést, amíg még könnyen tudunk alkalmazkodni, ameddig el tudjuk viselni a környezetváltozással együtt járó sokkot! (*Szeretet otthon*. Eszme-csere blog, 2012. május 17.)

PACIFIZMUS

Köztudomású, hogy a pacifistákat, a katonai szolgálatot megtagadókat minden kormány üldözi, azon az alapon, hogy távolmaradásuk gyengíti az ország haderejét. Erre azt találtam ki, hogy a pacifisták keressenek párt az ellenséges ország lakosságában. Ha mindketten egyszerre tagadják meg a háborúskodást, akkor a két ország hadereje egyformán csökken, így senki sem jár rosszul. A kormányok természetesen nem bíznának a másik fél pacifistáiban, de esetleg a Nemzetközi Vöröskereszt vállalni tudná a pacifisták viselkedésének ellenőrzését.

Számításaim szerint a már besorozott katonáknak legalább 80 százaléka élne ezzel a lehetőséggel, s ezáltal nagymértékben csökkenne az embervesztés. Minden épeszű ember megmenekülne, csak a notórius verekedők és nehézfiúk mennének háborúba, azokért meg nem kár, az elvesztésük javítaná a lakosság átlagos intelligenciaszintjét.

A kevesebb katona a civilek közül is kevesebbet gyilkolna, kevesebb nőt erőszakolna meg, kevesebb

épületet rombolna le, és az egész háború kevesebbe kerülne.

A tömeghadseregek szinte csábítanak a nagyszabású hadműveletekre. Ezzel szemben a kis létszámú katonai alakulatokkal folytatott manőverek nagyobb vezérkari tudást feltételeznek, és jobb harcművészetet eredményeznének.

Ha ez a törvényes út nem járható (mondjuk, az uralkodó csoport hataloméhsége, a hadügyminiszterek és a tábornokok öldöklési vágya miatt), akkor utolsó lehetőségként még mindig ott a kapituláció. Ez a második világháborúban is sok magyar, román, szlovák vagy olasz katona életét hosszabította meg. Ha elegendő katona adja meg magát, az egész front összeomlik, és hamarabb véget ér a háború. Vállalni kell a gyávaság bátorságát!

A háborút elveszítenénk, de megmaradna a nép nagy része. Amelyik nem bátrabb, de okosabb. És ez is a minőségi kiválasztódáshoz vezetne. (*Pacifista megoldás*. Tuti ötletek blog, 2017. szeptember 13.)

PÁRTALAPÍTÁS

Meghallottam az idők szavát. Mostanra kiderült, hogy a jelenlegi pártok elmerevedtek, nem képesek érvényes választ adni az aktuális kérdésekre, és maguk a politikusok is meglehetősen lejáraták magukat, némelyek korrupciós botrányokba is belekeveredtek. Új pártot kell alapítani, és hosszas töprengés után rájöttem, hogy erre engem szemelt ki a magyarok Istene. Na már most valaki azt mondhatná, hogy erre én nem vagyok alkalmas, hiszen nem vagyok járatos a politika bugyraiban.

Az utóbbi években láthattuk, mire mentek a profi politikusok. Az az út biztosan járhatatlan. Én nem a saját meggazdagodásomra akarnám használni a hatalmat. Illetve nem is személyes hatalmat akarnék, csak azt a lehetőséget, hogy azt megfelelő, hozzáértőbb személyek kezébe adjam, és utána a jól végzett munka tudatában visszatérhessek a magánéletbe.

Mások amiatt aggódnak, hogy nem tudom összeszedni a párt alapításához szükséges pénzt. De a pénz nem feltétlenül szükséges. Az általam szorgalmazott virtuális párt teljes mértékben az Interneten működne, az pedig lényegében ingyenes. Tagdíjat sem kellene fizetni. Az Interneten rendkívül gyorsan lehet bármit megszervezni, erről meggyőzhettek a flashmobok. Virtuális tüntetések is lehetségesek: a részvevőknek csak azt kell jelezniük, hogy egy valóságos tüntetésre is eljőnnének. (Még a létszámot is sokkal pontosabban ki lehetne számítani ily módon.) Az Interneten működhet a székház, önkéntesekből álló titkársággal, ott olvashatók a fontosabb dokumentumok, lehet vitatkozni, szavazni, vezetőséget választani. Még be sem kell jegyeztetni a pártot, elég, ha elég sokan tudnak róla. Aztán, amikor jönnek az országgyűlési választások (optimista becslések szerint azok egyszer még jönnek), átalakulunk kamupárttá, kapunk egy kis pénzt plusz reklámra. És azt a valóságos pártot vagy pártszövetséget támogatjuk, amelyik a legközelebb áll hozzánk. De bízom benne, hogy addigra már annyira megerősödünk, hogy a többi párt fog támogatni bennünket.

Kikből állna a párt tagsága? A párttagoknak alá kellene írniuk egy „demokratikus hitvallást”, valamint egy etikai nyilatkozatot. Vállalniuk kellene az

aktív részvételt a közös munkában, és hogy viselkedésükkel nem ártanak sem egymásnak, sem a hasonló politikai mozgalmaknak.

Nyilvánvaló, hogy egy új párt megalakulása szívó erőt gyakorol a más, rokon jellegű pártok tag-ságára. De ez nem szükségszerű. Meg kellene engedni a kettős (vagy többes) párttagságot, mert ez nem követelné meg a csatlakozóktól, hogy szakítsanak korábbi lojalitásukkal. A mi programunkban nem lenne semmi olyan, amit a szocialisták, a zöldek vagy a liberálisok és a konzervatívok nem fogadhatnának el. Ezeknek a pártoknak a vezetőségeivel lehetőleg közeli, baráti, „elv-társi” kapcsolatot kell tartani, és támogatni kell egymás rendezvényeit.

Az általam javasolt virtuális párt természetesen bírálná a jelenlegi, illiberális kormányt, de a nagyobb hangsúlyt a problémák megoldására, a megoldási lehetőségekre helyezné. A gyűlöletkeltés és az elítélés helyett pozitív javaslatokra van szükség, és egy olyan folyamatos jelenlétre, hogy köztudottá váljék, milyen kérdésben milyen álláspontot foglal el ez az új szerveződés.

A fentiek – minden naivitásuk mellett – túlságosan komolyan hangzanak. De hát ezt megvalósíthatjuk játékból is. Kipróbálhatjuk, hogyan festene egy virtuális demokrácia. Mi a kockázat? (*Virtuális pártot alapítok*. Virtuális Demokrácia blog, 2016. március 16.)

PÁRTFINANSZÍROZÁS

A pártfinanszírozás a korrupció egyik fő forrása. A jelen helyzetben a pártok – igazi tömegtámogatottságuk nem lévén – a propagandájukkal próbálnak hatni, ehhez pedig sok pénz kell. Nekem egy olyan rendszer lebeg a szemem előtt, amelyben a propagandát a korrekt tájékoztatás szorítja háttérbe. Legszívesebben minden politikai reklámot betiltatnék. A pártkassza erejét váltsa fel a tagság ereje! Ha kevés a pénz, többet kell talpalni, önként, pénz nélkül. Ha a véleményformálók megfelelő mértékben hozzáférnek az információhoz általában és a saját pártjuk állásfoglalásaihoz különösen, akkor megoldható a lakosság tájékoztatása a pártok szándékairól és teljesítményéről.

Tegyük fel, hogy pénz nélkül nem megy a dolog. Akkor pedig külföldi forrásokat is fel kell használni. A nemzeti politikák nem önmagukban léteznek, hanem egy széles nemzetközi kontextusban. Ha a lengyel szimpatizánsok átjöhetnek Magyarországra Orbán mellett tüntetni, akkor semmi rossz sincs abban, ha az ellenzéki pártok külföldről anyagi és médiatámogatást fogadnak el. Hogy kapna is ilyen támogatást a demokratikus ellenzék, abban biztos vagyok. A külföldi sajtóorgánumok és kormány-szervek gyakran foglalkoznak Magyarországgal, az Orbán-rendszer antidemokratikus jellegével, és a kormányok világosan látják a veszélyt, amely az Európai Uniót fenyegeti egy ilyen antiliberális politika továbbterjedése következtében. Sajnálunk bennünket, nyilvánvalóan pénzt is áldoznának azért, hogy sikerüljön kikerülnünk az Orbán-rendszer bénító szorításából.

A pénzzel spórolni is lehet. Nem kell feltétlenül pénzt költeni arra, amit enélkül is meg lehet oldani. Az Internet alkalmas a tagságtól érkező javaslatok regisztrálására, megvitatására, központi dokumentumok szétsugárzására. Elektronikusan meg lehet vitatni az egymással versengő koncepciókat, lehet róluk szavazni, és minden lényeges kérdésben meg lehet tudni a tagság álláspontját. Vannak már internetes pártok, magam is létrehoztam egyet (igaz, csak formálisan, brainstorming jelleggel). Ez a forma különösen a nulláról induló közösségeknek lehet hasznos, de a gazdagabb pártok is profitálhatnak belőle. A világhálón könnyű kapcsolatokat szervezni, könnyű megoldani a visszacsatolást, nemcsak a tagok és a vezetők állhatnak kapcsolatban egymással, hanem minden tag minden egyes másik taggal (ha van mondani-valójuk egymás számára). A pártnak, mint szervezeti formának hagyományosan formális kapcsolatrendszere van, a döntések általában a legfelső szinten születnek, az egyszerű tagoknak kevés beleszólásuk van az irányvonal kialakítására. Mindez sokkal rugalmasabban történhet az Interneten. Nem arról van szó, hogy minden egyes ötlet vagy javaslat egyenlő súllyal esik latba, de a szűrés jóval demokratikusabban és a részletekre jobban odafigyelve oldható meg. Semmilyen ötlet nem vész kárba, legfeljebb nem kap elegendő támogatást.

A pártfinanszírozás korrupciós természete abból adódik, hogy az anyagi támogatásért különféle módon fejezheti ki háláját a győztes párt (elsősorban kormánymegrendelésekkel és kormányhirdetésekkel, de befolyásos és zsíros állásokkal is). Nos, ha kevesebb pénzre van szükség (mert a direkt pártpropagandát tiltaná az általam javasolt rend-

szer), akkor nincs, vagy (legyünk realisabbak) kevés lehetőség lenne erre, és tisztulna a közélet. És ne feledjük: a demokratikus sajtóviszonyok közepette mindent sokkal nehezebb eltitkolni.

Magyarországon a központi párttámogatás tovább bonyolítja a helyzetet. Nemcsak a választási időszakokban gombamód megjelenő „kamupártok” élnek vissza ezzel a helyzettel, hanem a számottevő tagsággal és saját támogatással rendelkező pártok is kamupártokká válhatnak, amelyek legfontosabb célja bekerülni vagy benne maradni a parlamentben, és élvezni az ezzel együtt járó javadalmazást és egyéb előnyöket. Ezt a párttámogatást azonban a hatalom bármikor megvonhatja. A pártok tehát rá vannak kényszerítve, hogy megfelelő viselkedésükkel a regnáló kormányt ne veszélyeztessék, azt inkább kívülről támogassák, és ha keményen támadják is időnként, azzal csak a demokratikus működés látszatát erősítik meg. Álláspontom szerint a kormánytól való függetlenség nélkül nem lehet szó igazi ellenzéki tevékenységről. Nem a kormánytól lehulló maradékokra, alamizsnára kell alapozni, hanem a saját erőre, a tömegek bizalmára. És, ahogy fentebb érveltem, a pártok nagyobb anyagi befektetések nélkül is működhetnek, növekedhetnek, és jó esetben a hatalmat is megragadják. (*Pártfinanszírozás. Demokratikus Vitakör blog*, 2016. április 10.)

PÁRTSZIMPÁTIA

Menjenek ki a Dózsa György útra a kormányellenes és a kormánypárti tüntetők! Álljanak párba, és

fogják meg egymás kezét! Amelyik sor a hosszabb, az nyert. És mindenki békében hazamehet, minden atrocitás nélkül. (*Megmérettetés*. Egyperces blog, 2017. április 12.)

PÉNZÜGYEK

Megdobbant a szívem, amikor hallottam, hogy lecserélik az eddigi forintot. Már épp itt volt az ideje. Az viszont csalódást keltett, hogy csak a pénz anyagának cseréjéről van szó (némi biztonsági újításokkal és természetesen Matolcsy György aláírásával). Ha rajtam múlna, az alábbi lehetőségek közül választanék.

1. A jelenlegi forintot átkeresztelném fillérre. Száz fillér lenne egy kemény forint, egy pengő (esetleg a kincstár realitását jobban tükröző „kongó”) vagy – a magyar államfejlődés következő állapotát anticipálva – korona. Ezzel ugyan a fizetések is a századrészükre csökkennének, de valóra válna nemzedékek álma: megint lenne 3,60-as kenyér. Egy ideig.

2. Úgy állapítanám meg a devizánk értékét, hogy pillanatnyi árfolyamon 1 euróval legyen egyenlő. Ezt el lehetne nevezni euroforintnak. Aztán persze az euroforint is romlana, de időről időre kiigazítanánk (kemény euroforint, még keményebb euroforint, gránit szilárdságú euroforint stb.). Természetesen nevezhetnénk magyar dollárnak, magyar fontnak vagy magyar rubelnek is. (Praktikus okokból olyan valutát lenne észszerű választani, amelyik nagyjából egyformán romlik a miénkkel.)

3. Megszüntetném az egész pénzrendszert, és mindent jegyre adnék. Ez abszolút mértékben megszüntetné az inflációt, hiszen az 1 kilós kenyér-jegyért mindig 1 kiló kenyeret lehetne kapni, legfeljebb ritkábban, és mindig más lenne a színe. Hogy ne lehessen feketézni, a jegyekre a lejáratí idő mellett rá kellene nyomtatni a beváltásra jogosult személyi számát.

4. Ha lépést akarunk tartani a műszaki haladással, akkor mindezt elektronikus kártyával is meg lehet csinálni – mint azt már több településen a segélyek felvételénél előrelátóan bevezették. A különbség annyi lenne, hogy mostantól az egész lakosságra kiterjedne. Ez az elektronikus változat arra is lehetőséget adna, hogy valaki okosan gazdálkodjék a kreditjeivel: ha a múlt hónapban kevesebb tejet fogyasztott, később ugyanilyen mértékben túlléphetné a tejkeretét. Az elektronikus megközelítésnek további nagy előnye, hogy az árfolyam romlásához pillanatok alatt hozzá lehetne igazítani a munkabéreket, le lehetne tiltani a banki kifizetéseket, be lehetne hajtani a különadókat, s mindezt észre sem vennénk.

Azt mondanom sem kell, hogy ha a piacon effektíve nincs pénz, akkor minden tranzakció csak az adóhivatal által követhető számítógépes átutalásokon keresztül történhetne, és ezzel jelentős mértékben csökkenne a fekete munka. Hogy miért nem teljes mértékben csökkenne? Mert tegyük fel, hogy a vállalkozó a fekete munkáért nem forintban fizet (amire nincs is módja), hanem – teszem azt – dollárban vagy euróban. De ez nem tragédia, hiszen az ily módon a forgalomba kerülő nyugati valuta Magyarországon forog, a jegybanknak sem-

mi dolga vele, ugyanakkor csökkenti az ország devizában való eladósodását.

Egy dolgot nem tudtam még megoldani. Ha a lakosság kezében ott marad a mostani forint, akkor – illegálisan – tovább is üzletelhetnek vele. (Mint ahogy az egykori Kossuth-bankó is sokat ér, sokkal többet, mint a mai forint.) De ez nem olyan nagy baj. És nem árt, ha a műgyűjtőknek is van belőle némi hasznuk. (*Tuti pénzreform*. Tuti ötletek blog, 2016. július 29.)

*

Ez csak egy gondolatkísérlet. És feltételezi, hogy egyszer majd demokratikus kormányunk lesz, amelyik átláthatóvá teszi a gazdaságot, a közpénz nem veszíti el közpénz jellegét, és hogy a kormánynak nem lesz módja elvenni a pénzünket, vagyónkat. (Ebből is látható, hogy itt egy futurologiai eszmefuttatásról lesz szó.)

Mi lenne, ha a Magyarországon megkeresett jövedelmet csak Magyarországon lehetne elkölteni? Mindenért banki átutalással fizetnénk, magyar bankból magyar bankba. Az importért is, azáltal, hogy a külföldi cégeknek is itt kellene nyitniuk egy fiókot. Egy csapásra megszűnne (vagy nagy mértékben zsugorodna) a fekete gazdaság, hiszen minden a NAV szeméi előtt történne.

Az elektronikus fizetésre való áttérés egyszerűen megoldható lenne azzal, hogy a jegybank megszűnik új bankjegyet nyomtatni. Ahogy a forgalomban lévő készpénz mennyisége csökken, úgy állnánk át a kártyás fizetésre. Már most is kártyával fizethetünk a nagyobb áruházakban, utazáskor, étter-

mekben és szállodákban, és bevezetik a helyi közlekedésnél, parkolásnál is.

Ameddig nem lehet teljesen kivonni a készpénzt, addig magunknál tarthatnánk egy bizonyos „zsebpénzt”, mondjuk az éves adózó jövedelmünkkel arányosan 1-2 százaléknál, a kisebb vásárlásokra.

A nagyon gazdagok jövedelmének elvonására a többkulcsos adó helyett beruházási kényszert kellene érvényesíteni. Az extra jövedelmet csak új munkahelyek létesítésére, a régiék megtartására lehetne fordítani. Ennek haszna a tulajdonost illetné, de az egész gazdaságunk profitálna belőle. A jövedelem offshore cégekbe való kijuttatását eleve korlátozná ez a rendszer, hiszen az offshore cég is csak egy magyarországi pénzintézetten keresztül kaphatná meg a pénzt.

Mivel járna ez a pénzügyi politika? Meggyorsulna a belföldi pénzforgalom, több lenne a hazai beruházás, átlátható a pénzmozgás. Mindenki jól járna – kivéve a spekulánsokat. Érdemes lenne elgondolkodni rajta. (*Zsebpénztörvény*. Norma blog, 2017. március 15.)

REZSICSÖKKENTÉS

A rezsicsökkentés 2014-ben a Fidesz választási csodafegyvere volt. Azt hihetnénk, hogy a választásokkal ennek vége. De nem szükségképpen. Még nagyon sok lehetőség van arra, hogy az emberek hónapról hónapra kevesebbet költsenek. Íme itt van néhány megfontolandó ötlet:

1. A boltok hetente csak egy napon nyissanak ki! Ettől kevesebb lenne az oktalan pénzköltés, és a lakosság nagyon is meggondolná, hogy mit vegyen meg és hol.

2. Vegyük el az autókat azoktól, akik nem keresnek havonta 1 millió forintot! Ettől csökkenne az oktalan száguldozás, kevesebb lenne a baleset, kevesebb benzin fogyna, és javulna a városok levegője. A kerékpározás hasznos sport, és ennek révén kevesebb lenne a fizikailag alkalmatlan fiatal – ha esetleg majd újra bevezetik a kötelező katonai szolgálatot.

3. Csak fekete-fehér televíziós műsorokat lehetesen nézni! Ettől csökkenne a haszontalan bambulás a képernyő előtt, és a családok többet beszélgetnének. A reklámok tilalma csökkentené a nem kapható áruk miatti frusztrációt.

4. Bizonyos napokon egyáltalán nem lenne villany. Ezáltal jelentősen csökkenne a hűtőszekrények elektromos fogyasztása, automata mosógép helyett kádban moshatnánk. Fellendülne a népi gyertyaöntő ipar, egyszersmind több lenne a gyerekek.

5. Fel kell számolni az internetes hálózatokat! Az emberek ne lógiának a neten, hanem kiránduljanak! (Lehetőleg kis csoportokban.)

6. Zárjuk be a csicsás modern muzikát! Helyettük árnyjátékokkal és szavalókórusokkal szórakoztassuk a közönséget! Bowling-klubok helyett lengőtekét a játszótérekre, Coca Cola helyett nosztalgia-Bambit!

7. Nagy felzúdulást okozott, hogy ettől az évtől kezdődően csak a kötelező tankönyvekből szabad tanítani. De miért kell egyáltalán tankönyv?

Térjünk vissza az óra alatti skandaláshoz! Táblagép helyett palatáblát!

8. Termesszünk zöldséget és gyümölcsöt az erkélyen! Tartsunk állatokat a fürdőkádban! Ezáltal tartósítószeres nélküli, garantáltan hazai termelőtől származó élelmiszereket fogyaszthatunk.

9. Az az autóbusz és a vonat helyett járjunk lovaskocsin és ökrös szekéren! Hozzuk újra divatba a postakocsit! Ugyanígy pótolhatná a metrót a lóvasút. Mivel az emberek nem mehetnének külföldre, nem idegesítené őket az elfajult, keresztényietlen nyugati társadalmak haláltánca. Bizonyos számú nyugati turista azonban bejöhetne, hogy legyen kiktől kéregetni.

10. Kötelezzük az állampolgárokat, hogy minden megtakarításukat az állam által kezelt bankszámlákon tartsák! Ez jótékony hatással lenne az államháztartási egyensúlyra és a valutatartalékokra.

Azt mondanom sem kell, hogy ezek az intézkedések intenzív felvilágosító kampánnyal járnának együtt, amelynek során a polgárok minden hónapban megkapnák a kimutatást arról, hogy mennyit takarítottak meg, és hogy mennyi pénzük lenne, ha hozzájuthatnának.

Persze örökösen nem lehetne ilyen szigorúságban élni, ezért évente egyszer megrendeznék a „pazarlás napját”, amikor is gondtalanul és felszabadultan lehetne vizet csorgatni, gyufákat gyújtogatni, tányérokat a falhoz vágni (háztartásonként legfeljebb 5 db-ot). Ez sokkal jobb lenne a feszültségek levezetésére, mint a tüntetés. A közösségi megmozdulások erejét mindazonáltal nem szabad lebecsülni. Május elsején felvonulá-

sokkal és majálissal emlékezhethetnénk meg a Munka Alapú Társadalom ünnepéről.

Persze az is szóba jöhetne, hogy mindenki egyszerre éhen hal (lásd fényevés). Ezáltal végleg megszűnne a rezsí. De ezt hagyjuk meg utolsó lehetőségnek. (*A rezsicsökkentés folytatódhat! Láz-álmogyár blog*, 2014. december 8.)

SAJTÓTERJESZTÉS

Nem fizetek elő a Népszavára, hanem alkalmilag veszem meg, de szívesen elkötelezném magam. Gyakran nem tartózkodom otthon, a levélszekrényemben ilyenkor felhalmozódnának a kikézbcsített lapok. Arra gondoltam, hogy kellene egy előfizetői jegyet vagy igazolványt rendszeresíteni, aminek felmutatásával egy általam megjelölt hírlapárusnál ingyen megkapnám az újságot. Nála regisztrálnék, és ha néhány napig nem tudok érte menni, akkor elrakná az át nem vett példányokat. Megspórolnánk a reggeli kézbesítést, és én is számíthatnék rá, hogy minden számot megkapok. (*Előfizetés jegyre. Népszava*, 2016. november 2.)

SALÁTATÖRVÉNYEK

Az ellenzéket minduntalan felháborítja az a fideszes gyakorlat, hogy egymással össze nem függő törvénycsomagokat, úgynevezett „salátatörvényeket” nyújtanak be, és ha a sok közül az egyikkel baja van az ellenzéknek, akkor el kell utasítania az egészet. (Legutóbb a pedofiliával mosták össze a

nem hagyományos nemi identitású emberekkel kapcsolatos ismeretterjesztést.) De salátatörvények nélkül is lehetne élni. Két módszert ajánlok. Az egyik: azt mondhatja az ellenzék, hogy a salátatörvény nem törvény, azt nem szabad végrehajtani. (Ennek az a hátránya, hogy elég ember engedelmeskedne ezeknek az áltörvényeknek is, az ellenzék vétője nem menne át a gyakorlatba.) A másik: az ellenzék külön nyújtson be minden egyes olyan törvényt, amellyel egyetért. Ekkor a kormánypártnak kellene megmagyaráznia, hogy miért nem szavazza meg azt, amit ő maga is javasolt (a „salátán” belül). (*Saláta*. Népszava, 2021. június 26.)

SPORT

Révész Sándor a Népszabadság 2016. augusztus 6-iki számában összehasonlítja a sportot és a háborút, mint az emberi versengés két párhuzamos fajtáját, és szomorúan állapítja meg, hogy a sportot „háborús logikával mérgező államhatalmak” (elsősorban a más területen versenyképtelen kommunista diktatúrák) államilag doppingolt álamatőrökkel próbálták igazolni vélt felsőbbrendűségüket. És ez a folyamat a kommunista rendszerek bukásával sem állt meg, aminek botrányos bizonyítéka a riói olimpiára nem engedett orosz atléták esete.

Az állam mellett a sportszergyárakat és egyéb világcégeket is megemlíthetjük, hiszen minden sportesemény az ő termékeik reklámja is, emiatt hajlamosak nagy összegekkel támogatni a versenyzőket, és ők is behunyják a szemüket, ha dopping-

vétségekről hallanak. Tőlük jön a pénz, és csak az eredményben érdekeltek.

Úgy tűnik, előbb-utóbb az olimpia is bele fog fulladni az ipari méretű doppingolásba. A sport már régen nem az egyénekről szól, hanem a nemzetekről, és egyre kevesebb embert érdekel a versengés tisztasága. (Szomorú hallani azt a riportert, aki egy hátvédnek felrója, hogy nem rántotta vissza az ellenfél csatárát a tizenhatos előtt, vagy hogy egy vízilabdacsapat becserélt tagja esetében abban reménykedik, hogy ő majd sok kiállítást harcol ki az ellenfélnél.)

A sportot a nemzeti kötődés, az államok presztízsvetélkedése rontotta el. Ezért a legjobb megoldás az lenne, ha a sportolók nem az államukat képviselnék, hanem saját magukat. (Ezzel az is lekerülne a napirendről, hogy Janics Natasa melyik ország színeiben induljon.) Nem kell számolgatni az érmekeket. A századmásodpercek ugyanis a pillanatnyi véletlenül múlnak, és ha a sportoló tehet is a jó helyezéért, a szurkolónak semmi érdeme sincs ebben. Egyébként is abszurd azon izgulni, hogy hány aranyérmet „nyerünk”. Én biztosan nem nyerek egyet sem, és helyettem se nyerjen senki. Magának nyerjen, aki tud.

Az egyes államokban szakemberek ezrei dolgoznak azon, hogy a potenciális bajnokokat már óvodáskorban megtalálják és fejlesszék. A rendszeres doppingolás ennek a tudományos-műszaki projektnek csak egyik területe.

Felvetődhet, hogy az államok helyett esetleg a sportszergyárak vagy egyéb cégek tartsák el a sportolókat – mint ahogy ez az autóversenyek esetében történik. Ez háttérbe szorítaná a nacionalista versengést, de még nagyobb lenne a versenyzők

függősége. Ezért a kereskedelmi cégeket is el kellene tiltani a sport és a sportolók reklám célú felhasználásától. Kevesebb beleszólásuk lenne az eseményekbe a sportolóknak, ha a cégek emblémáját viselik.

Ha nincs sem cégtámogatás, sem állami támogatás, akkor mi lesz a nagy teljesítményekkel? Akkor is lesznek jó sportolók. A „gyorsabban, magasabbra, erősebben” akkor is érvényes törekvés lehet, de csak a természetesség határai között. Biztosan lennének akkor is, akik teljesítményfokozó szereket szednek, de akkor ezt kizárólag a saját szakállukra és kockázatukra teszik, és az egésznek nem lenne különösebb jelentősége.

És hogy mi lesz a sporttal, mint látványossággal? Az nagy valószínűséggel bele fog olvadni a cirkuszi szórakozások világába. A tornászoknál már megjelent a gumiasztal, amely szinte egy az egyben az ugróartisták produkciójának utánpótlása. A Harlem Globetrotters kosárlabda-virtuózai már évtizedek óta járják a világot, és a nézőket nem érdekli, hogy időnként két labda is van a pályán. (*A sport tisztaságáért*. Népszabadság, 2016. augusztus 17.)

*

Sok sportágban régóta megkülönböztetik a férfiak és a nők által elért eredményeket. Ehhez most hozzájött a bizonytalan nemű sportolók problémája. Rendezzenek külön versenyeket azoknak a számára, akik félig férfiak, félig nők? Akkor azokat is külön kellene választani, akik inkább férfiak, de egy kicsit nők is, illetve fordítva.

A nagy biológiai változatosság miatt az lenne a legjobb, ha az eredményt egy hányadossal jelölnék. Mindenki fusson úgy, ahogy tud, és utána számolják ki, hogy egy standard képlet szerint az mennyit ér. És akkor végre a férfiak és nők együtt is versenyezhetnének. Kolumbusz tojása.

Más ötleteim is vannak. Ha a sprinterek egyenként indulnának, akkor mérhetővé válna az indulás és az érkezés közötti idő, mindegy, hogy kiugranak vagy nem. Sőt, akkor indulhatnának mozogva, futás közben is, ki lehetne dobni a rajtgépet, és nagymértékben javulnának a rekordok. A távolugrók, hármasugrók nagy problémája, hogy időnként belépnek. Ma már lézerrel meg lehetne mérni, hogy az elrugaszkodás és a földet érés között mekkora a távolság. Ugyanez a súlylökőknél, gerelyhajítóknál, kalapácsvetőknél. A súlyemelőknél egy-egy adott súly helyett mérni lehetne az emelő-, illetve tolóerőt. Így egy menetben érmekeket lehetne osztani.

Skandináviában elterjedőben van a ló nélküli műlovaglás. Ez végre megoldaná a magyar öttusázók problémáját is, hogy ugyanis mindig a legrosszabb lovakat sorsolják ki nekik. (*Szexhányados és más ötletek*. Tuti tippek blog, 2019. május 15.)

SAKÉRTŐI KORMÁNY

Annyi bajunk van a saját miniszterelnökünkkel. Úgy szédeleg a világpolitikai erőterben, mint egy toporzékoló bika az arénában, folyton azt keresve, kibe lehetne belebökni. Áder János sem igazán

nyújt átlagon felüli teljesítményt. (Így nehéz lesz ENSZ-főtitkárrá választatnia magát.)

Van egy ötletem. Ahogy a közlekedésben váltak a másutt kiszuperált villamosok, buszok, a hadseregnél pedig az újrahasznosított repülőgépek és tankok (a kereskedelemben sláger second-hand ruhaboltokról szándékosan nem beszélek), ezt ki lehetne próbálni a politikában is.

Obama, az Egyesült Államok kétszeres elnöke jövőre már nem jelöltheti magát. Szerintem nekünk még jó lenne. (A keresztnevéből, a Barackból ítélve kell lenni benne valamilyen magyar vérnek. És magas magyar kormánykörökkel szoros kapcsolatot tartó Goodfrienddel együtt egész jól elboldogulnának.)

Bár Angela Merkel nyugdíjba vonulási terveiről nem tudok, őt jelölném magyar miniszterelnöknek. Kissé használt ugyan, de be van járátva, és sokak szerint a világ legnagyobb befolyással rendelkező női politikusa. Ez a páros kihúzhatná Magyarországot a csávéból (hogy finom legyenek).

És mi van, ha Merkel asszony élete végéig német kancellár akar lenni? Arra is van megoldásom: a perszonálunió. A XIV. században, Nagy Lajos királysága alatt, a XV. században pedig Ulászló alatt már volt ilyen. A kettős Monarchia is egész jól működött egy ideig. És olyan jó lenne egyszerre magyar és német állampolgárnak lenni. Attól kezdve... kein Problem. (*Újrahasznosítás a politikában is.* Lázálmogyár blog, 2015. júl. 17.)

SZELLEMI TULAJDON

Ma már a világon szinte minden valakinek vagy valamilyen intézménynek a tulajdona, köztulajdon alig van. A tulajdonos – a törvényes keretek között – azt csinálhat a tulajdonával, amit akar. Meg is semmisítheti. Csakhogy kérdéses magának a tulajdonnak az egy emberhez köthetősége.

Képzeljünk magunk elé egy kastélyt. Az eredeti tulajdonos egy arisztokrata volt, aki elképzelt magának egy helyszínt és egy épületet, a jobbágyainak a munkájából származó nagy jövedelméből megbízást adott egy építésznek, az megtervezte, egy kőműves csapata kivitelezte, és lehet, hogy a jobbágyoknak is be kellett segíteniük. Az arisztokrata családja kihalt vagy pénzzavarba került, és a kastély egy idegen gazdag ember tulajdonába került, olyanéba, akinek már semmi köze sem volt a kastély tervezéséhez vagy kivitelezéséhez. Most az övé, ő is azt csinál vele, amit akar. Ha akarja, kuplerájja vagy gyárrá alakíthatja, le is bonthatja, senkinek semmi köze hozzá. (Tegyük fel, hogy az épület szép ugyan, de nem védett, nem szerepel semmiféle kulturális örökségi listán.) De vajon teljes mértékben az övé-e az a tulajdontárgy? Nem tulajdona-e szellemi értelemben az építésznek, referenciaként a kőművesnek, családi legendaként a helyi lakosoknak? A kastély szervesen beleépült a környezetébe, mint egy fa, a képzeletbeli gyökerei messzire nyúlnak, nem lehet csak úgy egyszerűen kivágni a tájból.

Gondoljunk az eredeti Nemzeti Színházra. Annyira beleépült a városba, hogy még egy közismert nóta is megénekelte a randevút a Nemzetinél, „ott, ahol a hatos megáll”. Joga volt-e a metró-

építés során a városvezetésnek lebontania? Nem érték a statikához, de az az érzésem, hogy a metrót úgy is meg lehetett volna építeni, hogy a színház a helyén marad, csak a tervezettnél tízszer vagy hússzor több betont építenek be az épület süllyedésének megakadályozására. Vagy ugyanúgy kikerül, ahogy egy tavat vagy föld alatti forrást kerül ki az alagút. Ehelyett jött a maszatolás, a színház máshova helyezése, az építési pályázat az új intézmény felépítésére, és a dicstelen eredmény. (Olyan időben, amikor már sehol sem építenek nemzeti színházakat, hiszen a nemzetté válás folyamata réges-rég befejeződött.)

És gondoljunk a többi szellemi tulajdonra! Megy a népdalgyűjtő a faluban, fonográfra veszi az énekelt nótákat, majd kiadja egy füzetben, egy népi együttes pedig feldolgozza. Az eredeti népdalt még szabadon lehetett variálni, a kötetben kiadottnak a dallamához, szövegéhez már tartania kellett magunkat, a lemezt pedig már nemcsak hogy lejátszani nem lehet, de ugyanabban a hangszerelésben elénekelni sem volna szabad a szerzői jog megsértése nélkül. Egy slágert a szerző kifejezett engedélye nélkül nemhogy eljátszani nem lenne szabad, de elfütyülni sem (mint ahogy a legendabeli suszterinasok az operaáriákat). Stikában meg lehet csinálni, mint ahogy a DVD-filmeket is le lehet játszani kisebb közönség előtt a szigorú tiltás ellenére, de minden tanúnak tartania kell a száját.

Érdekes problémát vetnek fel az egyik író által a másiktól szó szerint átvett ún. vendégsszövegek. Jogilag fizetni kellene az eredeti szerzőnek, sőt, ha az átvétellel negatívan változik az idézet, még kártérítést is fizetni kellene. De ez egy újkori probléma, majd megoldják a hozzáértők. Közismert

szövegrészleteket én magam is felhasználtam saját verseimben, itt mindenki tudta, hogy nem én írtam, és ha nem illendően kezeltem azokat, az egyedül az én hibám, nem hat vissza a klasszikus szerzőkre.

A publikációs eszközök robbanásszerű bővülésével a mi korunkban gyökeresen változik a helyzet. Mindenki publikálhat az Interneten, saját néven feltehetjük a verseinket (a másét is, legfeljebb később vita kerekedik belőle), fotózhatunk, filmezhetünk szabadon, senki sem tudja megakadályozni (legfeljebb utólag szankcionálhat, de addigra már esetleg több millióan látták az alkotásunkat). Persze ha naponta milliónyi új vers, novella, publicisztika kerül forgalomba, az egy műre eső figyelem arányosan csökken. Lassan olyanná válik a publikálásunk, mint a disznópásztor füttyörészése az állatainak. Nekünk örömet okoz, de senki sem figyel oda. (Az önkifejezés gyakorlása önmagában is hasznos, de ezt már nehezen nevezhetjük kommunikációnak, hiszen nincsen befogadó.)

Ha még azt is figyelembe vesszük, hogy már írunk sem kell, hiszen közvetlenül beszélgethetünk akár a tengeren túl élő ismerőseinkkel is, mobilon vagy skype-on, messengeren, akkor végképp túllépünk a Gutenberg-galaxison. Már nem kell nyomtatott könyv, a másokkal való kapcsolattartás egyenidejűvé vált, mindenki mindenkivel kapcsolatot tarthat, egyetlen nagy dumaparti lett a világ. Mint az őserdőben, csak globális méretekben.

Mi lesz ebben a helyzetben a szellemi tulajdonnal? Mindenki mindent publikálhat, mások műveit is, mindenféle engedély nélkül, legfeljebb azt kell hozzátennie, hogy „XY-tól azt olvastam, hogy”. A

szerzői jog védői elkeseredetten folytatják a harcukat, de ez hosszú távon reménytelen. Filozófiailag is. Mert ha egy szerző olvasni is alig tudó örökösétől kell engedélyt kérni egy mű megjelenítéséhez (és ő kapja a tiszteletdíjat is), akkor feltehetjük a kérdést: mennyit kapnak az eredeti szerző szülei, tanárai, orvosai, sőt azok a névtelenek, akik a regényének hőseivé váltak. Mert nélkülük ugyanúgy nem születhetett volna meg az adott remekmű. (Ez már csak vicc, de nem tudom kihagyni: Mennyi jogdíjat kaphatna Hitler a sok II. világháborús filmért, amik nélküle ugyanúgy nem jöhettek volna létre?)

A szellemi tulajdon az emberi társadalom fejlődésének fontos eszköze volt, de úgy tűnik, lassan közeledünk ahhoz a ponthoz, amikor felolvad az emberiség kollektív tulajdonában. Minden mindenké. Mindannyiunké. (*A szellemi tulajdonról.* Töprengő blog, 2017. január 8.)

SZEXIPAR

Lehetséges egy olyan országos intézményhálózat, amelyik minden igényt kielégítve egyszerre oldja meg a következő problémákat: a férfiak igényét a szexuális változatosságra, a nemi betegségek terjedésének meggátlását, a nők megbecsülését és az államháztartás egyensúlyának javítását. Igen, mindez lehetséges, egy tuti kombinációban.

Javaslatom lényege, hogy a kormány szigorú felügyelete mellett hozzák létre a nemzeti kuplerájok hálózatát.

Ezekben a kereskedelmi egységekben teljes diszkréció mellett az alábbi tevékenységek zajlanának.

1. A belépési díj fejében a férfiak gyönyörködhetnének a kiszolgáló nők pompás meztelen testében.

2. A nőket nézve önkielégítést végezhetnének.

3. Pótdíj ellenében a hölgyek elégitenék ki őket, gumikesztyűben, a higiéniai szabályok betartásával. (A fantáziálást esetleg vetített szexfilmek is megkönnyíthetnék.)

4. A hölgyek nem fertőzést kapnának, hanem a kézimunkáért versenyképes fizetést.

5. A precíz adózásról a NAV-hoz bekötött online pénztárgépek gondoskodnának.

6. Ki lehetne küszöbölni a striciket, senki sem kapna pénzt munka nélkül.

A prostitúcióban nem a szex a legrosszabb, hanem a női test áruba bocsátása. Ez itt teljesen ki lenne zárva. A női dolgozóknak pedig egy idő után mindegy, hogy teheneket fejnek vagy férfiakat elégitenék ki. Megtarthatnák a méltóságukat, büszkék lehetnének női mivoltukra és a szépségükre (amit a tehenek egyébként sem értékelnek).

A feministák biztosan kritizálnák ezt a rendszert. De hát találjanak ki jobbat! Megvan az igény, és ennek van egy humánus kielégítési módja. Ezekben az üzletekben alkoholt és cigarettát is lehetne vásárolni, és fokozatosan minden gond nélkül beolvadhatnának a nemzeti dohányboltok hálózatába. A (18)-as jel már ott van. (*Nemzeti kupleráj*. Tuti ötletek blog, 2016. augusztus 18.)

SZEXUÁLIS ÖSZTÖN

A szexuális ösztön a szaporodás, a fajfenntartás ösztöne, és az állatvilágból örököltük. Az állatoknak muszáj foglalkozni vele, mert amelyik faj erről leszokik, az saját magát szelektálja ki. De világosan lehet látni, hogy a fajfenntartás nem kifejezett örömforrás, hanem kötelesség. Behatárolja a párzási időszak, amelyen kívül a nőstények egyáltalán nem érdeklődnek a dolog iránt, és a hímek sem erőltetik.

A párzási időszakot a nőstény szaga jelzi. Nem a látvány, hanem a szag az, ami beindítja a reflexláncolatot. Vannak különleges mozgások is, például a madaraknál a násztánc, sok emlősnél a hímek párviadala, vagy ahogy a nőstény oroszlán hátrafelé becsúszik a hím hasa alá.

Nem lehet tudni, hogy az ősembereknél mikor tűnt el a szag. Az a tény, hogy a nők átlagosan 28 napos ciklusokban válnak fogamzóképessé, valószínűleg csökkentette a szag (és ezzel együtt a párzási időszak) jelentőségét. Feltételezem, hogy az ősférfit elsősorban a női fenék látványa (és esetleg mutogatása) hozta tűzbe.

Az ősemberek akkor közösültek, amikor módjuk és idejük volt rá, és sokáig azt sem tartották számon, hogy melyik gyereknek ki lehet az apja. Talán természetes is volt, hogy egy-egy nő több férfival is közösüljön. Ebből eredhet az a ma is meglévő különbség, hogy egy férfi érdeklődése az ejakuláció után drámaian lecsökken, míg a nő még szívesen folytatná az aktust. Ha nem az egyikkel, akkor a másikkal. Mikrokamerás felvételek igazolták, hogy a sperma nem egyedként viselkedik, a többi egyéni indulóval versenyezve, hanem csapa-

tokba rendeződik. Ha három férfi ejakulátumáról van szó, akkor mindháromban lesz egy sztár-sperma, és a többiek annak az egynek az útját egyengetik, nekiütközve a két másik csapatnak. Mint az amerikai futballban. A nő érdeke a sikeres utód szempontjából az, hogy minél több férfi spermáját „versenyeztesse”.

Mindezt elrontotta a férfiuralom és az ebből adódó monogámia. És mi lett belőle? A férfiak elsősorban az anyagi és hadvezetési képességeik alapján választódtak ki (ez is eltért egy kicsit a szarvasbikák egészséget mutató nyers erejének összemérésétől), és attól kezdve ugyanannak a nőnek csak ugyanazzal a férfitől lehetett utódja, a verseny tovább nem volt érvényes.

Nem tudom, mikor kezdték az emberek igazán élvezni a szexet. A „házastársi kötelesség” gyakori fölemlegetése legalábbis gyanús. A szerelmi házasság eleve a megszokott (és a törvény által támogatott) családviszonyok ellen hatott.

Az emberek azonban fokozatosan rájöttek arra, hogy a testi élvezet elválasztható a szerelemtől, és elválasztható a társadalmi kötelemtől is. A homoszexuális férfiak és nők szaporodás nélkül élvezhették a szexet, a maszturbálás pedig a partnerkapcsolatot is szükségtelenné tette. (Sok férfi ma is elsősorban a presztízs-szempontok miatt jár a nők után.)

Ez egy hosszú és lassú emancipációs folyamat. A mai korban azonban már világosan el lehet különíteni a szaporodási célt az érzéki élvezettől. A lombikban megtermékenyített petesejt visszaültetése még azt is lehetővé teszi, hogy szüzeknek legyen gyermekük. (Ehhez Mária esetében még isteni csoda kellett.)

Míg a közösüléskor a nemi szervek bizonyos részei (a péniszen a makk, a vaginában a csikló) veszik fel az ingerület legnagyobb részét, a maszturbálás közben mindkettőt önállóan, partner nélkül is lehet izgatni. A férfiak ezt a kamaszkor elejétől megtanulják (maguktól is, de végső esetben egymás elbeszéléséből). A nőknek nehezebb dolguk van. A férfi lelemény azonban számukra is a maszturbációs segédeszközök egész arzenálját kínálja (a súrlódó hüvelygolyóktól és a szelíd vibrátortól a nyalógépen át a dildóig és a mozdonyként működő, dugattyús dugógépekig).

De még arra sem lenne szükség, hogy ilyen testi utáztatokat vegyünk igénybe. Az ingerület a nemi szervektől az agyba jut, és patkánykísérletekben már sikerült megtalálni azt az „örömközpontot”, ahol a kéjérzés voltaképpen megnyilvánul. Ha ezt az agyi régiót stimulálják (elektródákkal vagy csak rádióhullámokkal), minden szexuális tevékenység nélkül is elérhetjük ugyanazt az élményt. Akkor, amikor mi akarjuk, amikor kedvünk van rá, és nem kell arra várnunk, hogy megfelelő legyen a partner, a hely és az időpont.

A mai eszünkkel nehéz elképzelnünk, milyen változásokat hozna ez az „orgazmus-gép” a két nem viszonyára. Feltételezem, hogy ha a közösülés szintje teljesen kiküszöbölődne (mert nélküle is meg lehet oldani mind a szaporodást, mind az örömszerzést), a férfiak és nők jobban figyelnének egymás emberi értékeire. Megszűnne a nők elleni szexuális erőszak és a gyermekvállalás ünnepélyes aktussá nemesedne (a megfelelő partner kiválasztása után), és mindkét nem felszabadulna a párkeresés frusztrációi alól (a szexuális megfeleléség megszűnne szempont lenni), a jó szerető helyett a

jó társalgó, a megértő és megbízható társ keresése kerülne a központba.)

A szex véget érne – abban a formájában, amelyikben ma ismerjük, és az ember végleg elválna az állatvilágtól.

Van remény, hogy felszabaduljunk a szexuális nyomor alól, és férfi és női állatból végre emberré váljunk. (*A szex vége?* Töprengő blog, 2017. augusztus 6.)

SZOBORPARK

Állítsunk emlékművet mindenkinek, aki jellegzetes nyomot hagyott a magyar történelmen, akár jó, akár rossz irányban! Ferenc József, Horthy Miklós, Szálasi Ferenc, Rákosi Mátyás, Kádár János. És hagyjunk egy talapzatot Orbán Viktornak is! Egy név, egy korszak. (Aki nagyon vitatható, az Szálasi, hiszen az ő korszaka szerencsére rövide, néhány hónapra sikeredett. És aki hiányzik a névsorból, az Károlyi Mihály és Nagy Imre, hasonló okokból. De nem volt Károlyi-korszak, Nagy Imre-korszak, ellenben volt Szálasi-éra.) Ezeket az emlékműveket igazából egyforma sima oszlopokként képzelem el, egymás mellett, egy szoborparkban, mondjuk, a Hősök terétől egy kissé távolabb, de a Városligetben.

Az oszlop azért jobb, mint a szobor, mert nehezebb megrongálni. Festéssel ugyan leönthető, de könnyebben tisztítható. Mindegyik oszlop talapzatán lenne egy tábla, amely a következő adatokat tartalmazná:

1. Név, tevékenységi időszak (Rákosinál például 1949-1956, Kádárnál 1956-tól a lemondatásáig, Horthynál pedig 1919-1944).

2. Hány ember halt meg az illető uralkodása következtében? (Ferenc Józsefnél beleszámít Haynau és az I. világháborús veszteség, Horthynál a fehérterror, a Don-kanyar és a zsidók deportálása, Kádárnál az 56-tal összefüggő megtorlások.)

3. Hány százaléka volt uralkodásuk végén a magyarországi életszínvonal az európai átlaghoz képest? (Ez fontos az általános jólét felbecsülésére.)

4. Mekkora volt a különbség a lakosság legfelső és legalsó 10 %-ának jövedelme között? (Ez nagyjából visszaadná a társadalmi igazságosság mértékét.)

A nevezett személyek beírták magukat az ország történetébe. Hogy hogyan, arról beszéljenek a számok! (*Javaslat szoborparkra.* Elküldve a 168 Órának, 2016. július 9.)

TECHNIKATÖRTÉNET

A *Vissza a jövőbe* című, több részre duzzasztott fantasztikus filmben a főhős különböző bajok kiküszöbölése érdekében a múltba, majd a jövőbe utazik, de mindig visszatér a jelenbe. Az én címem nem időutazásra utal, hanem arra, hogy a jövő egy kicsit hasonlítani fog a múltra. Nem fordítjuk vissza az idő kerekét, hanem rájövünk, hogy ami már egyszer volt, de most nincs, annak bizonyos elemei jobbak voltak a jelenlegi gyakorlatnál, és könnyűszerrel helyreállíthatók.

Úgy kezdődött a dolog, hogy otthon dolgoztam, és zavart egy rendkívül éles zaj. A lakótelep parkját nyírták, benzines fűnyíróval. Gondolkozni kezdtem: miért is nem nyesőollót használ az illető? A benzines eszköz nyilván hatékonyabb, és a munkacímét is kíméli, így kevesebb ember is el tudja végezni ugyanazt a munkát. Ugyanez a helyzet a nem kevésbé zajos levélfűjő gépekkel. Miért ment ki a divatból a halkabb és egyszerűbb gereblye?

A túlgépesítés miatt kevesebb embernek jut munka. Nem vagyok modern kori luddita, gépromboló, de arra gondoltam: mi végre ez az egész. Az egyik oldalon kevesebb fizikai munka, kevesebb munkás és kevesebb munkaköltség. A másik oldalon: nagyobb munkanélküliség és nagyobb környezetszennyezés. Vajon megéri-e?

A mi világunkban már nincsenek kalauzok, csak jegyellenőrök és jegyárusító automaták. A kommunikáció személytelenné válik. Az, hogy rövidebbek lettek a sorok, nem magyarázat, hiszen több ügyfél ügyét több ügyintézővel ugyanúgy el lehetne intézni. Miért működött mindez gazdaságosan a negyvenes, ötvenes években? Az önkiszolgáló áruházakban ugyan gyorsan hozzájuthatunk az élelmiszerhez, de amikor szakmai segítségre lenne szükségünk, nem találunk senkit, akit megkérdezhetnénk.

Az építkezéseken, csatornázásokon számtalan gépet használnak. Egyszer láttam egy egyszemélyes árokásó gépet: magas volt, billegett, félni lehetett, hogy bármikor eldől. Nyilván elvégezte őt ember munkáját. De meg kellett vásárolni, kellett hozzá üzemanyag és karbantartás, a kezelőjét ki kellett képezni és levizsgáztatni. Nem volt egyszerűbb az ásó?

Az autógyárakban robotok szerelik össze az autókat, a gyógyszergyárakban robotok keverik a gyógyszert, a konzervgyárakban bonyolult gépsorok töltik, zárják, címkézik és terelik a dobozokat. Ha egy multinacionális vállalat bejön az országba, hosszannázunk a beruházás miatt, holott csak néhány száz embernek ad munkát. A többit a gépek végzik. Legújabban már az Amazon PrimeAir szolgálat keretében a megrendelt könyveket is drónok kézbesítik, megspórolva ezzel az emberi személyzetet.

Meddig lehet mindent gépesíteni? Meddig lesz hozzá elég anyag, áram, benzin? A Föld erőforrásai fogyóban vannak, az emberiség létszáma pedig egyre nő. A csökkenő számú munkahelyért élesedik a harc. Ahelyett, hogy felhasználnánk a rendelkezésre álló fölös emberi munkaerőt.

Az energiaforrások előbb-utóbb kimerülnek, kénytelenek leszünk visszatérni azokhoz a módszerekhez, amelyek egyszer már működtek, de korszerűtlennek hittük és elfelejtettük őket. Bizonyos utakon helyreállíthatnánk a lovaskocsival való közlekedést, ameddig még van ló. A zsúfolt belvárosokban kerékpárral kellene közlekednünk, legfeljebb a mentők és a rendőrök, tűzoltóautók használhatnák ezeket az utakat, kizárólag vészhelyzetben.

A konditermekben kifejtett erőfeszítéseket felhasználhatnánk áramtermelésre. (Ahol nincs áram, a legszegényebb településeken, már megjelentek a bicikliből átalakított áramfejlesztő gépek.)

Hol vannak már a szélmalmok, vízimalmok? A repülőgép helyett újra használhatnánk hajókat. Persze nem gőzhajókat, hanem vitorlásokat és evezős gályákat. Ki mondta, hogy ezeken a gályá-

kon csak gályarabok dolgozhatnak? Egy 1-2 hónapos szolgálat a gályán sokkal egészségesebb lenne, jobban szolgálná a fiatalok testi fejlődését, mint a katonaság.

Persze minden új vívmányt nem kellene kidobni. Itt van például a számítógép és az internetes kommunikáció. A Skype most is lehetővé teszi a barátok, családtagok rendszeres beszélgetését, még hozzá képtelefonnal. Megölelni ugyan nem tudjuk egymást, de szoros kapcsolatot tarthatunk. Globális vállalatok ma is kiterjedten használják a virtuális konferenciákat. Mindenki mindenkit lát és hall, nem kell hozzá egy helyszínen lenniük.

A turistautakat is kiválthatná, ha nem mi utaznánk, hanem egy távirányítású helyi jármű (vagy helyi segítő) közbeiktatásával minden irányban azt látnánk, amit akkor látnánk, ha testileg is ott lennénk. Ily módon akár sétálhatnánk is az utcán, bármelyik ország bármelyik nagyvárosában. Akit érdekel ez a virtuális túra, a Google Street View révén már ma is kipróbálhatja, mit láthatott volna egy bizonyos utcán jobbra vagy balra kanyarodva, ha akkor ült volna a gépkocsiban, amikor a felvétel készült. (Először csak a világ néhány nagyvárosainak utcaképeit dolgozták fel ilyen módon, de már néhány magyarországi településen is barangolhatunk, nemcsak a budapesti Nyugati téren, hanem a Tolna megyei Madocsán is.) Ettől már csak egy lépés, hogy abban a városban béreljünk egy ilyen Google-taxit, ahova el akartunk volna utazni, és a taxira szerelt kamerák segítségével, valós időben, a saját karosszékünkől élvezzük a városnézést.

A modern világ haszonelvűsége megszüntette a színházi közvetítéseket. A szocialista országok

televíziói még végeztek ilyen kultúrmissziót, de amikor a televízió nálunk is elsősorban reklámkövetítővé vált, a két reklám közötti „reklámszünetbe” már nem fért bele egy előadás. De az interneten vagy a kábeltévé segítségével ezt a problémát is át lehet hidalni, viszonylag kis költséggel a rendszer biztosítani tudja, hogy azt nézhessük, amit szeretnénk.

Ez az én vízióm a jövőről. Amit lehet, azt kézzel vagy a régebbi korokban már feltalált és használt szerszámokkal, emberi vagy állati erővel végezzük, és lehetőleg mindenkinek adjunk munkát. Ne az egyéni profitmaximálás legyen a cél, hanem az össztársadalmi elégedettség! Előbb-utóbb eljutunk ide (vissza vagy előre, kinek hogy tetszik), mert minden út errefelé vezet. Már amelyiken járni lehet. (*Előre, a múltba!* Lázálmogyár blog, 2015. december 7.)

TENGERSZINT

Ahogy olvadnak a jéghegyek, és évről évre nő az óceánok szintje, az embernek új élőhelyet kell keresnie. Korábban úgy gondolták, hogy a Holdra vagy a Marsra vándorolunk ki, de ez a közeli jövőben nem látszik valószínűnek. Viszont a szárazföld zsugorodása ellenére még nagyon sok hely van a Földön. A tengereken, óceánokon. Az egyik tévéműsorban láttam vízre telepített lakóházakat Hollandiában. Ez is megoldás lehet.

Az eredeti Atlantiszt eltűnt, talán nem is létezett. De most szükségünk lenne egy újra. Dubaiban a tengertől elhódított területeken modern felhőkar-

colók épülnek. A feladat: úszó lakóparkokat kell építeni.

Ázsiában ma is százezrek élnek dzsunkákon. Fő megélhetési módjuk a halászat. Hát, halat is kell enni. De ha kevés lesz a termőföld, nehéz lesz pótolni a szénhidrátot. De talán akkorra már megoldják a fedélzeten való növénytermesztést is. Ugyanígy nagy gond az ivóvíz. A tengervízet lehet sótalánítani, de sok idő kell hozzá. Talán egy vegyi eljárás gyorsíthatná meg a dolgot. És mivel a szárazföld nem tűnik el véglegesen, kereskedni is lehet.

A végső megoldás: visszatérni az óceán vizébe. Csak ahhoz kell egy mesterséges kopoltyú. (*Új Atlantisz*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 12.)

TÉVÉ

Szegény jó anyám! A kilencvenes években még nem volt annyi reklám, de amikor feljött az első, kikapcsolta a tévét, mert azt hitte, hogy vége a filmnek.

Én ezt tudatosan alkalmazom. Kikapcsolom, és megpróbálom elképzelni, hogyan folytatódhat a film. Agyamban zajlik tovább a történet, úgy, ahogy nekem tetszik.

Mostanában újítottam. Csatornát váltok, és úgy veszem, hogy az új epizóddal folytatódik a film. Nem mondom, ez fantáziapróbáló, igazi kreatív kihívás. Hogy lehet összekombinálni a szerelmi jelenetet a tűzpárbajjal? Nyilván a féltékenységek az ok. És ha hirtelen a XVII. századba röppenünk? Biztosan egy időgép. Gonosz arc, autós üldözés, ökölpárbaj, felrobbanó autó, zuhanó repülőgép –

mind részei a történetnek. Az én filmemnek. (*Film-mix*. Facebook-bejegyzés, 2016. szeptember 5.)

TÜNTETÉSEK

Egyszer írtam a permanens tüntetésről, amelyen mindig más ezer ember venne részt, a járdán vonulnának, egy sorban, táblákkal, megafonokkal, a közlekedést sem akadályoznák. Minden egyes nap, egész évben. Egy ilyen állandó program ide vonzaná a turistákat is.

Most rájöttem, hogy nagyszabású tüntetéseket olcsón is lehet szervezni. Ügyszólván ingyen.

Az utóbbi időben a Facebook lett a társadalmi ellenállás legfontosabb fóruma. Nos, ott nemcsak meghirdetni lehet a tüntetéseket, de elolvashatók lennének a felszólalások is (előre és utólag). Ezek után nem lennének beszédek, nem kellene hangoztatás. Néma tüntetés, amikor is mindenki tudja, mi hangozna el. Kiabálni persze lehet, meg táblákat cipelni is, de saját pénzből. Gondolják csak el! Százezer ember néma tüntetése nem semmi. Arról már a külföldi lapok is tudósítanak.

Hogy jön össze ennyi ember? Ha egyszerre csak egy tüntetés van, és azon részt vehetnek a politikai pártok is. Ők is némán, a saját zászlaik alatt. És hogy ne tűnjön úgy, mintha ők állnának a tüntetés mögött, olyan táblákat vinnének, hogy „A DK támogat benneteket!” vagy „Az MSZP támogat benneteket!” Támogatnak. Nem ők vannak a középpontban.

Ilyen tüntetésekre nem kell adományokat gyűjteni, a műszaki háttérre sem.

Még azt is el tudom képzelni, hogy a Facebook-on virtuális tüntetést szervezzenek. Hát ez meg milyen? Olyan, hogy még csak el sem kell mennünk rá, csak a Facebookon jelezzük, hogy ha volna, mi is ott lennénk. [Későbbi kiegészítés: Ezt a formát kis szervezetek azóta kipróbálták. A távolmaradásukkal tüntettek.]

Mondjatok ennél olcsóbb tiltakozási formát! Biztos vagyok benne, hogy én még annál kevesebb pénzből is kihozom. (*Tüntetések ingyen*. Lázálmogyár blog, 2015. január 20.)

*

A tüntetések és ellentüntetések óriási viharokat kavarnak a magyar közéletben, de a számomra a gyakorlati vonatkozások az igazán fontosak. Hogy ilyenkor (például a Pride idején) gyakorlatilag nem lehet közlekedni. Na már most. Ha egy csoport megakadályozza, hogy éljem a mindennapi életemet, hogyan várhatja el, hogy rokonszenvezek vele?

Homoszexuálisok helyett mondhattam volna biciklistákat, nemzetvédőket, tüntető gazdákat is. A lényeg, hogy a demonstrációik tömeges bosszankodással járnak együtt.

Van nekem egy nagyon egyszerű javaslatom. Tiltsanak be minden, a közlekedést zavaró tömegrendezvényt. Egyúttal jelöljenek ki egy arra alkalmas helyet, ahol tüntetéseket és ellentüntetéseket lehet rendezni. Akár előzetes bejelentés nélkül is. Mondjuk, az Óbudai-szigeten, vagy valamilyen, a főváros centrumától távol eső helyen. Esetleg egy stadionban. Vonuljon ki a média, és élőben köz-

vetitse a történeteket, a szónokok beszédét. Olvassák be a petíciókat. Ordítsanak, pro és kontra, lobogtassák a zászlóikat, rendezzenek füttykoncertet, dudáljanak, énekeljék a dalaikat. Bele a kamerába. A modern politizálás úgyis a médián keresztül történik, a tévéből sokkal többen értesülnek róla, mint a helyszínen. (Azt mondják, a nemzeti ünnepeken a jobboldal az utcán van, a baloldaliak pedig a Hír Tv előtt követik az eseményeket.)

Egy ilyen alkalmas terepen meg lehetne gyálázni emlékművek, síremlékek élethű másolatait, piros festékkel leönteni Károlyi Mihályt, leköpní neves politikusok viaszfiguráit, a Parlament kicsinyített makettje előtt lehetne alkotmányozó nemzetgyűlést tartani, egy kijelölt medencébe tojásokat lehetne dobálni – és még sorolhatnám a kínálkozó lehetőségeket.

Egy ilyen alkalmas terepen, szigorúan ügyelve a tűzbiztonságra, kukákat is lehetne égetni a nagyobb nyomaték kedvéért. Sőt, autókat is lehetne gyűjtogatni (roncsderbi magyar módra) – de ezt már szigorú üzleti alapon, mondjuk, egy egymilliós „rombolási jegy” ellenében. Ha megvette, hadd rombolja. Úgyis szegény az ország, a rombolási jegyekből befolyt összeg még jól jöhet a költségvetésnek. (*Tüntetések kulturáltan*. Élet és Irodalom, 2008. augusztus 1.)

UKRAJNA

Oroszország azzal az ürüggyel készül megtámadni Ukrajnát, hogy az ukránok előbb-utóbb csatlakozni szeretnének a NATO-hoz, és ez sérti Oroszország

biztonságát. Amerika nem engedi, hogy Kubában vagy Nicaraguában létesüljön orosz támaszpont, mert ez sérti az USA biztonságát.

A megoldás pofonegyszerű. Ukrajnát és a Karib-tengeri övezetet nyilvánítsák semleges területekké, és oda tilos legyen csapatokat vagy támadó fegyvereket telepíteni! (Kuba esetében ezt 1962-ben sikerült megoldani, Kennedy és Hruscsov megállapodása alapján.) Ezt kell újra megcsinálni. Aki ezt a megállapodást megsérti, az vállalja egy világháború kirobbantásának esélyét. Mindkét félnek tisztában kell lennie azzal, hogy mit kockáztat.

A dolgot komplikálja, hogy a balti köztársaságok már tagjai a NATO-nak, és ott is nagy számban laknak oroszok, akiket ugyanúgy meg kellene védeni, mint az Ukrajnában élő nemzettestvéreiket, Oroszország pedig a legfondorlatosabb módon mind nyugatabbra terjeszkedik. Kellene egy ukrainai és baltikumi egyezmény a NATO és Oroszország között, ami az egész térség semlegessége fejében hosszú távon biztosíthatná a békét. Igaz, az 1994-ben éppen Budapesten aláírt egyezmény hiába biztosította Ukrajna területi integritását, azt a Krím megszállása felrúgta, és nincs garancia, hogy egy újabb megállapodást Oroszország tiszteletben tartana, de ha a megszállást háborús okként kezelnék, akkor kisebb lenne a csábítás.

Ezt pedig a határainkon túl élő magyarok erőteljes védelmét szorgalmazó hazafiaknak írom: helyeselnék-e, ha a külföldön élő oroszok nevében Oroszország is ilyen nemzetvédő buzgalommal lépne fel. Mert amit szabad az egyik oldalon, azt szabad a másikon is. (*Az ukrán válságról*. Blogspot-bejegyzés, 2022. január 22.)

UTCANEVEK

Magyarországon a települések és utcák politikai indíttatású átkeresztelése régi hagyomány. Így lett Dunapenteléből Sztálinváros, majd Dunaújváros, Tiszaszederkényből Leninváros, majd Tiszaújváros. Az utcaneveket persze könnyebb változtatgatni, hiszen csak pár tucat utcatáblát kell lecserélni.

Nekem két megoldási javaslatom van. Az egyik: minden azt a nevet viselje az idők végezetéig, amelyik néven létrehozták.

A másik lehetőség: mindegyik név maradjon érvényben. Ha a házak falán nem is lehet már felsorolni az összes volt utcanevet (de hol vannak már azok a régi, utcanévvel ellátott házszámtáblák?), legalább a sarkokon vagy az út legelején és legvégén lehetne egy felsorolás.

Sugárút: 1886-tól Andrássy út, 1950-től Sztálin út, 1956 októberétől Magyar Ifjúság útja, 1957-től Népköztársaság útja, 1990-től Andrássy út. Vagy Nyolcszög tér: az 1920-as évektől Oktogon, 1936-tól Mussolini tér, 1945-től Oktogon, 1950-től November 7. tér, 1990-től Oktogon. Vagy Új Vásár tér: 1902-től Tisza Kálmán tér, 1946-tól Köztársaság tér, 2011-től II. János Pál pápa tér.

Egy kis ismeretterjesztés sosem árt. És lehet, hogy ezzel jobban megértenénk a történelmünk cikcakkos fordulatait is. (*Utcanevek*. Blogspot-bejegyzés, 2021. december 26.)

ÜNNEPEK

December végétől január első napjaiig boldogboldogtalannak boldog új évet kívánunk. De miért éppen ekkor? Milyen jelentősége van annak, hogy a naptárban ilyenkor fordul az év? Ha belegondolunk, mindenkinek a saját születésnapján kellene boldog új évet kívánnunk, hiszen a számára ekkor kezdődik egy új esztendő.

Magának az évnek a kiemelése sem indokolt. Valójában minden új napot meg kellene ünnepelnünk, hogy kibírtuk, és hogy ilyenkor is új esélyeket kapunk, hogy valami olyat teremtsünk, ami még nem volt, legalábbis nem nekünk. Egy új étel, egy új termék, egy új kapcsolat. Egy új nap, hogy értékelni tudjuk magát az életet.

Ugyanez vonatkozik a házassági évfordulók megünneplésére. A házasságnak sem mértéke az együtt túlélt esztendő. A házasságot is naponta meg kell újítani és ünnepelni.

Csak egyetlen dolog szól amellett, hogy az egész emberiség egyszerre ünnepelje meg az új évet. De ez is egyre inkább a múltról szól, mintsem a jövőről. A világháború ebben az évben sem tört ki (de most is közel kerültünk hozzá, részben az amerikai, kanadai és brit légi határokat méterekre megközelítő orosz nukleáris bombázók, részben egy orosz repülőgép török lelövése miatt), a klímaváltozás még nem okozott általános katasztrófát (de ennek az előszelét is megéreztek már a mind szélsőségesebb időjárásban). Szilveszter éjszakáján csaknem egyszerre mondhatjuk ki: ezt az évet is túlértük. Az új év megünneplése helyett tehát inkább hálát kellene adnunk. Így lehetne az amerikaiak hálaadás-napjából nemzetközi ünnep. És

mindegy, mikor. (*Boldog micsodát?* Coffeebreak blog, 2015. december 30.)

*

Amerikában nem a Karácsony, hanem a Hálaadás napja a fő családi ünnep. És többször voltam tanúja, hogy erre meghívják a szomszédokat, barátokat, a kollégista gyerekeik magányos szobatársait is, különösen, ha az ő családjuk nagyon messze, esetleg más országban, más kontinensen lakik. Ez egy szívet melengető élmény.

Ezzel szemben Magyarországon a Karácsony kifejezetten családi ünneppé vált, amelyre nem szokás meghívni az „idegeneket”. Nem a szeretet és a befogadás, hanem a kirekesztés ünnepe. Ezt azok is megérzik, akiket olykor mégis meghívnak. Nem érzik jól magukat, nem akarnak „alkalmatlankodni”. Inkább egyedül maradnak, mint hogy „odaszemtelenkedjenek” az ismerőseik családjába, akik kimondatlanul, a tekintetükkel is azt kérdezik: „hát ezek mit keresnek itt?”

De mi legyen azokkal, akiknek nincs családjuk? Akiknek már nincs vagy sosem volt? Évekig vezettem egy magányosok klubját, és megpróbáltam megszervezni, hogy a szűken vett családon kívül is gondoljunk egymásra, mutassuk ki a szeretetünket, az együttérzésünket. Egyelőre nem sikerült. Ez a szívtelen ünnep ellenállt.

Ezért most csak lélekben vagyok együtt a kirekesztettekkel. Megöregedtem, igazi családom már nekem sincs, de lélekben vagyok a sorstársaimmal. Fogjunk össze, gondoljunk egymásra, fogjuk meg egymás kezét! Legalább gondolatban.

Legalább évente egy napon. (*A kirekesztés ünnepe.* Blogspot-bejegyzés, 2021. december 24.)

ŰRFEGYVEREK

Oroszország nemrég megsemmisített egy már nem működő mesterséges holdat, hogy kipróbálja a műholdak elleni fegyverét. A kísérlet sikerült, és azóta több mint 1500 új törmelékdarab kering az űrben, kiszámíthatatlan pályákon, ami veszélyezteti a többi mesterséges hold működését (beleértve a sajátjait), sőt veszélyt jelent a nemzetközi űrállomásra is. Én azt nem értem, hogy ha egy ilyen fegyvert kipróbálnak, nem lenne elég, ha csak befogná a céltárgyat, esetleg rátapadna? Miért kell ripityára zúzni? Befogni nehéz, de amit már befogtak, azt nyilván szét lehet robbantani, ugyanúgy, mint a Földön, fölösleges ezt az űrben is kipróbálni. Na most én vagyok okos, vagy ők a hülyék? (*Űrfegyver.* Facebook-bejegyzés, 2022. január 2.)

ŰRLIFT

Minden iskolásgyerek tudja, hogy a Föld körül keringő műholdakat rakétával juttatják fel, és ennek a rakétának el kell érnie az első kozmikus sebességet ahhoz, hogy a tárgy ne essen vissza. Ennek során a rakéta átjut a sűrű levegőrétegen, felhevül, rázkódik, és csak egy nagyon kis darabja (a műhold vagy az űrkabin) jut fel a Föld körüli

pályára. Ez a pálya kb. 180 és 400 km magasság között van, de ettől felfelé el lehet térni.

Az észak-koreaiak azonban nemrég olyan rakétát lőttek fel, amely nem állt Föld körüli pályára, hanem az űrbeli magasság elérése után nagyjából ugyanoda esett vissza, ahonnan kilőtték. (Hogy a kísérletnek mi volt a titkos katonai célja, azt nem tudhatom, talán a hajtóművet próbálták ki.)

Helyből felszálló repülőgép régóta létezik, nemcsak légcsavaros, hanem sugárhajtású változatban is. Az ilyen repülőgép felemelkedik, és aztán arra indul el, amerre a pilótája akarja. De képzeljünk el egy olyan rakétát, amely nem indul el semerre, csak emelkedik, ugyanúgy, mint az észak-koreai kísérletnél. Tulajdonképpen végig csak azt az 1 g-t kell leküzdenie, ami a Föld gyorsulási vagy nehézségi ereje, és amely állandó (kerekítve $9,81 \text{ m/s}^2$).

A lefelé irányuló tolóerő hosszú ideig tartó kifejtése természetesen nagyon sok üzemanyagot igényel, de tegyük fel, hogy van egy a jelenlegieknél sokkal hatékonyabb hajtóművünk (nukleáris vagy plazmahajtómű, ezekkel már komoly eredményeket értek el). Egy kínai kísérlettel kapcsolatban olvasom: „Az újrahasznosítható transz-atmoszferikus repülő járművekkel horizontális felszállást hajthatunk végre egy reptéri futópályáról, majd gyorsítás után Föld körüli pályára állíthatjuk. Ezután visszatérhetünk a légkörbe, és landolhatunk a reptéren. Ily módon az űr megközelítése rutinszerűvé, megfizethetővé és megbízhatóvá válhat.”

A kérdés az, hogy miért kell egy ilyen szerkezetet gyorsítani a Föld körüli pálya eléréséhez. Miért nem maradhat egy helyben? Mint az észak-koreai rakéta: felmegy és lejön. Ha felgyorsítjuk, akkor persze szinkronban is repülhetünk a Föld körül

keringő űrhajóval, át is szállhatunk rá. De aki csak a magasságot akarja élvezni (és nincs tériszonya), annak ez a fel-le haladó űrlift is megfelel. Az űrlift mindenestre sokkal biztonságosabbá tenné az űrhajók indulását és visszahozatalát, hiszen az óriási pálya menti sebességet nem a sűrű légkörben kellene elérni vagy lecsökkentenit nullára. Csak arra kell ügyelni, hogy úgy szabályozzuk a lefelé ható erőt, hogy végig leküzdjük az 1 g-t.

További lehetőség az egyenlítő felett 36 ezer km-es magasságban lebegő, ún. geostacionárius mesterséges holdak kihasználása az űrrepülés céljára. Ezek pálya menti sebessége olyan, hogy a Földdel együtt mozognak, így mindig ugyanazon hely felett tartózkodnak. Felmegy az űrlift, a hajtóművét fokozatosan vízszintes tolóerőre állítják, és addig marad fent, ameddig akar. Ezekkel folyamatosan lehetne kapcsolatot tartani, és a más égitestekre történő repüléseknél is biztosabb átszálló vagy karbantartó helyként szolgálhatnának, mint a jelenlegi, a Földet 90 percenként megkerülő űrállomás.

A részleteket még ki kellene munkálni, de ez már nem lehet az én feladatom. (*Űrlift*. Blogspot, 2022. január 4., később frissítve)

VÁROSLIGET

A Városligetben a kormányzat által erőltetett, egyébként teljesen felesleges múzeumi negyed miatt állítólag évszázados platánfákat kellene kivágni. A környezetvédők ez ellen hevesen tiltakoznak, de a kormányzat is kitart az elképzelése mellett.

Van egy ötletem, amely összebékítené a két álláspontot. Lehetnének múzeumok, és megmaradhatnak a platánok is. A múzeumok a föld alatt épüljenek! Mélygarázst már eddig is terveztek oda, nincs nagy különbség. Biztosítani kell a szellőztetést, és a felszín alatt még azzal sem kell számolni, hogy az épület külseje nem tetszik a kényes ízlésűeknek. A metróépítéssel úgyis leálltunk, hozzuk ide a fűrópajzsokat! Ha esetleg betörne a víz, akkor pluszban lenne még egy föld alatti csónakázó tó is. Az eredetit úgyis gyakran lefoglalják kiállítási célra. Ha pedig az agresszív külpolitikánk miatt háborúba keveredünk a szomszédainkkal, óvóhelyként jól jöhetnek még ezek a föld alatti terek.

Lenne egy másik verzióm is, a lábasház. A múzeumok a fák fölött magasan, a földtől 30-40 méterre épülnének meg, gyorsliftekkel, napozó kerttel, városnéző távcsövekkel és helikopter-leszállóhelyekkel. Ez a komplexum olyan látványossága lehetne egész Európának, ami vetekedne az egyiptomi piramisokkal, sokkal több turistát vonzana, mint az eredeti terv, és Orbán Viktor neve minden bédekkerbe belekerülne. A lábasház egyetlen hátránya, hogy árnyékol. De a napsütést tükrökkel is oda lehet irányítani. (A nyolcvanas években a szovjet űrhajósok egy kísérlet keretében egész országrészeket világítottak meg egy űrbeli tükör segítségével, ami óriási áram-megtakarítást tett volna lehetővé. De elálltak a tervtől, mert az állandó fény megzavarta az állatvilág életciklusát.)

Persze a legjobb az lenne, ha a kormány lemondana erről az egész projektről. De ez annyira irreális feltételezés, hogy még a leglázasabb álmaimba sem fér bele. (*Múzeumok és platánok*. Lázálmagyár, 2015. október 28.)

*

A ligetvédők harca előbb-utóbb nyilván elbukik. Ezért azt javaslom, hogy vitassuk meg, mit tehetünk utána. Szerintem minden egyes kivágott fát el kellene siratnunk, nyilvánosan. Lehetnének fekete gyászszalagok a másutt lévő fákon, felirattal („A testvéremet kivágták a Ligetben”). És a város több, zsúfolt pontján sétálhatnánk táblákkal, amelyeken a kivágott fák gyászjelentései lennének olvashatók. A kivágott fák fotójával. Ne hagyjuk annyiban! Ez a küzdelem nem érhet véget egy rendőri intézkedéssel. (*Sirassunk el minden fát!* Facebook-bejegyzés, 2016. június 17.)

*

Már sokat foglalkoztam a Városligettel, írtam olvasói levelet, megpróbáltam összehangolni a felsőbb elvárásokat a józan ész elvárásaival, de semmi sem valósult meg ezekből. Javasoltam, hogy a múzeumi negyedek tegyék jó mélyen a föld alá, vagy helyezték óriási lábakra, majd hogy minden múzeumot egy 100 emeletes felhőkarcolóban helyezzenek el (10-20 emeletet szánva mindegyik múzeumra). Az is eszembe jutott, hogy a Férihegyi repülőtér alig használt 1-es termináljához telepítsék (ennek előnye, hogy a külföldi megérkezik, fizet, mindent megnéz, és már indulhat is vissza a következő géppel).

A mostani szuperprojektben már azzal számolok, hogy a zöldfelület lényegesen csökken. Hogyan lehetne pótolni a lombos fák oxigénkibocsátását?

Ipari méretű oxigéntermelő üzemmel (ennek költségeit is el lehet lopni – látjátok, mennyire kompromisszumra törekvő vagyok). Szóval ott van az oxigéngyár, mindenki rácsatlakozik (egy elasztikus csővel, amelynek a használatáért külön pénzt lehet kérni). És az üdítő környezet? Azt könnyen meg lehet teremteni egzotikus, őserdőket ábrázoló poszterekkel. Még az állatkert is megspórolható, állathangokkal, filmekkel. És végre az egész Városligetet arra használhatnák, amire való: a pénzek bezsebelésére. A Liget Európa első közparkja volt. Hát majd ebben is az elsők leszünk. (*Liget szuperprojekt*. Lázálmogyár blog, 2016. július 8.)

VÁRRENDEZÉS

Amióta miniszterelnökünk kinézte magának a budai várat, azóta zajlik a vita, hogy az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Galéria nem jó helyen van. Mintha ez a két intézmény nem férne össze a Vár urának ott létével. Pedig összefér. Csak át kellene keresztelni a galériát Orbán Viktor Magánképtárává, a könyvtárat pedig Orbán Viktor Magánkönyvtárává. Ezek továbbra is látogathatók lennének, a tulajdonos kegyes jóváhagyásával (ugyanazokon a napokon, mint most), de a közönség megilletődve lépne be. A külföldi államfőkre is mennyivel nagyobb benyomást gyakorolnának, hiszen nekik nincs ilyen. A kecske is jóllakna (na, remélhetőleg), és a káposzta is megmaradna. Csak arra kellene vigyázni, hogy a Corvinák és a legértékesebb képzőművészeti alkotások ne veszítsék el

közgyűjteményi jellegüket. (*Tuti várrendezés, avagy A kecske és a káposzta*. Népszava, 2019. április 6.)

VILÁGBÉKE

Az elmeegőgyintézetekben sok ápolt dolgozik kitar-tóan a világbéke megteremtésén. Úgy érzem, most áttörést értem el. Nem az atomfegyvereket kell csökkenteni (jól jönnek azok az ambiciózus kisebb hatalmak, Észak-Korea, Irán, esetleg az eltáliboso-dott Pakisztán ellen), hanem meg kell tiltani, hogy a szuperhatalmak egymás ellen használhassák fel azokat.

Ehhez nem holmi könnyen kijátszható nemzet-közi egyezmények kellene, hanem alkotmányos érvényű országos törvények. Minden hadseregben vannak tiltások. A civil lakosságot parancs ellenére sem szabad öldösni. Ha a katona ilyen parancsot kap, köteles megtagadni annak végrehajtását. Ilyen törvényeket kellene hozni, legalább három állam-ban: az Egyesült Államokban, Oroszországban és Kínában. Le lehetne végre kapcsolni azokat az automatizmusokat, amelyek percekben belül nukleáris hamuvá tudnák változtatni az ellenség területét. Jelenleg ugyanis annyi nukleáris fegyver áll készenlétben, hogy ha ezeket egy öngyilkos aktus keretében valamelyik szuperhatalom a saját területén robbantaná is fel, heteken belül a Föld egész lakossága elpusztulna. És ezt az infernót előidézheti egy meghibásodott bájt is a számítógép-rendszerben.

Az atomfegyverek élesen tartása azért veszélyes, mert félreértésekből is származhatnak konflikt-

tusok. A döntésre néhány perc áll rendelkezésre. Emiatt kell az elnököknek mindenhova magukkal vinniük azt a rejtélyes aktatáskát. Hogy még a végén is el tudják indítani az atomháborút. Ez örülség! (Hofi Géza a bolondok házában játszódo műsorában erre is azt mondaná: „és én vagyok bent”.)

Úgy gondolom, az egymás elleni atomháború törvényi tilalma elhozná a világbékét, nekem pedig a Nobel-békedíjat. De sietni kellene vele, hogy ne posztumusz legyen! (*Út a világbékehez*. Lázálmogyár blog, 2015. okt. 30.)

ZSIDÓKÉRDÉS

György Péternek a Népszabadság 2015. december 19-iki számában megjelent Korszakváltás című cikke a zsidók és a magyar állam által képletesen megkötött „társadalmi szerződés” orbánista revíziójáról olyan problémát feszeget, amelyet érdemes tovább is gondolni.

A zsidók Magyarországon 1945-öt követően (a félszívű monarchiabeli emancipációs kísérlet és a vészkorszak után) váltak egyenjogúvá, egy diktatórikus, de nem nacionalista rendszerben. (Hozzá kell tenni, hogy akkor nem zsidóként fogadták el őket, hanem mint akik beolvadtak a szocializmust építő magyar népbe. Az állam a többivel együtt az izraelita hitoktatást is korlátozta, a cionizmust pedig még emlegetni sem volt tanácsos. Úgy lehet jellemezni ezt a korlátozott emancipációt, hogy „mi nem firtatjuk, de ti se emlegessétek”.) Az 1944 előtti Magyarország történelmi skanzenként való

visszaállítása többek között ezt a hallgatólagos kiegyezést is kikezdi. Ennek vált legutóbbi csata-terévé a székesfehérvári Hóman-szobor ügye.

Én a magyar-zsidó együttélést sokkal egyszerűbb, könnyen megoldható, civilizációs kérdésnek látom. Sohasem értettem, miért lehet problematikus a különböző országokban letelepedett zsidók jogállása. Számomra nyilvánvaló, hogy nemzetiséget alkotnak (akkor is, amikor nincs saját államuk, és akkor is, amikor van), hiszen megvan az identitásuk, megvannak a diaszpórában használt nyelveik (a jiddis, illetve a ladino, Izraelben pedig sikeresen modernizálták a bibliai hébert). Megvannak a saját hagyományaik (ezeknek köszönhetik a „befogadó” országokban elért rendkívüli sikereiket, elsősorban az értelmiségi pályákon).

Bár a nyelvi és vallási alapokat aligha lenne érdemes nem zsidóknak elsajátítani, ezeket a kulturális technikákat (a korai írástanulást, a rendszeres szellemi tréningezést, az iskolai előmenetel családi támogatását, a lehetőségek okos kihasználását) nem ártana utánozniuk, ez csak a javukra válna. És ez teljes mértékben lehetséges, a többségi, a visszahúzó döbrögies, magyarugaros mentalitás ellenére. A kínaiak és koreaiak ugyan más háttérrel, de ugyanezt a törekvő és sikeres modellt valósítják meg. A sikeresség tanulható és eltanulható.

Amikor a demokratizálódó Magyarországon felvetődött, hogy az egyes nemzetiségeknek legyen érdekvédelmi képviselőjük, a zsidó szervezetek ezt ellenezték (nyilván a megkülönböztetéstől való félelem miatt). Szerintem pedig ez lehetne a megoldás. Minden magyarországi nemzetiség érdekeit képviselhetné egy-egy érdekvédelmi szervezet vagy

ombudsman, a zsidókét is. Ezzel nem lenne semmi probléma. Ettől még nem kellene a zsidókat kötelezően összeírni, mindenki szabadon választhatna, hogy akar-e ebben a csoportos érdekvédelemben részesülni, vagy sem. (Az egyéni érdekvédelmet természetesen a törvények ettől függetlenül is biztosítani kötelesek, a cigányok, a kínai, az arab vagy afrikai bevándorlók számára is, ez nem lehet kérdés. De a csoportot egyként érintő problémák tisztázására a magam részéről észszerűbbnek érzem a csoportos, jelen esetben nemzetiségi érdekvédelmet.)

Miért nem tartom fontosnak, hogy a magyarországi zsidók magyar hazafinak tekintsék magukat és a Himnuszt énekeljék? Mert a hazafiság érzelmi és nem jogi kérdés. Mindenki részt vehet az ország fizikai és kulturális gyarapodásában, de ez senkinek sem kötelessége. A zsidókat is az állampolgárság köti Magyarországhoz, mint a kínaiakat, az arabokat, a cigányokat. És ahogy a Magyarországon született cigány Spanyolországban is cigány marad (legfeljebb a magyarnótás hegedülésről át kell tanulnia a gitárra), és az itt született kínai is megőrzi a kínai identitását (Németországban ugyanúgy nyithat üzletet), a zsidók is szabadon választhatnak hazát. Amennyiben már „elmagyarosodtak” (kulturálisan és érzelmileg), nyilván itt érzik otthon magukat (és nagyon sok magyarországi zsidó nélkül nem lett volna olyan a magyar irodalom, művészet és tudomány, a magyar gazdaságtörténet, mint amilyen lett), de ez semmiképp sem válhat béklyóvá.

Minden értékre büszkének lehet lenni, ez biztosítja a múlt, a jelen és a jövő szerves egységét. A zsidók magától értetődően tekinthetik magukat

magyarnak, de álláspontom szerint nem *muszáj* magyarnak lenniük. Nyugodtan lehetnek zsidók, akik Magyarországon élnek, bár másutt is élhetnének. Mint ahogy egy tehetséges magyar is dönthet, függetlenül attól, hogy magyar vagy magyar zsidó, elköltözhét Angliába, hogy feltalálja a golyóstollat (Bíró), részt vehet a hollywoodi filmipar megalapításában (Cukor Adolf), ijesztgetheti vámpírként a nézőket (Lugosi Béla), lehet a hidrogénbomba atyja (Teller Ede), vagy akár francia államelnök is (a második generációs Sarkozy). Mindenki képességei szerint, mindenki a szándékai szerint. A közben kialakuló többszörös identitás (a zsidó, a magyar, az amerikai stb.) nem zavarja össze az egyén önazonosságát, hanem ellenkezőleg, gazdagítja azt.

Az izraelita vallás kétségtelenül kitüntetett szerepet játszik a zsidó identításban, de ez sem lehet a fő meghatározó. Egyrészt a fajgyűlölők a kikeresztelkedett zsidókra is zsidóként tekintenek, másrészt a zsidók miért ne lehetnének vallás nélküliek? (Nagy részük az is.)

Én nem vagyok zsidó, de a keresztény vallásból is „kikeresztelkedtem”, ezért érzem magam annyira szabadnak (és közben viselkedésemben a „keresztény” etikát sem tagadtam meg). A kérdés tehát nem az, hogy a magyarok mit kezdjenek, hogyan bánjanak a zsidó származásúakkal, hanem hogy át tudnak-e végre állni a nemzeti helyett az állampolgári szemléletre. Ez lenne az igazi korszakváltás.

Minden hazánkban élő embernek meg kell adni a jogot és lehetőséget, hogy ha betartja a törvényeket, itt éljen, boldoguljon, és semmiféle hátrányt ne szenvedjen. (És most ne beszéljünk arról, hogy az „igazi”, „vér szerinti”, „fajmagyarok”, a Vereckei-hágón bejöttek utódai már talán egy sportcsarno-

kot sem töltene nek meg, a magyarság faji azonos-sága legfeljebb genetikai vizsgálatok tárgya lehet.)

A György Péter által említett korszakváltás egyetlen célja egy elvakult kormány életidegen (és az állampolgárai túlnyomó részére halálosan veszélyes) politikájának kieroittetése, a gondolkozni nem nagyon akaró dózó, intellektuális an tunya véletlen-magyarok fölötti uralom erősítése lehet. De hát nemcsak állampolgári jogok vannak, hanem egyetemes emberi jogok is, amelyek alapján érdemes (és időszerű) felemelni a szavunkat. (*Másfajta korszak-váltás kellene.* Népszabadság Online, 2015. december 23.)

*

Sok jó barátom van, akik zsidóként azonosítják magukat, így már régen szembesültem az úgynevezett zsidókérdéssel. Hogyan lehet valaki antiszemita? És miért kellene filozemitának lennie annak, aki ezt elítéli? Én sem nem utálok a zsidókat (nem is lenne rá okom), sem nem szeretem őket (kivéve közülük néhányat), egyszerűen tudomásul veszem a zsidóságukat. A „zsidókérdés” tehát számomra úgy vetődik fel, hogy miért lehet egyáltalán kérdés a zsidókhoz való viszony. Nemrég elolvastam Heller Ágnes évekkal ezelőtt megjelent esszéjét (*A „zsidókérdés” megoldhatatlansága...*), és különösen az ajánló szövegnek az a része keltette fel az érdeklődésemet, miszerint az antiszemitizmus legújabb válfaja az Izrael-ellenesség. Én ugyanis sok ponton bírálok Izrael Állam politikáját. Kíváncsi voltam, hogy vajon én is antiszemitának minősülök-e emiatt.

Heller Ágnes végigveszi az antiszemitizmus megnyilvánulási formáit az ókortól a holokauszt utáni korszakig, és megállapítja, hogy zsidógyűlölet mindig volt, és mindig lesz, a probléma megoldási kísérletei (az asszimiláció, az integráció, a cionizmus) nem váltak be, mert ez az ősrégi indulat mindig új formát ölt. Nem kételkedem ennek az elemzésnek az alaposságában, de én egy kicsit másképpen látom a dolgot.

A zsidók másságának sok összetevője van. Mindegyiket kezelni lehet valamilyen módon. Az izraelita vallás által okozott ellenérzéseket az ateizmus oldaná meg. Nincs Isten, következésképp a kiválasztott nép legendáját is a zsidók találták ki. (Persze ehhez hozzátartozik, hogy ezáltal Isten a keresztények számára is megszűnne, maradna Jézus, a prédikátor, egy új erkölcsiség hirdetője.) Egy kevésbé radikális megoldás, hogy mindenki higgyen abban az istenben, akiben akar, ez magánügy vagy ha tetszik, egy csoport belügye. A végén úgyis mindnyájan meghalunk. (És aki nem hisz a reinkarnációban, az nem is születik újra.)

A zsidó szokások összeegyeztethetők a többi nép szokásaival. Senkinek semmi köze, hogy ki milyen húst fogyaszt, és mikor koplal, vagy hogy ugyanabban az edényben tartja-e a tejes ételeket, mint a húsos ételeket. A szombat tartása vallási követelmény, a vallással együtt ez is megszűnik. Én ebben nem látok olyan ellentmondást, ami miatt bárkit is utálnunk kellene.

A zsidóknak nem latin írásuk van, mint ahogy nagyon sok más népnek, és jobbról balra írnak, mint az arabok. Na és? Ma már olyan számítógépes programokat lehet kifejleszteni, amelyek egy szempillantás alatt megoldják a betű szerinti átírást

bármilyen írásrendszerről bármilyen írásrendszerre. A zsidók átmenetileg, a szétszórás után használt nyelvei (a jiddis és a ladino) tökéletesen irodalomképesek voltak, a jiddisül író Isaac Bashevis Singer még az irodalmi Nobel-díjat is kiérdemelte. Az Izrael Állam létrejötte után megreformált héber nyelven pedig a legbonyolultabb műszaki információk is közölhetők, tehát az is „partiképessé” vált a nyelvek sokszínű családjában.

Van-e sajátosan zsidó kultúra? Van. Ez a kedvezőtlen környezettel való megküzdés és a sikeressé válás kultúrája. (Istennek a zsidókkal kötött szövetsége, a kiválasztottság ennek a kultúrának egyszerre oka és terméke. Minden nép eredetmondája közül ez volt a leggyümölcsözőbb.) A zsidók rendkívüli sikerességének (és most nem minden zsidóról beszélek, hiszen a zsidók között éppúgy vannak élehetetlenek, terméketlen álmodozók és kudarcos üzletemberek, mint a többi nép között) az a hit az alapja, hogy külső segítség nélkül, illetve az ellenségeskedés közepette csak magukra számíthatnak, és mindent meg kell tenniük a sorsuk jobbra fordulása érdekében. Ez a titka annak, hogy sok értelmiségi pályán találunk sikeres zsidókat. Ha a többi nép is nagyon sikeres akarna lenni, a zsidók sikeressége nem lenne annyira egyedi. És nem is az. A kínaiak legendás szívóssága, találékonysága ugyanolyan hatékony lehetett, és idővel – már csak a népesedési adatok különbsége okán is – minden fontos pozícióba a kínaiak fognak kerülni. És a koreaiak. És mindenki más, akinek van elég kitartása és szorgalma.

A zsidókkal szembeni ellenszenvnek sok oka van, illetve volt. A zsidók ragaszkodtak a saját istenükhöz. Ez nem lett volna nagy baj, ha a helyi

isteneknek is áldoztak volna. Jahve lehetett volna egy plusz isten, a saját pártfogójuk. A zsidók makacssága (a Mózes által közvetített parancsolat, hogy ugyanis ne legyenek más isteneitek) ezt megakadályozta. Persze a keresztények is beleestek ugyanebbe a hibába, amikor ugyanígy ragaszkodtak a Jézus által közvetített istenükhöz. Nem lett volna keresztényüldözés, ha a római keresztények egyszerűen tanítójuknak tekintették volna Jézust, aki iránymutatást ad ahhoz, hogy hogy kell bánni embertársainkkal, vagy éppen az ellenségeinkkel. És nem hiszem, hogy a mártírjaik nélkül kevésbé terjedt volna el a kereszténység. (Figyelemre méltó, hogy valamivel később az iszlám is hasonló, univerzális igénnyel állt elő.)

Heller Ágnes megemlíti az újra és újra felbukkanó vérvádat, ami szerinte eredetileg a görög kultúra kivételése volt az idegen zsidókra. A „világuralmat megszerezni akaró Cion bölcseinek” tulajdonított hamisítvány ma is igen népszerű. Ez ellen felvilágosítással lehet harcolni. Az antiszemitizmus elleni harc egy bizonyos vonatkozásban a butaság elleni harc.

És most nézzük Izraelt! Az ősi földre való visszatérés volt a cionisták megoldása arra, hogy a zsidók ugyanolyan néppé váljanak, mint a többi. Lehetett volna más úti céljuk is: Szibéria (a birobotzsaáni zsidó autonóm köztársaság már a harmincas évek óta létezett, sajnos, a kommunista rendszeren belül, Sztálin diktatúrájában), vagy az Egyesült Államok. (Az Amish közösséghez hasonlóan zsidó öngazgatású közösségek is létrejöhettek volna Amerikában.) Igaz, hogy ott is létezik antiszemitizmus, de az teljes mértékben európai import. A bevándorlók hurcolták be, és nem nyer megerősítést az új viszonyok között. Hiszen Amerika még

mindig a lehetőségek országa, ahol elvben mindenki megvalósíthatja az álmait. Ha megvalósíthatóak. Amerikában nem üldözik a zsidókat, és a század elején elegendő hely is lett volna a letelepedéshez. (És sok szovjet zsidó számára Izrael egy kitérő volt, eleve Amerikába szerettek volna kivándorolni.)

Palesztinával az volt a baj, hogy ott már – a csekély létszámú zsidó őshonosok mellett – arabok laktak, a középkori hódítások eredményeképpen, az arab világbirodalom maradványaként. Ráadásul a terület angol fennhatóság alatt állt. Heller Ágnes figyelmeztet, hogy Izraelt nem szabad úgy kezelni, mintha tényleg kiválasztottak lennének, és ennek megfelelően minden problémát okosabban kellene megoldaniuk, mint a többi nép. Ez igaz. Nem is felelősségre vonásról van szó. De amikor az ember egy ilyen problémával találja szemben magát, óhatatlanul eszébe jutnak jobbnak tűnő megoldások. Például: mi lett volna, ha a zsidók az arabokkal szövetkezve, a kettejük jövőbeli együttműködése jegyében harcoltak volna a britek ellen? Mi lett volna, ha a hagyományos és kevésbé hatékony arab gazdaságoknak felajánlják az európai színvonalú technikák megosztását? Mi lett volna, ha a szükséges területeket – a világ zsidóságától kapott pénzen – megveszik, vagy legalább bérbe veszik, az utóbbi esetben elismerve, hogy a föld tulajdonjoga továbbra is a palesztinai arabokat illeti meg? Mi lett volna, ha a szuezi háború és az 1967-es hatnapos háború helyett az ENSZ-hez fordulnak a vitás kérdések tisztázása céljából?

Még ENSZ-határozat alapján is problematikus kikanyarítani az arab földek egy részét a nemzetállam létrehozása vagy megerősítése céljából. Heller Ágnes szerint az újkori antiszemitizmus egyik

formája Izrael elítélése a palesztin földek jogtalan birtoklása vagy legújabbán a falépítés miatt. Bizonyos, hogy az antiszemiták számára Izrael megfelelő új célpont (sokat mond például a hazai szélsőjobb elkötelezettsége a palesztin nép harca mellett), de Izrael maga is nem kevés okot ad a kritikára. Engem elsősorban az idegesít, amikor Izrael a világ zsidóságához fordul támogatásért. Ezzel a felszólítással teszi ügynökökké azokat a zsidó identitású embereket, akik az egyes országok parlamentjeiben vagy egyéb állami intézményeiben dolgoznak. Mert ők vajon hogy segíthetnék Izraelt másképp, mint hogy igyekeznek a saját államuk politikáját Izrael-baráttá tenni? Nem mondom, hogy valójában ezt meg is teszik, hiszen a kettős kötélessel mindkét irányban kötelezettségek is járnak, de maga a felhívás erre biztatná őket. A zsidók helyett Izraelnek a világhoz, az ENSZ-hez kellene fordulnia. Mindenkinek kötelessége segíteni az agresszió áldozatait, legyenek azok zsidók vagy arabok.

Izraelt azért támadják a környező országok demagóg vezetői, hogy az alapján véve európai problémát áthozták a Közel-Keletre, és hogy a zsidókérdést Európának kell megoldania. Európában pedig azzal lehet népszerű egy szélsőjobb párt, ha a zsidók kivándorlását sürgeti. A zsidókérdést valóban azokban az országokban kellene megoldani, ahonnan el akarják űzni a zsidókat (Palesztinát is beleértve). Ennek a kulcsa, hogy a nemzetállamoknak multinacionális ország-államokká kellene válniuk. Minél előbb, annál jobb. Az ilyen államokban evidens, hogy mindenki egyenlő jogokkal rendelkezik, akár bennszülött, akár bevándorló, akármilyen a nemzetisége, a vallása, a bőrszíne vagy az anyanyelve.

Ami Izraelnek a környező arab országokhoz való viszonyát illeti, a problémának van egy humánus, és van egy brutális megoldása. A humánus megoldás az, hogy Izrael is átalakul egy ilyen ország-állammá, megszűnik nemzetállam lenni, és minden nemzetiség megkapja az őt megillető jogi védelmet. (Ez részben meg is valósult, ma is van Izraelben arab párt.) A környező országok elismerik Izrael Állam létét és jogát az önálló létezéshez. A palesztin menekülttáborokat véglegesen felszámolják, a palesztinok beolvadnak a környező országok lakosságába, és ehhez Izrael, illetve az ENSZ ad pénzalapot.

A brutális megoldásnál figyelembe kell venni, hogy az Izraelt fenyegető iráni atomprogram katonai összeecsapásokhoz, végső soron egy senki által nem akart nukleáris holokauszthoz vezethet, és ennek során megszűnhet az emberi élet a Földön. Ha ekkora a kockázat, akkor a megelőzésénél vállalt veszteség is lehet nagy. Ez pedig szerintem az, hogy mind az arabok, mint a zsidók költözzenek el a vitatott területekről, keressenek más helyet maguknak, azt a területet pedig nyilvánítsák a világörökség részévé, múzeumokkal, skanzennel, mindenki által látogatható vallási emlékparkokkal. Nem akarok meghalni azért, mert a Föld területének egy picit, a világürből alig látható részén nem tudnak meglenni egymással az egyébként faji és kulturális rokonságban lévő népek.

Nekem ilyen megoldások jutnak eszembe. Most még egyszer felteszem a kérdést: antiszemita vagyok, vagy filozemita? Szerintem csak normális. (A zsidókérdés megoldhatóságáról. Szerintem pedig blog, 2015. december 29.)

Adakozás ■ Adózás ■ Ajándékozás ■ Alkotmány ■ Alternatív Magyarország ■ Angol nyelvreform ■ Apák ■ Arcmaszk ■ Árvák ■ Atomfegyver ■ Berek ■ Brexit ■ Budapest ■ Cigánykérdés ■ Civil szervezetek ■ Család ■ Divat ■ E-demokrácia ■ Elektromos autó ■ Ellenzéki taktika ■ Emlékművek ■ Etnikai jogok ■ Európai Egyesült Államok ■ Fogykúra ■ Földkérdés ■ Globalizáció ■ Háborúzás ■ Hajléktalanok ■ Hálapénz ■ Határrevízió ■ Határzár ■ Házasság helyett ■ Himnusz ■ Hírszolgáltatás ■ Homoszexualitás ■ Ideális társadalom ■ Időzónák ■ Infláció ■ Irán ■ Járvány ■ Kalandpark ■ Kártérítési perek ■ Kerékpározás ■ Kereskedelem ■ Ki egyezés ■ Kisebbségek ■ Kitüntetések ■ Kivándorlási hivatal ■ Kommunikáció idegenekkel ■ Kommunizmus ■ Koreai válság ■ Környezetszennyezés ■ Látványsport ■ Lomtalanítás ■ Magyar igazolvány ■ Médiaszabadság ■ Menekülthullám ■ Munkajog ■ Múzeumok ■ NATO ■ Nemzetállam ■ Népszavazás ■ NER ■ Nőkérdés ■ Nyugdíj ■ Olimpia ■ Orvoshiány ■ Öngyilkos terroristák ■ Öregek ■ Pacifizmus ■ Pártalapítás ■ Pártfinanszírozás ■ Pártszimpátia ■ Pénzügyek ■ Rezsicsökkentés ■ Sajtóterjesztés ■ Salátatörvények ■ Sport ■ Szakértői kormány ■ Szellemi tulajdon ■ Szexipar ■ Szexuális ösztön ■ Szoborpark ■ Technikatörténet ■ Tengerszint ■ Tévé ■ Tüntetések ■ Ukrajna ■ Utcanevek ■ Ünnepek ■ Űrfegyverek ■ Űrlift ■ Városliget ■ Várrendezés ■ Világbéke ■ Zsidókérdés

